

Pasi Somero

”HIKIKYLPYMIHET” JA ”LUONNONLAPSET”

Suomalaisten ja intiaanien kanssakäyminen, sosiaalinen asema ja
näkemykset toisistaan Pohjois-Amerikassa n. 1850—1950

Yleisen historian pro gradu -tutkielma

Historian ja etnologian laitos

Jyväskylän yliopisto

28.1.2017

SISÄLLYSLUETTELO

ABSTRACT	2
1 JOHDANTO	3
1.1 Tutkimustavoitteet ja näkökulmat	3
1.2 Terminologia ja aiempi tutkimus	5
1.3 Aineisto ja analysointi	10
2 SUOMALAISTEN JA INTIAANIEN VÄLISEN KANSSAKÄYMISEN KONTEKSTI	17
2.1 Pohjois-Amerikan alkuperäisväestö	17
2.2 Suomalaiset Pohjois-Amerikassa	20
2.3 Suomalaisen ja intiaanien varhaisemmat kontaktit	22
3 KOHTAAMISTILANTEET JA KANSSAKÄYMISEN KOKEMUKSET	24
3.1 Skenaariot vuorovaikutukselle	24
3.2 Motiivit ja intressit vuorovaikutuksen taustalla	30
3.3 Suomalaisen ja intiaanien suhtautuminen ryhmien väliseen vuorovaikutukseen	36
4 SUOMALAISTEN JA INTIAANIEN NÄKEMYKSET TOISISTAAN	44
4.1 Intiaanit suomalaisten silmin	44
4.2 Suomalaiset intiaanien silmin	61
5 SUOMALAISTEN JA INTIAANIEN SOSIAALINEN ASEMA YHTEISKUNNASSA JA PAIKALLISYHTEISÖISSÄ	76
5.1 Intiaanien kohtelu valtakulttuurin taholta	76
5.2 Intiaanien identiteetti ja yhteiskunnallinen asema	85
5.3 Suomalaisen kohtelu valtakulttuurin taholta	91
5.4 Suomalaisen identiteetti ja yhteiskunnallinen asema	97
6 PÄÄTÄNTÖ	104
LÄHTEET	110
LIITTEET	114

ABSTRACT

This Master's thesis of general history focuses on the social interaction between ethnic Finns and Native Americans in North America c. 1850—1950. The research aims to cover the nature of the interaction phenomenon in question as well as the social statuses of both groups and the attitudes expressed by them concerning the other. The analysis is based on biographical source material supported by documents, interviews and academic literature emphasizing both the Finns and the Native Americans who were in contact with each other during the aforementioned era.

The analysis conducted in this thesis highlights that the majority of the interaction between Finns and Native Americans took place in the wilderness, workplaces and schools. The interaction was most commonly motivated by either cooperation or bargaining. The situations of encounter were generally perceived as either positive or neutral experiences by both groups. The Finns and the Native Americans shared knowledge with each other and taught skills and techniques to one another. The Finns held some negative attitudes and prejudices towards the Native Americans during the early ages of the era under examination but along the 20th century started to represent them with either positive or neutral discourses. The Native Americans represented Finns with generally positive or neutral discourses throughout the time frame of the research. Both ethnic groups perceived similarity between themselves in ways of livelihood, cultural practices, and the style and norms of social interaction. They found difference between themselves in the practices of food preparing, time usage and transportation. The Native Americans suffered from low socioeconomic status although experiencing a minor upward shift in their social status from the 1930s onwards due to changes in the Indian policies of the United States. At first the Finns were at the bottom of the social order of North American societies but experienced a social upward shift during the early 20th century based on linguistic and cultural assimilation, even though a considerable proportion of Finns remained at an economically low position despite the overall change.

1 JOHDANTO

Läpi historian kirjon ihmiskunta on ollut liikkeellä onnistuen levittäytymään maapallomme kaikille alueille, jotka suinkin ovat ihmiselle elinkelpoisia. Omaa aikakauttamme leimaa räjähdysmäisesti kiihtyvä globalisaatio, jonka yhtenä ilmentymänä voidaan nähdä alati lisääntyvä väestön liikkuvuus. Koskaan aiemmin eivät eri kulttuurista ja etnistä alkuperää olevat ihmiset ole olleet vuorovaikutuksessa keskenään nykyisenkaltaisella intensiteetillä, ja monikulttuurisuudesta on tullut suorastaan muotitermi yhteiskunnalliseen keskusteluun.¹

Tällaisessa maailmassa on helppo sortua ajatukseen, että eri kulttuurien ja etnisten ryhmien välinen vuorovaikutus olisi juurikin omalle aikakaudellemme leimallinen ja erityinen ilmiö. Ihmisiä on kuitenkin kautta historian matkustanut toisiin maihin ja kaukaisille mantereille niin paremman elämän, vapauden, työn kuin seikkailunhalunkin motivoimina. Myös nykyisen Suomen alueelta lähtivät suuret ihmismassat liikkeelle siirtyäkseen Pohjois-Amerikkaan 1800-luvulta alkaen enenevässä määrin. ”Uuteen maailmaan” saavuttuaan osa tulokkaista päätyi kontaktiin Amerikan mantereen alkuperäisasukkaiden eli intiaanien kanssa, jonka seurauksena kyseiset suomalaiset ja intiaanit pääsivät näyttelemään omaa osaansa kulttuurien ja etnisten ryhmien välisen vuorovaikutuksen historiassa. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on valottaa heidän kokemuksiaan kummankin osapuolen näkökulmasta.

1.1 Tutkimustavoitteet ja -näkökulmat

Tämä opinnäytetyö käsittelee Pohjois-Amerikan suomalaissiirtolaisten ja siirtolaisuuden kohteena olleiden alueiden alkuperäiskansojen eli intiaanien välistä vuorovaikutusta. Tutkimuksen tavoitteena on kartoittaa ja analysoida suomalaisten ja intiaanien välillä tapahtunutta vuorovaikutusta kokonaisvaltaisena ilmiönä siihen liittyvine konkreettisine

---

¹ Ks. esim. Ritzer & Dean 2015, 264.

tilanteineen, asenteineen ja mielikuvineen. Tutkimusnäkökulma on täten kahden etniskulttuurisen ryhmän väliseen vuorovaikutukseen painottuva.

Tarkastelu on rajattu maantieteellisesti koskemaan nykyisten Yhdysvaltain ja Kanadan valtioiden alueilla tapahtunutta kanssakäymistä. Syynä kyseiselle rajaukselle on ryhmien välisen vuorovaikutuksen esiintyminen pääsääntöisesti kummankin valtion alueilla. Kohtaamistilanteiden yleisyyden ja intensiteetin voidaan tosin katsoa painottuneen voimakkaimmin niille seuduille, jonne suomalaissiirtolaisia enimmäksä määrin sijoittui ja joissa alkuperäiskansat edustivat merkittävää osuutta alueiden väestöstä tarkastellulla ajanjaksolla, kuten Superior-järven ympäristö Yhdysvaltain ja Kanadan rajan molemmilla puolilla². Ajallisesti tutkimus käsittelee etnisten ryhmien välistä kanssakäymistä 1850-luvulta 1940-luvulle fokuoituen kuitenkin käytettävissä olevan lähdemateriaalin ajallisesta painottumisesta johtuen 1900-luvun puoleisiin ilmentymiin ilmiöistä. Näin laavaa aikarajauksia voidaan perustella työn tavoitteella kartoittaa suomalaisten ja intiaanien välistä kanssakäymistä kokonaisvaltaisena sosiaalisena ilmiönä eri ilmenemiskonteksteissaan. Aikaskaalan rajapyykkeinä toimivat suomalaisten amerikansiirtolaisuuden yleistyminen 1850-luvulta alkaen ja siirtolaisuuden romahtaminen lähes olemattomaksi toisen maailmansodan aikaan, minkä lisäksi kyseinen aikaväli pitää sisällään niin kutsutun ”suurten maahanmuuttovuosien” ajanjakson 1870-luvulta 1920-luvulle jolloin siirtolaisuus mantereelle oli intensiivisimmillään.

Tutkimus käsittelee suomalaisten ja intiaanien välillä tapahtunutta vuorovaikutusta kolmesta eri näkökulmasta. Tarkastelu tulee keskittymään **1)** sosiaaliseen kanssakäymiseen konkreettisina vuorovaikutustilanteina ja osapuolten suhtautumisena näihin tilanteisiin, **2)** ryhmien jäsenten mielikuviin, asenteisiin ja näkemyksiin toisesta ryhmästä, sekä **3)** kummankin etnisen ryhmän näkemyksiin ryhmien sosiaalisesta asemasta paikallisyhteisöissä ja yhteiskunnassa.

Ryhmien välisiä konkreettisia vuorovaikutustilanteita tutkittaessa ilmiön käsittelyä

---

² Ks. esim. Kero, 1996; Andersson & Henriksson, 2010.

ohjaavat seuraavanlaiset kysymykset: Missä ympäristöissä ja tilanteissa suomalaiset ja intiaanit olivat keskenään tekemisissä? Tapahtuiko vuorovaikutus olosuhteiden sanelemana vai hankkiutuivatko osapuolet tilanteisiin oma-aloitteisesti? Kuvailivatko suomalaiset ja intiaanit vuorovaikutustilanteita miellyttäväksi vai epämiellyttäväksi kokemuksiksi?

Analysoitaessa suomalaisten ja intiaanien toisistaan muodostamia mielikuvia, asenteita ja kategorisointeja tarkastelu fokusoituu seuraaviin asioihin: Mitä ominaisuuksia osapuolet liittivät toiseen etniseen ryhmään kuvauksissaan ja miten kyseisiä näkemyksiä perusteltiin itselle ja muille? Millaisin sanavalinnoin ja nimityksin osapuolet kuvasivat toista ryhmää, ja millaisen vaikutelman kuvaukset antavat asennoitumisesta ja suhtautumisesta toista ryhmää kohtaan?

Kolmantena näkökulmana tutkimuksessa avataan intiaanien ja suomalaisten sosiaalista asemaa sosiokulttuurisessa kontekstissaan seuraavien kysymysten ohjaamana: Miten suomalaiset ja intiaanit kuvasivat molempien ryhmien sosiaalisia asemia suhteessa vuorovaikutusalueiden muuhun väestöön? Millaista kohtelua suomalaiset ja intiaanit saivat osakseen muun yhteiskunnan taholta? Mitä syitä ryhmien sosiaalisille asemille nousee esiin osapuolten näkemyksissä?

1.2 Terminologia ja aiempi tutkimus

Koska niin tutkimuksen premissit kuin suomalaisten ja intiaanien välisen vuorovaikutuksen analysointikin sisältävät useita monitulkintaisia käsitteitä, on näiden olennaisimpien käsitteiden käyttömerkitystä tässä työssä syytä avata seuraavaksi.

Etnisellä ryhmällä tarkoitetaan tässä tutkielmassa joukkoa ihmisiä joita yhdistää jaettu kokemus kollektiivisesta identiteetistä, jonka kautta he määrittävät itsensä erilleen muista ihmisistä perustuen yhteiseen sosiokulttuuriseen taustaan, kielelliseen

samankaltaisuuteen ja alkuperään. On lisäksi tärkeää tiedostaa, että tämänkaltainen yksilöiden niputus saman kategorian alaisuuteen tapahtuu monesti myös ryhmän ulkopuolisten ihmisten toimesta³. Esimerkiksi kollektiivimääreen "intiaanit" alle niputtuvia ihmisiä yhdistää monesti ensisijaisemmin ryhmän ulkopuolisten ihmisten mielikuva siihen kuuluvien ihmisten samankaltaisuudesta kuin ryhmän sisäinen vahva tunne siitä. Etninen ryhmä entiteettinä on lisäksi reunaehdoiltaan jatkuvasti muovautuva sosiaalinen konstruktio, mikä tekee kunkin ryhmän määritelmistä jatkuvasti muuttuvia ja päivittyviä⁴.

Suomalaiset tulee ymmärtää tämän tutkimuksen kontekstissa pääasiassa nykyisen Suomen valtion alueelta Pohjois-Amerikkaan saapuneiksi ihmisiksi ja heidän jälkeläisikseen, joita yhdistää itse koetun etnisen identiteetin lisäksi heidän erottumisensa omaksi ryhmäkseen muiden siirtolaisten ja intiaanien silmissä. Voidaan myös sanoa, että suomalaiset ovat tämän tutkimuksen kontekstissa joukko, joka omaa yhteisen kielitaustan, kulttuuriset tavat ja normit sekä etnisen alkuperän. Reino Kero nostaa omissa tutkimuksissaan esille suomalaisuuden määrittelemisen ongelmallisuuden, koska suomea puhuvia ihmisiä saapui Pohjois-Amerikkaan myös muun muassa muista Pohjoismaista ja Pietarista⁵. Ongelma ruotsinkielisen ja saamenkielisen väestön suomalaisiin kuulumisesta ei ole tutkimuskontekstissa relevantti intiaaniväestön miellettyä saamenkieliset yleensä suomalaisten kanssa samaan etniseen ryhmään kuuluneiksi ja kaiken suomalaisen puolen lähdeaineiston ollessa suomenkielisen taustan omanneiden ihmisten tuottamaa lukuun ottamatta kontekstoinnissa esiintyvää ruotsinkielistä Pehr Kalmia⁶, jonka kontakti intiaaneihin ajoittui 1700-luvulle.

Intiaaneilla tarkoitetaan tämän tutkimuksen viitekehyksessä kaikkia Pohjois-Amerikan alkuperäisasukkaita ja heistä polveutuvia yksilöitä. Nimitys "intiaani" on nykykielen näkökulmasta ongelmallinen sen sisältäessä rasistisia miellelyhtymiä sekä niputtaessa

---

³ Malle 2004, 194.

⁴ Hall 1999, 13.

⁵ Kero 1996, 124.

⁶ Kalm 1771.

kaikki erilaiset Amerikan alkuperäiskansat ja -kulttuurit yhtäläiseksi joukoksi. Termin käyttö nähdään tässä tutkimuksessa kuitenkin perustelluksi ensisijaisesti siksi, että se on suomalaisten lähdeaineistossa käyttämä nimitys alkuperäisväestöstä, ja toisekseen johtuen siitä, ettei nykyiseenkaan suomen kieleen ole vakiintunut yhtä yksittäistä sanaa, joka kattaisi Pohjois-Amerikan kaikkien eri alkuperäiskulttuurien etniset edustajat. Kolmantena perusteluna voidaan mainita, ettei suomenkielinen termi "intiaani" pidä sisällään samanlaista käsitteellistä epämääräisyyttä kuin englannin kielen vastine "Indian", joka voi tarkoittaa kontekstista riippuen joko Amerikan alkuperäisväestön edustajaa tai intialaista.

Sosiaalinen kanssakäyminen mielletään tässä tutkimuskontekstissa kahden tai useamman ihmisen välittömäksi ja suoraksi kontaktiksi toisiinsa. Tarkastelun alaisena aikakautena suora kontakti on käytännössä tarkoittanut enimmäkseen kasvotusten tapahtuvaa sanallista ja sanatonta viestintää. Myös toisen ihmisen tarkkailu ilman omaa aktiivista osallistumista tilanteeseen voidaan mieltää sosiaalisesti kanssakäymiseksi siinä tapauksessa, jos tarkkailtava osapuoli on tiedostanut tarkkailijan läsnäolon ja tämän huomion kiinnittymisen häneen itseensä.

Mielikuvien ja asenteiden representoinnilla tarkoitetaan tämän työn yhteydessä niitä keinoja, joilla suomalaiset ja intiaanit kuvailivat toisiaan, eli toisin sanoen toivat julki omia mielikuviaan ja näkemyksiään siitä, millainen toinen ryhmä on entiteettinä ja millaisia sen jäsenet ovat. Representaatio käsitteenä voidaan yleisellä tasolla mieltää tarkoittamaan tietyn kansallisen kulttuurin tai etnisen ryhmän esittämistä tietynlaisena. Tutkielmassa tullaan representoinnin tarkastelun osalta hyödyntämään teoriakehyksenä muun muassa Stuart Hallin näkemyksiä sosiaalisen identiteetin muodostumisprosessista.⁷

Amerikansuomalaisia siirtolaisia ryhmänä ja amerikansiirtolaisuutta ilmiönä on tutkittu runsaasti viimeisen sadan vuoden aikana niin Yhdysvalloissa, Kanadassa kuin Suomessakin. Suomalaisiirtolaisten sosiaalista toimintaa Pohjois-Amerikassa ovat

---

⁷ Hall 1999, 46, passim.

kartoittaneet monet tutkijat, kuten Suomen päässä Sakari Sariola amerikansuomalaisten sosiaalishistoriaa käsittelevässä teoksessaan *Amerikan kultalaan* sekä Reino Kero useissa siirtolaisuutta käsittelevissä tutkimuksissaan. Yhdysvaltojen puolella muun muassa Auvo Kostiainen on julkaissut kattavan yleisteoksen *Finns in the United States* ja suomalaisten historiaa Kanadassa on kartoittanut esimerkiksi Varpu Lindström-Best kirjasessaan *The Finns in Canada*⁸. Huolimatta määrällisestä runsaudesta on amerikansuomalaisten tutkimus kuitenkin keskittynyt lähinnä muuttoliikkeisiin Atlantin yli, suomalaisten aktiivisuuteen eri organisaatioissa kuten raittius- ja työväenliikkeessä, sekä suomalaisten keskinäiseen sosiaaliseen kanssakäymiseen ja vuorovaikutukseen. Myös Amerikan alkuperäisväestön historiasta on tehty hyvin runsaasti tutkimusta erityisesti viimeisten vuosikymmenten aikana, ja kokonaisvaltaisia katsauksia Pohjois-Amerikan alkuperäisasukkaiden ja siirtolaisväestön väliseen kanssakäymiseen tarjoavat muun muassa J. R. Millerin teos *Skyscrapers Hide the Heavens* Kanadan puolen tapahtumista ja Sterling Evansin toimittama *Native Americans in American History 1870–2001* Yhdysvaltain alueelta⁹. Akateeminen tutkimus on kuitenkin ymmärrettävistä syistä, kuten suomalaisten marginaalisesta asemasta kokonaissiirtolaisuudessa johtuen, keskittynyt käsittelemään sosiaalista kanssakäymistä yleisesti eurooppalaistaustaisten kolonialistien ja siirtolaisten kanssa, eikä ole eritelty suomalaisia omaksi ryhmäkseen vuorovaikutuksen tarkastelussa. Poikkeuksina voidaan pitää muutamia varhaisempia tutkimuksia suomalaisten ja intiaanien välisestä kanssakäymisestä Uuden Ruotsin siirtokunnassa Delaware-joen ympäristössä 1600-luvulla¹⁰, sekä vastikään ilmestynyttä Katja Ketun, Meeri Koutaniemen ja Maria Seppälän populaarimpaa teosta *Fintiaanien mailla*¹¹, joka käsittelee suomalaisten ja intiaanien yhteisiä jälkeläisiä Pohjois-Amerikassa kirjan painottuessa Ojibwa-intiaanien ja suomalaissiirtolaisten yhteisten jälkeläisten tämänhetkiseen kulttuuriin, kokemuksiin ja sosiaaliseen statukseen.

Ainoana tämän tutkimuksen fokuksen ja aikarajauksen kannalta suoraan relevanttina

---

⁸ Sariola 1982; Kostiainen 2014; Lindström-Best 1985.

⁹ Miller 2000; Evans 2002.

¹⁰ Esim. Louhi 1925.

¹¹ Kettu, Koutaniemi & Seppälä 2016.

akateemisenä työnä voidaan pitää Stanley F. Hunnisettin vuonna 1988 julkaistua maisterintutkielmaa *From Pohjanmaa to the Shores of Gitchee Gumee*, joka on tehty opinnäytetyönä antropologian oppiaineeseen Iowan yliopistossa. Kyseinen teos on Hunnisettin itsensä keräämän haastatteluaineiston pohjalta tekemä selvitys suomalaissiirtolaisten ja intiaanien välisistä sosiaalisista suhteista ja käsityksistä toisistaan Superior-järven alueella Ontarion provinssin eteläisissä osissa Kanadassa. Kyseinen tutkimus kuitenkin pohjautuu suomalaisnäkökulman osalta vain toisen ja kolmannen sukupolven suomalaisten siirtolaisten jälkeläisten näkemyksille, käsittelee kanssakäymistä maantieteellisesti suhteellisen pienellä alueella ainoastaan Kanadassa, eikä siinä ole hyödynnetty mitään suomenkielistä lähdemateriaalia johtuen tutkijan heikosta suomen kielen osaamisesta, minkä hän itse nostaa esille selityksenä asialle¹². Tämä pro gradu -tutkielma tulee kuitenkin hyödyntämään Hunnisettin tutkimusta yhtenä lähteenä ja kontekstoinnin keinona suomalaisten ja intiaanien välisen kanssakäymisen ilmiön analysoinnissa.

Kirjallista materiaalia – ja erityisesti suomenkielistä sellaista – hyödyntävän historiantutkimuksen uupuminen suomalaisten ja intiaanien välisen kanssakäymisen kartoittamisesta suuren amerikansiirtolaisuuden ajalta on juurikin se syy, joka legitimoii tarpeen uudelle analyysille kyseisten etnisten ryhmien välisestä sosiaalisesta kanssakäymisestä Pohjois-Amerikassa. Tämän tutkimuksen voidaan nähdä edustavan sellaista historiatieteellistä lähestymistapaa suomalaisten ja intiaanien väliseen kanssakäymiseen sekä suhtautumiseen toisiinsa, joka on tähän asti jäänyt ilmiön kartoituksesta uupumaan. Historiantutkimuksen kentällä tutkimus sijoittuu näkökulmaltaan sosiaalihistoriaan sen tarkastellessa siirtolaisuutta, ryhmien välistä sosiaalista vuorovaikutusta sekä sosiaalista asemaa yhteiskunnassa¹³, minkä lisäksi kokonaisanalyysi soveltaa myös kulttuurihistorialle ominaista lähestymistapaa hyödyntää muistia informaation lähteenä¹⁴.

---

¹² Hunnisett 1988, 10.

¹³ Haapala 1989, 19, 65.

¹⁴ Klein 2000, 128.

1.3 Aineisto ja analysointi

Tutkimus lähestyy suomalaisten ja intiaanien välistä sosiaalista kanssakäymistä kummankin etnisen ryhmän jäsenten tuottamien kirjallisten tai suullisesta kirjalliseen muotoon tallennettujen aikalaisaineistojen kautta. Aikalaislähteitä täydentävät myöhemmin tuotetut henkilöiden omakohtaiseen kokemukseen pohjautuvat muistelmateokset ja haastattelut. Valtaosa analysoinnin pohjana käytettävästä primäärilähdeaineistosta edustaa siis laadultaan muistitietoa tutkittavasta ilmiöstä, koska lähteistä löytyvät tiedot pohjautuvat kirjoittajien omaan muistiin ja koostuvat ryhmien väliseen vuorovaikutukseen osallistuneiden yksilöiden omista henkilökohtaisista kokemuksista¹⁵. Valittu lähestymistapa on sangen hedelmällinen haluttaessa kartoittaa historiallisia ilmiöitä ihmisten inhimillisinä kokemuksina ja avata heidän näkemyksiään niistä. Tutkimuksen alaisen aineiston määrällisestä suppeudesta johtuen analyysin premissinä toimii lähdeaineiston näkeminen näytteenä ja osana tutkittavan ilmiön todellisuudesta ns. näytenäkökulman mukaisesti¹⁶.

Analyysin rungon muodostavat etnisten ryhmien välisestä kanssakäymisestä kertovat muistelmateokset ja haastattelut. Suomalaispuolen kokemusta kanssakäymisestä valottavat kahdet muistelmat. Vuonna 1946 julkaistu *Suomalaisia intiaanien poluilla* on K. E. Lahtisen kirjoittama teos, jossa hän kertoo narratiivimuotoisesti ja omasta näkökulmastaan kirjoittaen kokemuksistaan 1930-luvun Kanadassa. Lahtinen hankki elantonsa turkismetsästäjänä ja teki tovereidensa kanssa useita Pohjois-Ontarion erämaille suuntautuneita metsästysreissuja ollen näiden koko talven kestäneiden matkojensa aikana useasti tekemisissä paikallisten intiaanien kanssa¹⁷, jotka maantieteellisen sijoittumisensa perusteella kuuluivat luultavimmin läntiseen Cree-

---

¹⁵ Fingeroos et al. 2006, 8–10.

¹⁶ Alasuutari 2011, 114.

¹⁷ Lahtinen 1946, passim.

kansaan¹⁸. Siirtolaisena Yhdysvalloissa ja Kanadassa 1904–1911 ollut Antti Samuli Uotila kirjoitti jälkikäteen omista kokemuksistaan siirtolaisajaltaan, ja hänen harmillisesti keskeneräisiksi jääneitä muistelmiaan säilytetään Turun Siirtolaisinstituutin arkistossa. Uotila kirjoittaa Lahtisen tavoin ensimmäistä ja kolmatta persoonaa vuorotellen, mutta ilman samanlaista kronologista narratiivia. Myös Uotila oli tekemisissä intiaaniväestön kanssa ja käsittelee kirjoituksissaan heidän kanssaan tapahtunutta kanssakäymistä sekä intiaaneja yleisemminkin¹⁹. Suomalaisnäkökulmaa ryhmien keskinäisestä vuorovaikutuksesta 1940-luvulla valottavat kahden amerikansuomalaisen haastattelut; Suomalais-Ojibwa-taustaisen Patricia Sandersin ja suomalaistaustaisen Dorothy Mayon haastattelut käsittelevät suomalaisten ja intiaanien välistä kanssakäymistä Pohjois-Michiganissa²⁰. Haastattelut on toteutettu allekirjoittaneen toimesta syyskesällä 2016 ja niitä säilytetään Finlandia Universityn amerikansuomalaisessa historiallisessa arkistossa.

Intiaanien puolen kokemusta suomalaisista ja heidän kanssaan tapahtuneesta vuorovaikutuksesta edustavat tutkimuksen aineistossa Ojibwa-kansaan kuuluneen Paul Peter Buffalon (1900—1977) muistot suomalaisista 1900-luvun alkuvuosikymmenien Minnesotassa. Timothy Roufs on koonnut noin vuosina 1965—1977 toteuttamiensa Buffalon haastattelujen pohjalta yhteensä yli 3500-sivuisen kolmiosaisen etnografisen elämäkerran hänen elämästään. Buffalo toimi eläessään useissa kansansa luottamustehtävissä sekä heidän edusmiehenään ja oli nuoruudessaan paljon tekemisissä suomalaisten siirtolaisten kanssa kotiseuduillaan Deer Riverillä niin työnteon kuin muunkin elämisen merkeissä. Hän omistaa elämäkerrassaan kokonaisen luvun suomalaisille²¹ ja sivuaa kanssakäymistä heidän kanssaan muuallakin teoksessa. Intiaanipuolen kokemuksen kartoitus tukeutuu Buffalon lisäksi vahvasti myös viiteen haastatteluun. Ojibwa-heimoon kuuluvien Shirley McKasyn ja Veronica Adamsin haastattelut käsittelevät suomalaisten ja intiaanien välistä vuorovaikutusta 1940-luvun

---

¹⁸ West Main Cree, ”Swampy Cree”: Honigmann 1981, 217.

¹⁹ Antti Uotilan muistelmia (AUM), Siirtolaisinstituutin arkisto (SiA), passim.

²⁰ Finnish American Historical Archive (FAHA), Sanders 29.8.2016; Mayo 15.9.2016.

²¹ The Paul Buffalo Trilogy, vol. III, (=Buffalo) luku 38: Finns, the "Sweatbath-Men".

Pohjois-Michiganissa²². Haastattelut on toteutettu allekirjoittaneen toimesta syyskesällä 2016 ja niitä säilytetään Finlandia Universityn amerikansuomalaisessa historiallisessa arkistossa. Näiden lisäksi tutkimus hyödyntää kolmea 1970-luvulla toteutettua radiohaastattelua, jotka sivuavat suomalaisten ja intiaanien välistä vuorovaikutusta Baragan piirikunnan alueella Pohjois-Michiganissa 1900-luvun ensimmäisellä puoliskolla²³. Kyseisten haastattelujen kirjallisia litteraatioita säilytetään myös Finlandia Universityn arkistossa.

Muistitietoa sisältävien lähdeaineistojen analysoinnissa on otettava huomioon muutamia lähdetyyppiin liittyviä erityispiirteitä. Muistitiedolla on aiempina aikoina ollut historian tutkijoiden keskuudessa maine formaalin historiatiedon antiteesinä, mutta viimeisimpien vuosikymmenien kuluessa kyseinen aineistotyyppi on saavuttanut aseman yhtenä historian tutkimuksen valideista informaatiolähteistä. Historiantutkimuksen kentällä on lisäksi yleistynyt holistinen näkökulma muistista yhtenä informaation lähde-entiteeteistä muistitiedon yksittäisten ilmentymien kuten haastattelujen ja elämäkertojen korostamisen sijaan.²⁴ Muistitieto on olemukseltaan aina konstruktioita menneisyyden tapahtumista, joka kertoo ensisijaisemmin muistelijoiden tapahtumille antamista merkityksistä ja suhtautumisesta kokemuksiin kuin tapahtumien absoluuttisen tarkoista kausaaliketjuista ja etenemisestä, mistä seuraten muistitiedon pohjalta tehty analyysi menneisyydestä on aina tutkijan rekonstruktio muistajan konstruktioista. Muistitiedolle on lisäksi ominaista taipumus sosiaalisten ryhmien karakterisointiin sekä opittujen ja kollektiivisten tietorakenteiden toisintamiseen, eikä muisti-informaatioissa ole läheskään aina kyse pelkistä informantin yksilökohtaisista näkemyksistä. Edellä mainittuun perustuen kyseinen lähdemateriaalityyppi sopii erinomaisesti muun muassa tutkimuksen osana olevan ryhmien keskinäisen suhtautumisen kartoittamiseen. Muistitiedolle on lisäksi ominaista narratiivinen muoto johtuen ensisijaisesti siitä, että kyseessä on ihmismielen perustoimintatapa rakentaa koetuista tapahtumista jälkikäteen muisteltaessa eheämpiä ja loogisempia kausaali- ja tapahtumaketjuja kuin ne mahdollisesti alun perin

---

²² FAHA, McKasy 27.9.2016; Adams 28.9.2016.

²³ FAHA, Lundein 19.2.1975; LaFerner 16.4.1975; Hill 10.6.1976.

²⁴ Klein 2000, 127—128, 135.

olivatkaan. Historian tohtori Saara Tuomaala on tosin tuonut esiin näkemyksen, että narratiivisuus merkitsee historiantutkimuksessa tietoisuutta aineiston kerronnallisuudesta ja historiallisesta kontekstista, eikä täten muodostu ylitse pääsemättömäksi ongelmaksi päätelmien teolle. Kuten kaikessa menneisyyden tutkimuksessa, on muistitietoaineistoakin analysoitaessa säilytettävä jatkuva holistisreflektiivinen ote niin tutkijan tulkintojen, käytettyjen menetelmien kuin tutkimusintressienkin osalta.²⁵ Muistitiedolle pohjaavassa tutkimuksessa on lisäksi tarpeellista soveltaa viestintätieteiden kentällä käytettyjä metodeja ja näkökulmia, sillä muistin jalostamisessa sanalliseksi informaatioksi on pohjimmiltaan kyse viestinnästä ilmiönä ja toimintana²⁶.

Edellä mainittujen muistelmateosten ja haastattelujen lisäksi lähdeaineistoa täydentävät suomalaissiirtolaisten tuottamat kirjeaineistot ja pakina-tyyliset kirjoitukset. Tutkimus käyttää aineistonaan Turun Historiallisen Yhdistyksen kokoamaa ja Eero Kuparisen toimittamaa lähdejulkaisua suomalaisten siirtolaiskirjeistä²⁷. Kirjeaineiston ohella analyysi hyödyntää pakinatyyppistä aineistoa, jota edustaa Yhdysvalloissa suomalaissiirtolaisten itsensä toimesta koottu ja julkaistu teos *Amerikoissa*, joka sisältää pakinatyyllisiä kertomuksia suomalaisten kokemuksista Pohjois-Amerikassa²⁸. Kirjemateriaalia historiantutkimuksen aineistona hyödynnettäessä on otettava erityisesti huomioon, että niin kirjoitustaidon vahvuus, kirjoitusolosuhteet, kuin sekin keille kirje on kirjoitettu vaikuttavat hyvin merkittävästi siihen, mistä aiheista ja miten kirjeissä on kehdattu kirjoittaa²⁹. Analyysin alaisella aikakaudella on ollut lisäksi hyvin yleistä niin kutsuttu kirjeiden puolijulkisuus. Käytännössä tällä tarkoitetaan sitä, että vaikka kirjeet on saatettu osoittaa yksinomaan jollekulle toiselle henkilölle, niitä on yleisesti luettu ääneen myös muille lähettäjän sukulaisille ja tutuille, minkä lisäksi etenkin amerikankirjeitä on saatettu julkaista julkisesti lehdissä kertomuksina vierailta mailta³⁰. Nämä edellä mainitut syyt osaltaan selittävät sitä tutkimuksen aineiston keruun vaiheessa

---

²⁵ Fingeroos et al. 2006, 33—34, 41—42, 189; Klein 2000, 130.

²⁶ Kansteiner 2002, 179, 196.

²⁷ Kuparinen 1985.

²⁸ Jasberg 1923.

²⁹ Leskelä-Kärki et al. 2011, 19—20.

³⁰ Ibid., 198—199.

tehtyä havaintoa, että maininnat intiaanien kanssa tapahtuneesta kanssakäymisestä suomalaisten kotimaahan kirjoittamissa kirjeissä ovat lähes olemattomat. Aihepiirin käsittelyn vähäisyys saattaa johtua esimerkiksi siitä, että kirjoittajat mahdollisesti kokivat aiheen joko liian triviaaliksi tai henkilökohtaiseksi jaettavaksi kirjeiden potentiaalisten lukijoiden kanssa.

Tutkimusmenetelmänä analysoinnissa käytetään lähdeaineiston lähilukua ja eri lähdemateriaalien keskinäistä vertailua kokonaisvaltaisemman käsityksen aikaansaamiseksi. Laadullisille tutkimuksille tyypillisesti analyysi ammentaa tukea useiden eri humanististen tieteiden ja yhteiskuntatieteiden teoretisoinneista³¹. Teoreettisen viitekehyksen suomalaisten ja intiaanien välisten konkreettisten kanssakäymistilanteiden analysoinnille muodostavat Havaijin yliopiston psykologian emeritus-professorin Richard Brislinin teorit ja näkemykset kulttuurien välisestä kanssakäymisestä universaalina ja kokonaisvaltaisena ilmiönä. Brislin esittää teoksessaan *Cross-Cultural Encounters* käsitteellisen jaottelumallin kulttuurien väliseen kanssakäymiseen vaikuttavista muuttujista, jotka hän jaottelee 6 eri perusr ryhmään: kanssakäymistilanteen kontekstiin, yksilöllisiin tekijöihin, ryhmätekijöihin, tilanteisiin, tavoitteisiin ja organisaatioihin. Brislin esittelee kirjassaan myös yksityiskohtaisemman listan tilannetekijöistä, jotka vaikuttavat siihen, millaiseksi kanssakäymistilanne toisen kulttuurin tai etnisen ryhmän edustajien kanssa koetaan.³² Tämä tutkimus aikoo hyödyntää kyseisiä tilannetekijöitä niinä potentiaalisina muuttujina, jotka vaikuttivat kanssakäymistilanteisiin ja kummankin etnisen ryhmän jäsenten toimintaan, tavoitteena ollen sosiologisen näkökulman³³ mukaisesti selvittää ehdot kanssakäymistilanteiden tietynlaiselle etenemiselle. Etenkin kanssakäymistilanteita ja niihin suhtautumista tullaan peilaamaan Brislinin esittelemien käsitteiden kautta. Brislinin teoretisointien lisäksi vaihtoehtoisia näkökulmia vuorovaikutuksesta kertovien lähteiden analysoinnille haetaan viestintätieteiden puolelta; Jaakko Lehtosen toimittama *Kulttuurien kohtaaminen*³⁴

---

³¹ Alasuutari 2011, 25.

³² Brislin 1981, 3, 10—15, 168—169.

³³ Alasuutari 2011, 269.

³⁴ Lehtonen 1993.

koostuu useiden tutkijoiden kirjoittamista artikkeleista ja sisältää erilaisia viestintätieteellisiä tutkimus- ja lähestymistapoja kulttuurien väliseen viestintään, minkä lisäksi tutkimus ammentaa teoriapohjaa vuorovaikutuksen ja asenteiden tutkimiselle myös teoksista *Cross-Cultural and Intercultural Communication*³⁵ ja *How the Mind Explains Behavior*³⁶, joita hyödynnetään suomalaisten ja intiaanien välillä tapahtuneen viestinnän ja toisen osapuolen käytöksen tulkitsemisen analysoinneissa.

Tutkimus etenee rakenteellisesti seuraavaksi kuvatulla tavalla. Tutkimuksen peruslähtökohtia, aineistoa ja analysointia käsittelevän johdannon jälkeen seuraa tutkimuksen alaista ilmiötä taustoittava ja kontekstoiva osio, joka jakaantuu kolmeen alalukuun. Ensimmäinen niistä käsittelee Amerikan alkuperäisväestön historiaa ja kulttuuria toisen keskittyessä kuvaamaan suomalaisten amerikansiirtolaisuuden yleistä historiaa, ja kolmas alaluku kartoittaa tutkittavaa aikakautta edeltänyttä vuorovaikutusta suomalaisten ja intiaanien välillä. Tutkimuskontekstin avaamista seuraa ensimmäinen varsinainen käsittelyluku, jonka tarkoituksena on analysoida lähdemateriaalin kautta suomalaisten ja intiaanien välisen sosiaalisen kanssakäymisen skenaarioita, osapuolten intressejä ja motiiveja vuorovaikutukselle sekä osapuolten suhtautumista vuorovaikutustilanteisiin. Luku tulee jakautumaan kolmeen alalukuun edellisessä lauseessa esitetyn näkökulmallisen jaottelun mukaisesti. Toinen käsittelyluku pyrkii kartoittamaan, millaisia näkemyksiä suomalaiset ja intiaanit omasivat toisistaan ja miten he representoivat toista ryhmää kuvailuissaan. Luku jakautuu kahteen alalukuun ensimmäisen kuvatessa suomalaisten näkemyksiä intiaaneista ja jälkimmäisen intiaanien näkemyksiä suomalaisista. Tutkielman viimeisen neljästä alaluvusta muodostuvan käsittelykokonaisuuden tarkoituksena on kartoittaa niitä statuslähtökohtia ja sosiaalisia realiteetteja, joista käsin suomalaiset ja intiaanit olivat vuorovaikutuksessa keskenään Pohjois-Amerikassa. Alaluvut käsittelevät intiaanien kohtelua valtakulttuurin taholta, intiaanien sosiaalista asemaa ja identiteettiä, sekä suomalaisten kohtelua valtakulttuurin taholta ja heidän sosiaalista asemaansa ynnä identiteettiään. Käsittelykokonaisuuksien

---

³⁵ Gudykunst 2003.

³⁶ Malle 2004.

perään tutkielman loppuun on sijoitettu analyysin johtopäätökset tiivistävä päätäntöluke, jota seuraavat lähde- ja viiteluettelot.

2 SUOMALAISTEN JA INTIAANIEN VÄLISEN KANSSAKÄYMISEN KONTEKSTI

Tämä kolmen alaluvun kokonaisuus tulee toimimaan kehystäjänä ja tarjoamaan tarpeellisen taustatiedon niin intiaanien kuin suomalaistenkin yleisestä historiasta Pohjois-Amerikassa. Ryhmien historiaa tullaan lyhykäisesti käsittelemään kahdessa ensimmäisessä alaluvussa. Käsittelyn alle otetaan myös kolmannessa alaluvussa kummankin tutkimuksen alaisen etnisen ryhmän välisen kanssakäymisen varhaisempi historia ennen tutkimukseen rajattua niin kutsuttujen ”suurten muuttovuosien” ajanjaksoa.

2.1 Pohjois-Amerikan alkuperäisväestö

Ennen eurooppalaisten saapumista Amerikan mantereelle Pohjois-Amerikassa asuneet intiaanikansat jakaantuivat kielellisesti ja kulttuurisesti satoihin eri yhteisöihin ja heimoihin, mutta kaikkein suurimpana kieliryhmänä esiintyivät arktisella, subarktisella ja koillisella metsäalueella asuneet Algonkin-kieliperheeseen kuuluneet intiaanit, joihin lukeutuivat niin Creet kuin Ojibwat.³⁷ Kieliperheeseen sen suurimpina puhujaryhminä vielä tänä päivänäkin kuuluvat Ojibwa- ja Chippewa-heimot puhuvat samaa kieltä, Ojibwayta³⁸. Kyseinen kieli oli yleisimmin myös äidinkieli niille omaa kieltään englannin sijaan puhuneille intiaaneille, jotka olivat tekemisissä suomalaisten kanssa tutkimuksen alaisena ajanjaksona johtuen suomalaisten hakeutumisen kyseistä kieltä puhuneiden heimojen alueille, jota käsitellään tarkemmin seuraavassa alaluvussa.

Eurooppalaiskolonisaation alkaessa Pohjois-Amerikassa 1400-luvun lopulla on mantereella yleisesti arvioitu asuneen 8—15 miljoonaa ihmistä. Tarkkaa lukua on hankala esittää johtuen puutteellisista lähteistä kyseiseltä aikakaudelta. Eurooppalaisten

---

³⁷ Andersson & Henriksson 2010, 39.

³⁸ Taylor & Sturtevant 1995, 242.

mukanaan tuomat taudit tappoivat intiaaneja enemmän kuin aseet tuhoten tietyillä alueilla valtaosan väestöstä, joka ei omannut vastustuskykyä eurooppalaisten mukanaan tuomille taudeille.³⁹ Ranskalaiset turkiskauppiat olivat ensimmäinen eurooppalaistaustainen ryhmä Pohjois-Amerikassa, jonka kanssa intiaaniväestö oli pidempiaikaisessa kontaktissa. Kanssakäymisen varhaisessa vaiheessa dominoivassa asemassa olivat vielä intiaanit, jotka määrittelivät ryhmien välisen vuorovaikutuksen ja kaupankäynnin ehdot ja etiketin; kaupankäynnin oli muun muassa tapahduttava intiaanien omalla kielellä⁴⁰.

Suhteisiin eurooppalaisiin siirtolaisiin liittyi myös sotaisia ajanjaksoja, esimerkkinä algonkinilaisten intiaaniheimojen liittoutuminen Ranskan kanssa irokeeseja ja Englantia vastaan 1600-luvulla⁴¹. Eurooppalaisten intiaanien kanssa aloittama turkiskauppa muutti sekä koillisen alueen että subarktisen alueen intiaaniheimojen keskinäisiä suhteita sotaisammiksi, kun eri heimot ja liittoumat ryhtyivät kilpailemaan keskenään kaupankäynnin voitoista. 1700-luvulla valtaosa Amerikan sisämaasta oli vielä täysin intiaanien hallussa, ja vuorovaikutusta kolonialisteihin leimasikin eräänlainen ”kulttuurien kilpailu” eurooppalaisten yrittäessä sivistää intiaaneja mutta saaden näiltä samaan aikaan runsaasti vaikutteita omiin kulttuureihinsa⁴². Yhdysvaltain itsenäisyssodassa valtaosa intiaaniheimoista asettui englantilaisten puolelle, mikä omalta osaltaan ruokki tulevaa vastakkainasettelua amerikkalaisten ja intiaanien välillä. Itsenäistyttyään Englannista Yhdysvallat solmi aluksi sopimuksia eri heimojen edustajien kanssa samalla tavalla kuin toisten valtioiden kanssa toimiessaan, mutta tilanne alkoi muuttua vähitellen, kun liittovaltiossa astui vuonna 1871 voimaan laki, jonka mukaan mitään intiaaniheimoja ei voida tunnustaa sellaiseksi mahdiksi, jonka kanssa Yhdysvallat voi tehdä sopimuksia. Edellä mainittua asenteenmuutosta täydensi vuoden 1862 Homestead Act -laki, joka antoi eurooppalaisille siirtolaisille ja muille valkoisille oikeuden ostaa liittovaltiolta intiaanien maata ilman intiaanien lupaa. Intiaaneilla oli

---

³⁹ Andersson & Henriksson 2010, 40–41.

⁴⁰ Miller 2000, 44–45.

⁴¹ Andersson & Henriksson 2010, 121–125.

⁴² Calloway 1999, 144.

vanhastaan käytössä yhteismaanomistuskäytäntö, jonka Yhdysvallat halusi hävittää kyseisen lain avulla pirstomalla intiaanien vanhat yhteismaat yksityisiksi pieniksi intiaanien ja valkoisten viljelemiksi maatiloiksi.⁴³ Myös Kanadan puolella yhtenä hallinnon assimiloitikeinona toimi yritys ohjata intiaanit yhteismaanomistuksesta itsenäisiksi ”maanviljelijä-kapitalisteiksi”; ironisesti tätä toimintaa perusteltiin valtion halulla suojella intiaaniväestöä valkoisten kapitalistien hyväksikäytöltä⁴⁴.

Suomalaissiirtolaisuuden suurimmalla kohdealueella Suurten Järvien ympäristössä Kanadan ja Yhdysvaltain rajalla asui 1880-luvulla alueen suomalaissiirtolaisuuden alkaessa – ja jo paljon sitä ennen – Algonkin-kieliperheeseen kuuluneita metsäintiaaneja. Heihin lukeutuvat niin Ojibwat kuin Creet, ja Yhdysvaltain puolella asuvista Ojibway-kielen puhujista käytettiin aiemmin nimitystä Chippewa. Suurten Järvien ympäristössä eläneiden Algonkin-kieliä puhuneiden Ojibwa- ja Cree-heimojen perinteistä elämäntapaa määrittä metsästäjä-keräilijä-kulttuureille tyypillinen liikkuminen paikasta toiseen vuodenvaihteen mukaan vailla pysyvää asuinsijaa⁴⁵. Kesät intiaanit viettivät meren tai Suurten Järvien rannalla, kevät ja syksy koskilla vaelluskaloja pyytäen, ja talvet sisämaassa metsästäen.⁴⁶ Hudsonlahden ympäristössä asunut Cree-kansa matkasi vuodenvaihteen mukaisesti joko tuohesta tehdyillä kanooteilla tai lumikengillä ja metsästi suomalaisten siirtolaisten tapaan suurriistaa pääasiassa nykyisen Ontarion alueella. Kyseisen alueen intiaanit olivat pääasiassa englantilaisten ja ranskalaisten suorittaman lähetystyön seurauksena joko katolisia tai anglikaaneja.⁴⁷

Sekä Kanadassa että Yhdysvalloissa intiaanit pakotettiin reservaatteihin 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun välisenä aikana ja heidän maanomistuksensa lakkautettiin lakiteitse. Valtioiden tavoitteina oli perinteisen intiaanihallinnon purkaminen ja

---

⁴³ Andersson & Henriksson 2010, 297, 299, 305.

⁴⁴ Miller 2000, 272; Satzewich & Wotherspoon 1993, 40–41.

⁴⁵ Miller 2000, 8.

⁴⁶ Andersson & Henriksson 2010, 94–95.

⁴⁷ Taylor & Sturtevant, 1995, 200.

intiaaniväestön assimiloiminen valtakulttuuriin erityisesti Kanadan puolella.⁴⁸ Eurooppalaiset levittäytyivät Ojibwa- ja Cree-heimojen alueille 1850-luvulta lähtien, ja Kanadan puolelle Ontarioon syntyi kummallekin heimolle pääreservaatti ja useita pienempiä reservaatteja Hudson-lahden rannalla asuneille Cree-intiaaneille vuoteen 1930 mennessä. Tästä seurasi myöhemmin 1930-luvulla reservaatti-intiaanien massamuuttoa muun muassa Hearstin kaupungin alueelle Keski-Ontariossa. Pääasiallisena motivaationa muutolle toimi töiden saaminen rautatietyömailta tai metsäteollisuudesta.⁴⁹ Yhdysvaltain puolella Ojibwoille perustettiin 7 reservaattia nykyisen Minnesotan, Michiganin ja Wisconsinin alueille, mutta hallitus alkoi pakkolunastaa reservaatien maita vuodesta 1906 alkaen myytäväksi uudisraivaajille.⁵⁰

2.2 Suomalaiset Pohjois-Amerikassa

Suomalaissiirtolaisuuden Amerikan mantereelle voidaan katsoa alkaneen jo 1600-luvun alkupuolella Ruotsin kuningaskunnan perustaessa pääasiassa nykyisen New Jersey osavaltion alueelle Delaware-joen suulle Uuden Ruotsin siirtokunnan. Hollantilaiset valloittivat siirtokunnan 1655, mutta suomalaiset siirtolaiset jäivät asumaan tiloilleen hollantilaisten alaisuudessa. Suurin osa suomalaissiirtolaisista oli savolaista alkuperää olevia Ruotsin Värmlannin ”metsäsuomalaisia”.⁵¹

1600-luvun lopulta 1700-luvun loppuun kestäneen lähes olemattoman Amerikkaan muuttamisen aikakauden jälkeen syttyi Kaliforniassa kultakuume 1840-luvun lopulla. Yhdistettynä Suomeen siirtolaisten kirjeissä ja uutisoinnissa yleisesti maalattuun kuvaan Amerikasta ihanneyhteiskuntana kultakuume antoi alkulaukauksen suomalaiselle massasiirtolaisuudelle uudelle mantereelle 1850-luvulta alkaen.⁵² 1860- ja 1870-luvuilta

---

⁴⁸ Andersson & Henriksson 2010, 312–316; Miller 2000, 254.

⁴⁹ Hunnissett 1988, 13.

⁵⁰ Ritzenthaler 1978, 745; Calloway 1999, 356—357.

⁵¹ Kero 1996, 16–18.

⁵² Kero 1996, 33–34.

lähtien Suomesta värvättiin erilaisten värväystoimistojen kautta työvoimaa erityisesti Michiganiin ja Minnesotaan, minne suomalaisia haluttiin kaivoksille, metsätyömaille ja uudisraivaajiksi erämaa-alueille⁵³. Suomalaisten siirtolaisvirrat suuntautuvat aluksi pääasiassa Yhdysvaltoihin, mutta etenkin liittovaltion rajoittaessa maahanmuuttokiintiöitä tuntuvasti 1924 alkoi virta kääntyä enenevästi Kanadan puolelle. Suurin osa Kanadaan tulleista suomalaisista asettui Yhdysvaltain puolelle muuttaneiden kanssaheimolaistensa tapaan Suurten Järvien ympäristöön, erityisesti Ontarion keski- ja yläosiin. Syinä sijoittumiseen kyseisille alueille voidaan nähdä niin kouluttamattoman ja kielitaidottoman työvoiman tarve alueella kuin suomalaisten tottuneisuus alueen ilmastollisiin olosuhteisiin, jotka vastaavat monessa mielessä Suomen sääoloja. Suomalaiset työllistyivätkin sijoittumisalueillaan enimmäkseen kaivoksille tai homestead-tilojen viljelijöiksi harjoittaen sivutoimentulona muun muassa metsästystä, kalastusta ja metsätöitä. Erityisesti Minnesotaan, Pohjois-Michiganiin ja Ontarioon muodostui isoja suomalaiskeskittyviä kuten Duluth, Hancock, Thunder Bay ja Hearst.⁵⁴

Suomalaissiirtolaisia arvioidaan saapuneen Pohjois-Amerikkaan 1850- ja 1940-lukujen välisenä aikana yhteensä noin 350 000. Tarkkaa määrää on kuitenkin hankala laskea johtuen muun muassa siitä, että suomalaiset tilastoitiin ennen Suomen itsenäistymistä venäläisiksi virallisissa matkustusluetteloissa ynnä muissa viranomaisdokumenteissa. Suomalaisten yleistä asemaa uudessa maassa leimasi päätyminen yhteiskunnan alemmille sosioekonomisille portaille ja heitä kutsuttiin yleisesti ”Finlandereiksi”, joita Sakari Sariolan mukaan ”...pidettiin pitkän aikaa eksoottisina muukalaisina jotka tulivat toisesta maanosasta, intiaaneihin verrattavina mongoleina”; 1890-luvun amerikkalaisissa koulukirjoissa suomalaiset luettiin mongoloideihin kuuluviksi ihmisiksi, joiden uskottiin olevan perimältään aasialaisia.⁵⁵

---

⁵³ Kero 1996, 39–41.

⁵⁴ Hunnisett 1988, 15–16.

⁵⁵ Sariola 1982, 17; Holmio 1967, 47.

2.3 Suomalaisen ja intiaanien varhaisemmat kontaktit

Ensimmäiset tiedetyt kanssakäymistilanteet suomalaisten ja intiaanien kesken tapahtuivat nykyisellä Yhdysvaltain itärannikolla Delaware-joella 1630—50-luvuilla sijainneen Uuden Ruotsin siirtokunnan metsäsuomalaisten ja paikallisten Lenape- ja Delaware-intiaanien välillä⁵⁶. Siirtokunnan asukkaat olivat monessa mielessä riippuvaisia intiaanien tarjoamasta ruoka-avusta ja joutuivat ostamaan näiltä viljaa huonoina satovuosina. Intiaanit myös ennustivat suomalaisille esimerkiksi kylmän talven tulosta, jolloin suomalaiset varustivat asumuksensa kunnolla pakkasia varten.⁵⁷ Vaikka ryhmien välillä esiintyi konfliktejakin, esimerkkinä muun muassa suomalaismiehen joutuminen oikeuteen intiaanin varastettua aseensa tämän luota⁵⁸, oli ryhmien välinen vuorovaikutus silti yleisesti ottaen rauhanomaista.

Vuorovaikutuksen omaleimaisuudesta kertoo osaltaan, että paikalliset Delaware-intiaanit ryhtyivät käyttämään suomalaisista ja ruotsalaisista siirtolaisista nimitystä ”Netappi” (meidän kaltaisemme ihmiset) heidän kutsuessaan muita eurooppalaisia siirtolaisia nimellä ”Senaari” (meistä eroavat ihmiset)⁵⁹. On siis hyvinkin selvää, että suomalaisten kanssa tekemisissä olleet intiaanit mielsivät niin suomalaiset kuin ruotsalaisetkin muista eurooppalaisista eroaviksi ihmisiksi. Selitykseksi asialle on aikojen saatossa tarjottu niin suomalaisten ja intiaanien yhteistä saunakulttuuria kuin suomalaisten tottuneisuutta tulemaan toimeen saamelaisten kanssa. Todennäköisimpinä syinä näyttäytyvät kuitenkin pohjoismaalaisten ja intiaanien halu rauhanomaiseen kaupankäyntiin sekä yhtäläinen käsitys maanomistuksen mallista, johon sisältyvät jokamiehen oikeudet. Kun esimerkiksi englantilaiset ostettuaan intiaaneilta maata ajoivat nämä aseilla uhaten pois mailta, antoivat Uuden Ruotsin siirtokunnan asukkaat maanostonkin jälkeen intiaanien tulla alueelle metsästämään riistaa ja keräämään marjoja syksyisin. Täysin ongelmatonta ei kaupankäynti kuitenkaan ollut ja sopimusten pitävyydestä saattoi ryhmien kesken olla

---

⁵⁶ Kero 1996, 25.

⁵⁷ Louhi 1925, 62–63.

⁵⁸ Ibid., 66.

⁵⁹ Sjöblom, Suomen silta 1989, nro. 2, 37.

hyvinkin eriäviä näkemyksiä: esimerkiksi Intiaanipäällikkö Peminacka myi Uuden Ruotsin siirtokunnalle myymänsä alueen Delaware-joen länsipuolella muutamaa vuotta myöhemmin uudelleen hollantilaisille, jotka rakensivat ruotsalaisten protesteista huolimatta sinne Fort Casimir -linnoituksen.⁶⁰

Huolimatta siirtokunnan hollantilaisille antautumista seuranneesta lähes 200 vuoden suvantovaiheesta suomalaissiirtolaisuudessa Pohjois-Amerikkaan kontakteja alkuperäisväestön ja suomalaisten kanssa tapahtui kyseiselläkin ajanjaksolla. Kattavin säilynyt kuvaus on Pehr Kalmin kirjoittama matkakertomus matkastaan Pohjois-Amerikkaan vuosina 1748—1751. Kalm oli syntynyt Ruotsista, mutta kasvoi Närpiössä Pohjanmaan rannikolla ja toimi myöhemmin Turun Akatemian talousopin professorina. Hän oli muun muassa ensimmäisiä eurooppalaisia, jotka kävivät Niagaran putouksilla. Pehr Kalm kuvailee matkakertomuksessaan pääasiassa Pohjois-Amerikan luontoa ja lajistoa, mutta myös sen alkuperäisasukkaiden tapoja ja kulttuuria sekä kanssakäymistään useiden heimojen kuten irokeesien ja nykyisen Kanadan puolella eläneiden intiaanikansojen kanssa.⁶¹ Kalm kuvaa teoksessaan myös suomalaisten Uuden Ruotsin siirtokunnan aikaisten siirtolaisten ja paikallisten intiaanien välistä kanssakäymistä pääosin rauhanomaiseksi, joskin hän mainitsee muutamasta skalpeeraustapauksesta menneinä aikoina. Hän myös kuvaa intiaanien kanssa tapahtunutta kanssakäymistä muun muassa kertomalla, miten intiaaneja huijattiin kaupankäynnissä juottamalla nämä ensin humalaan.⁶²

Pohjois-Amerikan alkuperäisväestön ja suomalaisten siirtolaisten välinen kanssakäyminen sai alkunsa 1630-luvulla säilyen määrälliseltä intensiteetiltään erittäin marginaalisena ilmiönä aina 1800-luvun ensimmäiselle puoliskolle asti. Ryhmien välinen vuorovaikutus oli kyseisellä aikajaksolla luonteeltaan pääosin onnistunutta ja rauhanomaista.

---

⁶⁰ Kero 1996, 25–28.

⁶¹ Kalm 1771, 35, 280.

⁶² Ibid., 112–114, 259–260.

3 KOHTAAMISTILANTEET JA KANSSAKÄYMISEN KOKEMUKSET

Seuraavien kolmen alaluvun muodostaman kokonaisuuden tarkoituksena on kartoittaa ja analysoida niitä ympäristöjä ja tilanneskenaarioita, joissa suomalaiset ja intiaanit olivat keskenään vuorovaikutuksessa. Tavoitteena on myös pohtia lähdeaineistosta kumpuavia vuorovaikutusympäristöjä sekä motiiveja ja intressejä, jotka vaikuttivat osapuolten vuorovaikutustilanteisiin hakeutumiseen. Näitä kahta teemaa tullaan käsittelemään esitettyssä järjestyksessä ensimmäisessä ja toisessa alaluvussa. Edellisiin liittyen kolmas alaluku tulee käsittelemään kummankin etnisen ryhmän suhtautumista vuorovaikutustilanteisiin sekä niitä tilannetekijöitä, jotka todennäköisimmin selittävät suhtautumisen laatua kussakin tilannekontekstissa. Ensimmäisenä käsiteltävät vuorovaikutusskenaariot ovat tärkeitä suhtautumisen kontekstoinnin kannalta.

3.1 Skenaariot vuorovaikutukselle

Käsite vuorovaikutusympäristö voidaan ymmärtää kahdella eri tavalla, mistä seuraten intiaanien ja suomalaisten välisen kanssakäymisen ympäristöjäkin voidaan lähestyä kahdesta eri näkökulmasta. Yhtäältä ympäristöt voidaan nähdä tapahtumien normatiivisina viitekehyksinä, joilla on jokin tietty funktio ja joissa ihmisten odotetaan noudattavan tietynlaisten normien mukaista käytöstä, esimerkiksi työpaikka tai julkinen paikka kuten vaikkapa kaupungin katu. Toisaalta ympäristöllä voidaan tarkoittaa konkreettista fyysistä paikkaa, jossa toiminta tapahtuu kuten kämpppää, joenrantaa tai metsää. Tässä tutkimuksessa tapahtuvassa etnisten ryhmien välisen sosiaalisen kanssakäymisen tilanteiden tarkastelussa tulee ympäristö mieltää holistisesti sen sisältäessä molemmat edellä mainituista merkityksistä. Vuorovaikutusympäristöjen kartoituksen osalta on myös tärkeää huomioida sukupuolen vaikutus yksilöiden kokemuksiin: kummankin etnisen ryhmän miehillä oli enemmän potentiaalisia tilaisuuksia tavata toisiaan ja olla keskenään tekemisissä johtuen muun muassa työhön ja

elinympäristöihin liittyvistä tekijöistä⁶³. Tarkastelu fokusoituu vuorovaikutuksen miljöönä toimineiden paikkojen erittelyyn.

Työpaikat toimivat yhtenä lähdeaineistossa useimmiten esiin nousseista kanssakäymisskenaarioista. Saha- ja metsäteollisuus työllistivät suuren määrän suomalaisia etenkin Yhdysvaltojen Minnesotassa, Michiganissa ja Wisconsinissa Suurten Järvien ympäristössä ja myöhemmin raakapuun loputtua näiltä alueilta myös Kanadan Ontariossa. Metsätyömaat sijaitsivat usein kaukana asutuskeskuksista ja työntekijät oleskelivat niillä koko talvikauden tehden kesällä muita töitä tai oleskellen kaupungeissa.⁶⁴ Kyseisillä työmailla työskenteli suomalaisten ja muiden siirtolaisten lisäksi myös runsaasti intiaaneja; suomalaisia ja intiaaneja yhdisti työn teon tiimoilta metsätöiden lisäksi myös samoilla alueilla tapahtunut metsästys elinkeinona⁶⁵.

Suomalaisten ja intiaanien työskentelyä yhdessä voidaan kuvata yleisesti onnistuneeksi ja sujuvaksi. Ojibwa-intiaani Paul Buffalo työskenteli nuoruudessaan 1900-luvun alkupuolella metsätyömailla Minnesotassa ja hän kuvailee suomalaisten ja intiaanien työskentelyä yhdessä asiantuntevaksi ja tehokkaaksi seuraavaan malliin:

*“Finlanders and Indians work together very well. They get along very good. They work together like a team of horses, and they look good in the woods. They have the act.”*⁶⁶

Koululaitos muodosti nuoremmalle siirtolaisväelle ja etenkin seuraavan sukupolven suomalaisväestölle ensisijaisimman skenaarion intiaanien kanssa tapahtuneelle formaalille kanssakäymiselle. Suomalaisia muutti perheineen 1900-luvun alkupuolen kuluessa asumaan intiaanireservaattien ympäristöön muun muassa Michiganin L’Anseen

---

⁶³ Hunnisett 1988, 24.

⁶⁴ Kero 1996, 125, 131, 144—145, 168.

⁶⁵ Hunnisett 1988, 24.

⁶⁶ Buffalo, luku 39.

ja Baragaan, joissa suomalais- ja Ojibwa-intiaanilapset kävivät koulua yhdessä samoilla luokilla.⁶⁷ Koululaitos piti yllä myös toista ryhmien nuoremman väestön välisen vuorovaikutuksen areenaa, urheilujoukkueita. Etenkin pojille muodostivat niin koripallon kuin amerikkalaisen jalkapallonkin peluu yhteistoiminnan kentän.⁶⁸

Työpaikat ja koulut eivät suinkaan olleet ainoita normatiivisia konteksteja ryhmien välisille kontakteille, vaan vuorovaikutusta tapahtui myös niin sanotuissa epäformaaleissa tilanteissa. Vapaammassa ympäristössä – mutta silti työnteon kontekstissa – tapahtunutta vuorovaikutustoimintaa esiintyi metsästyksen piirissä, joka olikin suomalaisia ja intiaaneja yhdistänyt elinkeinon muoto joskin rajoittuen suurimmalla osalla ryhmien jäsenistä kausiluontoiseksi toiminnaksi ollen lähinnä sivutoimentulona muiden elinkeinojen ohessa.⁶⁹ Muita kanssakäymisen normatiivisesti vapaa-aikaan liittyneitä skenaarioita, joita lähdeaineistosta nousee esille, olivat muun muassa baarit sekä vierailut toisen ryhmän edustajien kotona⁷⁰, joista jälkimmäisen kaltaisia tilanteita tullaan analysoimaan tarkemmin myöhemmin tässä luvussa isäntäosapuolen mukaisesti jaoteltuna.

Aikuisväestön konkreettisista kohtaamisympäristöistä selkeästi yleisin oli metsä tai erämaa. Syynä tälle voidaan nähdä paitsi intiaaniväestön enemmistön asuminen ja liikkuminen kyseisen kaltaisilla alueilla, niin myös suomalaisten maantieteellistä sijoittumista Pohjois-Amerikassa ohjanneet tekijät. Paitsi metsästäjinä toimineet henkilöt kuten K. E. Lahtinen kumppaneineen⁷¹, suomalaiset asettuivat myös monia muita kansallisuuksia useammin viljelijöiksi perifeerisemmille seuduille. Suomalaisten oli hakeuduttava muita pohjoismaalaisia myöhäisemmän siirtolaisaaltonsa vuoksi enemmän alueille, jotka sijaitsivat keskellä korpea ja joissa maa ei ollut niin helposti

---

⁶⁷ FAHA, Mayo 15.9.2016.

⁶⁸ FAHA, McKasy 27.9.2016.

⁶⁹ Hunnisett 1988, 24; Buffalo, luku 38.

⁷⁰ Hunnisett 1988, *ibid.*

⁷¹ Lahtinen 1946, *passim.*

muokattavissa. Etenkin massasiirtolaisuuden varhaisina aikoina 1860- ja 1870-luvuilla suomalaiset joutuivat usein ostamaan maatilkun itselleen liittovaltiolta niin sanotusti ”sikana säkissä” ja pääsivät vasta kaupanteon jälkeen matkustamaan paikan päälle katsomaan, mitä oli tullut ostettua. Kanadan puolella preeria-alueilla riitti tosin vielä 1900-luvunkin alussa hyvin viljelyyn soveltuvaa maata, ja näillä Kanadan puoleisilla seuduilla asui myös intiaaniväestöä suuremmassa määrin kuin Yhdysvaltojen puoleisella Suurten Järvien alueella.⁷²

Myös K. E. Lahtisen kanssakäymistilanteet intiaanien kanssa hänen turkismetsästysreissuillaan tapahtuivat nimenomaan metsässä tai erämaaympäristössä. Hänen kirjassaan kuvaamiaan kohtaamistilanteita intiaanien kanssa yhdistää eritoten niiden sijoittuminen harvaan asuttuun umpimetsään, jossa hän tapaa ilman ulkopuolisia häiriöitä ja yleensä ilta- tai yöaikaan muun muassa vanhan intiaanimiehen, jonka kanssa he aterioivat yhdessä ja kaatavat yhteistuumin hirven. Myös Lahtisen metsästystoveri Erkki – hänkin sukunimeltään Lahtinen – kohtaa metsässä nuoren intiaanipariskunnan ja lähtee näiden pyynnöstä mukaan metsästysreissulle lisääjomieheksi.⁷³

Intiaanien kanssa tapahtunut kanssakäyminen sijoittui suomalaisilla usein umpimetsän lisäksi myös erämaassa kulkureitteinä toimineiden jokien varsille ja muiden vesistöjen läheisyyteen. Lahtinen kuvaa kirjassaan useampaa tilannetta jossa hän joutuu tekemisiin intiaanien kanssa James-lahteen laskevan Albany-joen varrella, jota sekä paikalliset intiaanit että suomalaiset turkismetsästäjät käyttivät kulkureittinä tiheäkasvuisuuden ja soisuuden vuoksi muutoin vaikeakulkuisella erämaa-alueella⁷⁴. Suomalaiset kohtaavat intiaaneja myös Hudson-lahteen liittyvän James-lahden alavilla rantamailla, jotka olivat Cree-intiaaneille perinteisesti hanhien ja muiden vesilintujen metsästysalueita⁷⁵.

---

⁷² Kero 1996, 134, 144, 159—160.

⁷³ Lahtinen 1946, 125, 129, 135.

⁷⁴ Lahtinen 1946, 63—67, 70—74.

⁷⁵ Andersson & Henriksson 2010, 97; Lahtinen 1946, 99.

Sosiaalista vuorovaikutusta tapahtui sekä intiaanien että suomalaisten "reviireillä" tai ryhmien elinpiirinsäällä pitämällä alueilla. K.E. Lahtinen kuvaa teoksessaan kuinka hänen metsästysporukkinsa vietti aikaa intiaanien kesänviettoalueella, johon nämä kokoontuivat sankoin joukoin⁷⁶. Kanssakäymistä tapahtui myös intiaanien kodeissa⁷⁷, joskaan ei aina niin ihanteellisissa konteksteissa; tästä kertoo muun muassa A.H.:n 1850-luvulla kirjoittama kirje Amerikasta *Oulun Wiikko-Sanomille*, jossa hän kuvaa kokemuksiaan intiaanien vieraana saatuaan kirveen iskusta vamman jalkaansa:

*”Mutta kova onni kohteli minua että löin kirweellä jalkaani, niin etten pääsnyt mihinkään ja täytyi siis luopua pois kumppanistani sinne. Pääsin sitte yhden Indianin majaan ja makasin siinä 6 päivää indianein työkönä, joitten kieltä en ymmärtänyt sanaakaan. Yksi Indiani sitten otti ja ompeli kalan ruotoneulalla ja suonella haawani kiini ja antoi vielä minulle semmoista kalwoa, jota piti pitää märkänä haawan päällä. Siitä alkoi haawa parata.”*⁷⁸

Kuten hänen kirjeestään saattaa huomata, tapahtui kanssakäyminen tässä kyseisessä tilanteessa vastentahtoisesti ja vaivalloisesti, mutta kuitenkin tavoitteiltaan onnistuneesti. Näitä kanssakäymistilanteisiin suhtautumiseen liittyneitä tekijöitä tullaan analysoimaan ja avaamaan tarkemmin tämän lukukokonaisuuden viimeisessä alaluvussa. Eräs hyvin olennainen seikka kanssakäymisen ympäristöjen tarkastelun kannalta on suomalaisten asettuminen asumaan intiaanien maille. Kuten on jo aiemmin viitattu, ostivat useat suomalaiset vuonna 1862 säädetyn Homestead Act -lain sallimina Yhdysvaltain liittovaltiolta maata itselleen maatilan perustamista varten. Kyseiset maat olivat usein vanhastaan olleet eri intiaanikansoille ja heimoille kuuluneita yhteisomistusmaita, joita valtio myi auliisti siirtolaisille tavoitteenaan intiaanien vanhan

---

⁷⁶ Lahtinen 1946, 55—56.

⁷⁷ Liite 1.

⁷⁸ Kuparinen 1985, 14.

yhteismaanomistuskäytännön lopettaminen ja intiaanien tehokkaampi sulauttaminen valtaväestöön.⁷⁹ Michiganissa suomalaisia kaivostyöläisiä muutti vuoden 1913 epäonnistuneen kuparilakon jälkeen runsaissa määrin maanviljelijöiksi Baragan ja L’Ansen kylien ympäristöön Ojibwa-heimon elinalueelle. Joidenkin Baragan piirikunnan kylien – kuten Shermanin, Auran ja Covingtonin – väestö olikin niiden asutusvaiheessa 1900-luvun alkupuolella väestöltään pääosin suomalaista.⁸⁰ Intiaanit eivät kuitenkaan välttämättä aina syyttäneet suomalaisia maidensa ottamisesta viljelykäyttöön tai olleet heille vihaisia. Paul Buffalo kertoo, että suomalaiset eivät ottaneet maata heiltä väkivalloin, vaan intiaanien täytyi ensin antaa maa heille ja näin ainakin passiivisesti hyväksyä maan luovuttaminen, suomalaisten ja muiden siirtolaisten ottaessa muutenkin hänen kotiseuduillaan Minnesotassa raivattavakseen enimmäkseen hyödytöntä suomaata⁸¹.

Kanssakäymistilanteiden yleisinä skenaarioina toimivat intiaanien kotien ja alueiden lisäksi myös suomalaisten elinpiiriin kuuluneet ympäristöt. Sekä suomalaisten että intiaanien tuottamasta muistitietoaineistosta löytyy useita mainintoja intiaanien vierailusta suomalaisten metsäkämpillä ja kodeissa. Lahtinen kirjoittaa metsästysporukkinsa tutustumisesta nuoreen intiaanipariskuntaan mainiten, että "useina talvi-iltoina he poikkeavat kämpällemme ja ovat yötäkin"⁸². Suomalaiset törmäävät samaan intiaanipariskuntaan useamman kerran reissuillaan, ja kehottavat heitä poikkeamaan taas talven tullen kämpälleen, minkä pariskunta sanookin tekevänsä mielihyvin⁸³. Paul Buffalo puolestaan muistelee omia saunan ja kahvin merkeissä tapahtuneita vierailujaan suomalaisten luona seuraavaan tyyliin:

“The Finns often invited us in for a visit. They invited us to sauna too.

---

⁷⁹ Andersson & Henriksson 2010, 305.

⁸⁰ FAHA, Lundein 19.2.1975.

⁸¹ Buffalo, luku 38.

⁸² Lahtinen 1946, 131—132.

⁸³ Ibid., 151.

Why sure!! I stopped in there. I was right with them. Sure. We had a lot of fun. I was young then, I'll tell you. We had coffee with them. You bet! They made good coffee too.”⁸⁴

Tutkimuksen alaisen aineiston analysoinnin pohjalta voidaan todeta, että työpaikat ja koululaitos toimivat yleisimpinä suomalaisten ja intiaanien välisen kanssakäymisen normatiivisina ympäristöinä. Myös metsästys esiintyy lähdeaineistossa yleisenä vuorovaikutuskontekstina ja kyseisen normatiivisen ympäristön yleisyyttä selittää toiminnan tärkeys sivuelinkeinona kummallekin etniselle ryhmälle tutkimuksen alaisella aikakaudella. Vuorovaikutusta tapahtui virallisten ja ulkopuolelta normitettujen tilanteiden lisäksi myös epäformaaleissa yhteyksissä kuten kummankin ryhmän jäsenten kodeissa. Konkreettisista vuorovaikutusmiljöistä yleisimpinä aineistossa esiintyvät metsä, erämaa ja kummankin etnisen ryhmän jäsenten asumukset.

3.2 Motiivit ja intressit vuorovaikutuksen taustalla

Suomalaisten ja intiaanien toiminnan taustalla voidaan nähdä vaikuttaneen tiettyjä intressejä ja motiiveja, jotka yhtäältä johtivat kanssakäymistilanteisiin ryhmien välillä ja toisaalta selittävät sitä, miksi suomalaiset ja intiaanit ylipäättään olivat keskenään sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Seuraavaksi onkin syytä analysoida vuorovaikutustilanteiden molemminpuolista intressi- ja motiivipohjaa.

Työntekoon liittyneet vaatimukset ja hyödyt voidaan nähdä yksinä voimakkaimmista motivaattoreista kanssakäymiselle toisen ryhmän jäsenten kanssa. Suoraan työnjohdon vaatimuksesta tapahtuneen yhteistoiminnan lisäksi kanssakäymistä työn merkeissä

---

⁸⁴ Buffalo, luku 38.

tapahtui myös osapuolten vapaasta tahdosta eritoten metsästystoiminnassa, koska metsästyssaaliin saaminen oli tietyillä seuduilla valtaosaa molempien ryhmien jäsenistä yhdistänyt intressi⁸⁵. Sadat suomalaiset kokeilivatkin onneaan "träppäreinä" eli turkismetsästäjinä erämaaseuduilla, mutta huomattavasti pienilukuisempi joukko harjoitti elinkeinoa pidempiaikaisesti tai päätoimisena tulonlähteenään⁸⁶. Saaliin kaatamisen, nylkemisen ja käsittelyn helpottuminen yhteisvoimin suoritettuna johtikin yhteistyöhön suomalaisten ja intiaanien välillä metsästyspuuhissa, josta hyvänä esimerkkitapauksena toimii K. E. Lahtisen kuvaus hänen ja vanhan intiaanimiehen yhteistuumin suorittamasta hirvenkaadosta:

”—Moose, sanoo intiaani kuiskaten ja lähestyy pyssyään. [...] Olemme hiljaa ja tähyilemme ojalle päin. Vähän ajan kuluttua hirvi tulee esille näreiköistä ja jää seisomaan aukealle hyvän ampumamatkan päähän meistä, ja intiaani ampuu. [...] —Moose, sanoo intiaani, good shot, hyvä laukaus. Otamme eläimen sisälmykset pois, pyöräytämme sen kyljelleen ja leikattuamme siitä kumpikin kappaleen paksua lihaa palaamme nuotiolle ja paistamme sitä nauttien näin erämiehen tapaan kaadetun eläimen lämpimästä lihasta.”⁸⁷

Toinen merkittävä kanssakäymisen motiivi oli kaupankäynti. Suomalaiset myivät maatilojensa tuotteita intiaaneille ja ostivat näiltä kalaa⁸⁸. Kaupankäynti saikin usein vaihdantataloudellisia piirteitä erityisesti 1930-luvun suurlaman aikana, jolloin koko yhteiskuntaa kosketti huutava pula rahasta. Lama kohteli karusti etenkin intiaaniväestöä tuhansien työpaikkojen kadotessa juuri niiltä alkutuotannon ja jalostuksen aloilta, jotka olivat suuressa määrin työllistäneet intiaaneja palkkatyöläisinä⁸⁹. Rose Hill muistelee

---

⁸⁵ Buffalo, luku 38.

⁸⁶ Kero 1996, 175.

⁸⁷ Lahtinen 1946, 129.

⁸⁸ Hunnisett 1988, 24.

⁸⁹ Satzewich & Wotherspoon 1993, 49.

kuinka hänen Ojibwa-heimoon kuulunut isänsä kiersi monen muun intiaanin tavoin 1930-luvulla talosta taloon ja vaihtoi kalastamiaan kaloja suomalaisten kanssa toisiin elintarvikkeisiin kuten perunoihin vaihtokaupan tällä tavalla hyödyttäen molempien ryhmien selviytymistä taloudellisesti vaikeina aikoina⁹⁰. Paul Buffalo puolestaan mainitsee intiaanien vaihtaneen metsästämäänsä riistaa suomalaisten kanssa heidän kasvattamaansa viljaan⁹¹.

Avun antaminen tai sen pyytäminen olivat lähdeaineiston perusteella kummallekin ryhmälle yleisiä motiiveja hakeutua sosiaaliseen kontaktiin toisen etnisen ryhmän jäsenten kanssa. Avun voidaan katsoa painottuneen useimmiten niin, että suomalaiset olivat sen antajina ja intiaanit joko sen aktiivisina pyytäjinä tai vastaanottajina. Lahtinen kuvaa muistelmissaan useampaa tilannetta jossa suomalaiset antoivat ruokaa tai metsästysapua sitä pyytäneille intiaaneille⁹². Tällaisten tilanteiden esille nostaminen ei tietenkään ole mikään ihme apua antavalta osapuolelta, auttaahan se luomaan positiivista mielikuvaa Lahtisesta ja hänen kumppaneistaan. Mielenkiintoisempaa sen sijaan on, että myös intiaanipuolelta löytyy vahvistusta samalle painottumiselle Paul Buffalon kuvatessa useampaan otteeseen muistelmissaan vuolassanaisesti suomalaisten avuliaisuutta ja auttavaisuutta. Hän esimerkiksi kertoo kuinka suomalaiset lainasivat hevosiaan hänen isoisälleen veloituksetta vain sillä ehdolla, että niitä kohdeltaisiin kunnolla. Suomalaiset myös auttoivat intiaaneja asumusten ja muiden rakennusten rakentamisessa sekä opastivat heitä rakennustekniikoissa, joihin nämä eivät itse olleet perehtyneet yhtä paljon. Useat suomalaiset myös ilmaisivat Buffalon mukaan suoraan sanallisesti halunsa auttaa intiaaneja näiden heikompien olojen ja vähäisemmän tietotaidon vuoksi.⁹³ Viimeisintä näkemystä voidaan tosin pitää muistitiedolle ominaisena kerronnallisena narratiivina sanallisesta muotoilustaan ja asiakontekstistään johtuen. Buffalon sanoin ”suomalaiset

---

⁹⁰ FAHA, Hill 10.9.1976.

⁹¹ Buffalo, luku 38.

⁹² Lahtinen 1946, 70—74, 135, 156.

⁹³ Buffalo, luku 38.

tekivät paljon meidän puolestamme”⁹⁴.

Viitteitä toiseenkin suuntaan tapahtuneesta avunannosta tosin löytyy muun muassa edellisessä alaluvussa siteeratun A.H.:n kokemuksenä intiaaneilta saamistaan hoidosta jalkavammaansa⁹⁵. Myös K. E. Lahtinen kirjoittaa muistelmissaan epäilleensä saaneensa apua vanhalta intiaanitutultaan: hän oli kaatanut iäkkään intiaanimiehen kanssa hirven ja myöhemmin kulkiessaan asettamalleen ansalle oli Lahtinen huomannut, että raudoissa oli ollut kiinni ilves joka oli riuhtonut kiinni jäätyään niin pahasti, että oli särkenyt pyyntikopinkin. Joku oli jäljistä päätellen antanut ilvekselle kuoliniskun ja nostanut sen puunoksalle ylös etteivät pedot sitä saisi, Lahtisen epäillen kiitollisena vanhan intiaanin olleen asialla⁹⁶.

Tiedon jakaminen ja molemminpuolinen toiselta ryhmältä oppiminen vaikuttaisivat myös toimineen taustaintresseinä ja motivaation lähteinä suomalaisten ja intiaanien välisille kanssakäymistilanteille. Paul Buffalo nostaa tämän aspektin esille omista muistelmissaan ja myös Stanley Hunnisett kuvaa oman haastatteluaineistonsa pohjalta miten intiaanien mielestä suomalaiset osasivat monia ihailtavia taitoja kuten puuntyöstöön ja ruuan säilömiseen liittyviä tekniikoita ja olivat lisäksi halukkaita opettamaan näitä intiaaneille. Suomalaiset puolestaan olivat kiinnostuneita intiaanien eränkäyntitaidoista ja saivat näiltä opetusta niiden käytännön soveltamiseen.⁹⁷ Molemmat etniset ryhmät siis hyötyivät tätä kautta kanssakäymisestä toistensa kanssa.

Eräs sosiaalisen kanssakäymisen tilanteita selittänyt tekijä joka kuitenkin esiintyi lähes aina toissijaisena ja niin sanotusti piilotettuna intressinä oli yleinen seuran ja ihmiskontaktin tarve. Varsinkin harvaan asutuilla erämaa-alueilla toisiin ihmisiin

---

⁹⁴ "The Finns did lots for us." Buffalo, luku 38.

⁹⁵ Kuparinen 1985, 14.

⁹⁶ Lahtinen 1946, 129—130.

⁹⁷ Hunnisett 1988, 21, 24.

törmääminen oli sangen harvinaista ja etenkin yksin liikkeellä olleet suomalaiset ja intiaanit halusivat luultavasti jo pelkän juttuseurankin takia hakeutua sosiaaliseen kanssakäymiseen toisen ryhmän edustajien kanssa. On myös kanssakäymistilanteiden analysoinnin kokonaisvaltaisuuden kannalta relevanttia tuoda esille vihamielisyys ja pelko toisen ryhmän edustajia kohtaan yhtenä mahdollisena kanssakäymistilanteiden motiivina, vaikka kyseiselle motiiville ei analyysin alaisesta aineistosta löydykään suoraa vahvistusta, mistä johtuen aihe vaatisi lisätutkimusta. Reino Kero tosin nostaa omassa amerikansiirtolaisuutta käsittelevässä yleisteoksessaan esille tapauksen suomalaisten amerikansiirtolaisuuden alkua ajoilta 1860-luvulta, jossa uudisraivaaja Matias Kärjenaho kertoi hänen toverinsa Eljas Peltoperän joutuneen intiaanien hyökkäyksen kohteeksi uudistilallaan ja intiaanien ampuman nuolen surmanneen hänet⁹⁸. Paul Buffalo ilmaisee epäsuorasti muistelmissaan kokeneensa, että jotkut suomalaiset olisivat tunteneet jonkinasteista pelkoa intiaanien mahdollisia vihamielisiä reaktioita kohtaan ainakin etnisten ryhmien välisen vuorovaikutuksen alkuaikojen kanssakäymistilanteissa. Hän kertoo vakuuttaneensa suomalaisia seuraavalla tavalla siitä, ettei näiden tarvitsisi pelätä intiaanien reaktioita:

”I told the Finns in the early days, ‘I think you’ll have power later on to do things in the best way, in your free way of doing things. I kind of feel that you’re shyed because you feel you’re in a bunch and that the Indian might kick on you.’

‘Ah un.’

‘The Indians don’t want to bother you. You always had a good place, a nice place, with everything you wanted -- a garden crop, chickens, and anything.’”⁹⁹

Rakkaus ja halu muodostaa parisuhteita voidaan nähdä edellä mainittua positiivisempina

---

⁹⁸ Kero 1996, 161.

⁹⁹ Buffalo, luku 38.

motiveina ja taustaintresseinä etenkin pidempikestoisille kanssakäymisskenaarioille. Hunnisett argumentoi suomalaisia ja intiaaneja käsittelevässä maisterintutkielmassaan, että Kanadassa suomalaisilla ja intiaaneilla olisi ollut keskimääräistä suurempi mieltymys solmia keskenään etnisten ryhmien välisiä seka-avioliittoja ja hänen tutkimuksensa tilastoaineisto tukee väitettä tutkimustuloksen ollessa tosin hieman kyseenalainen johtuen erityisesti siitä, ettei se sisällä tilastoja luterilaisista seurakunnista, joihin suurin osa suomalaisista kuului¹⁰⁰. Sekaliittojen tarkka numeerinen yleisyys jää tämänkin tutkimuksen jäljiltä mysteeriksi, vaikka Antti Uotila kertookin omista muistelmissaan lyhykäisesti Etelä-Pohjanmaalta kotoisin olleesta maanviljelijästä Pohjois-Dakotassa, joka oli mennyt naimisiin "alkuasukkaan" tyttären kanssa¹⁰¹. Minnesotan puolelta näkemykselle löytyy tukea Paul Buffalon kuvaillessa kuinka suomalaiset alkoivat pian Deer Riverille saapumisensa jälkeen muodostaa sekaliittoja paikallisten intiaanien kanssa¹⁰². Shirley McKasy puolestaan muistelee haastattelussaan kuinka Michiganissa useampi hänen Ojibwa-heimoon kuuluneista tädeistään ja serkuistaan avioitui suomalaismiehen kanssa ja Dorothy Mayo vahvistaa avioliittojen olleen yleisimmin suomalaismiehen ja intiaaninaisen välisiä minkä seurauksena moni L'Ansen intiaanireservaatin asukas omasikin yhtäaikaisesti sekä intiaanistatuksen että suomalaisen sukunimen¹⁰³. Myös seurustelu motiivina nousee esiin K. E. Lahtisen muistelmissa, kun muut metsästysporukan miehet spekuloiivat silmiinpistävän intiimiä kanssakäymistä Erkki Lahtisen ja nuoren intiaanitytön välillä:

”Noina päivinä Erkki pysytteleikse melko uskollisesti joen toisella rannalla. Siellä hän usein näkyi seisovan joen äyräällä tyttö rinnallaan ja heittelevän voileipäkiviä Albanyn mustaan pintaan. Kiusottelimme Erkkiä ja yritimme tiedustella kautta rantojen, mitä siinä hommassa oli niinkuin

---

¹⁰⁰ Hunnisett 1988, 25.

¹⁰¹ SiA, AUM, 13.

¹⁰² Buffalo, luku 38.

¹⁰³ FAHA, McKasy 27.9.2016; FAHA, Mayo 15.9.2016.

mukana. Mutta emme saaneet tietää kerrassaan mitään.”¹⁰⁴

Tutkimuksen alaisesta aineistosta ilmenee, että työnteko ja kaupankäynti toimivat yleisimmin motiiveina suomalaisten ja intiaanien väliselle kanssakäymiselle. Myös avun antaminen, tiedon jakaminen sekä ihmiselle lajityypillinen tarve sosialisointiin ja ihmissuhteiden muodostamiseen nousevat lähdeaineistossa esiin vuorovaikutustilanteiden taustalla vaikuttaneina intresseinä.

3.3 Suomalaisten ja intiaanien suhtautuminen ryhmien väliseen vuorovaikutukseen

Yleisellä tasolla suomalaisten ja intiaanien suhtautumista ryhmien välisiin vuorovaikutustilanteisiin leimasi positiivisuus tai neutraalius. Esimerkkejä negatiivisemminkin latautuneista kanssakäymistilanteista tosin löytyy. Myös Stanley Hunnisett argumentoi omassa tutkimuksessaan, että kyseisten etnisten ryhmien välinen kanssakäyminen olisi ollut positiivisempaa ja onnistuneempaa kuin intiaanien kanssakäyminen muiden siirtolaisryhmien tai valtaväestön kanssa. Pääsyiksi paremmille kokemuksille hän nostaa niin suomalaisten keskimääräistä suvaitsevamman ja vähemmän syrjivän käytöksen intiaaneja kohtaan kuin yhtenevän sosiaalisen kanssakäymisen tyylin ja normien samankaltaisuuden ryhmien kesken. Jälkimmäisenä mainittua tekijää hän selittää molemminpuolisella samankaltaisuuden tunteella, joka kumpusi yhteneväisyyksistä muun muassa ruokakulttuurissa, aikakäsityksessä ja huumorintajussa.¹⁰⁵ Tämän tutkimuksen alaisen aineiston perusteella on kuitenkin oikeutettua väittää, että kanssakäymistilanteisiin suhtautumiseen vaikutti moni asia edellä mainittujen tekijöiden lisäksi.

---

¹⁰⁴ Lahtinen 1946, 67.

¹⁰⁵ Hunnisett 1988, 4, 18, 20—24.

Kulttuurien välistä kanssakäymistä tutkinut Richard Brislin esittelee teoksessaan *Cross-Cultural Encounters*¹⁰⁶ listauksen tärkeistä tilannetekijöistä, jotka vaikuttavat kanssakäymistilanteiden kokemiseen vuorovaikutusosapuolten taholta. Hänen jaottelumallinsa mukaan kanssakäymistilanteeseen vaikuttavat seuraavat tekijät: 1. *ympäristölliset olosuhteet*, 2. *läsnäolevien ihmisten määrä*, 3. *kontaktin välittömyys*, 4. *toisen ryhmän omaamat statussymbolit tilanteessa*, 5. *toisen osapuolen käytös*, 6. *ryhmän tunnistettavuus*, 7. *tilanteen strukturointi eli pelisääntöjen selkeys*, 8. *aikarajoitteet*, 9. *selkeän ja halutun roolin löytyminen*, 10. *esimerkinnäyttäjän läsnäolo/poissaolo*, 11. *toisen osapuolen antama valta*, 12. *seuraukset itselle*, 13. *oman ryhmän yhtenäisyys sekä* 14. *tilanteen tuttuus tai tuntemattomuus*¹⁰⁷. Seuraava tarkastelu tulee hyödyntämään Brislinin tekijöitä huomionkiinnityspisteinä ja eräänlaisina analyysin peilipintoina. Kartoitus rakentuu positiivisten kanssakäymiskokemusten ja negatiivisia piirteitä sisältäneiden kokemusten analysoinnille, joita seuraavat yleiset huomiot ryhmien suhtautumisesta kanssakäymiseen toisen osapuolen kanssa. Brislinin tilannetekijät esiintyvät analysointitekstissä kursivoituina. Olennaista on kiinnittää huomio siihen, miten osapuolet selittivät itselleen ja toisilleen syitä ja päätelmiä oman suhtautumisensa taustalla; tämä ympäristöstä tehtävien havaintojen sisäisen selittämisen malli tunnetaan viestintätieteiden puolella yleisesti attribuutioteorian¹⁰⁸.

Kokemus samankaltaisuudesta on yksi aineistossa eniten esiintyvistä onnistunutta ja positiivista vuorovaikutusta selittävistä tekijöistä. Edellä mainittujen samankaltaisuuden syiden lisäksi Stanley Hunnisett tuo esiin omassa tutkimuksessaan keskustelukulttuurien samankaltaisuuden todeten, että suomalaiset ja Ojibwa-heimoon kuuluneet intiaanit omasivat samankaltaisen "hyväksytyin hiljaisuuden" piirteen kulttuureissaan¹⁰⁹. Tutkimustieto tukee havaintoa osoittamalla hillitymmän vuorovaikutuksen olevan

---

¹⁰⁶ Brislin 1981, passim.

¹⁰⁷ Brislin 1981, 168—169.

¹⁰⁸ Leinonen 1993, 9.

¹⁰⁹ Hunnisett 1988, 52.

yleisempää kylmempien seutujen kulttuureissa, minkä lisäksi vuorovaikutuksen osapuolten nonverbaalisen viestinnän samankaltaisuus vähentää kanssakäymistilanteissa koettua ahdistusta ja epävarmuutta tehden tällä tavoin kanssakäymisestä positiivisemmän kokemuksen¹¹⁰. Myös Paul Buffalo nostaa samankaltaisuuden positiivisvärätteisten kanssakäymiskokemusten syyksi toteamalla, ettei suomalaisten kanssa ollut koskaan ongelmia, koska nämä olivat niin samanlaisia kuin intiaanit. Hän esittää syiksi näkemykselleen suomalaisten rakkauden intiaanien elämäntapaa kohtaan ja suomalaisten intiaanien kanssa yhteneväisen pukeutumisen tyylin, viitaten muun muassa suomalaisten taipumukseen pitää huiveja päänsä ympärillä intiaanien tavoin.¹¹¹ Huivi-havainnossa on luultavimmin kyse suomalaisnaisten vanhasta tavasta peittää päänsä huivilla ja miesten perinteisestä tavasta sitoa rätti päänsä ympärille peltotöiden ajaksi. Samankaltaisuuden tunne olikin erityisesti intiaanien puolella koettu yleinen vaikutustekijä, joka ei rajautunut vain käytökseen, vaan liittyi myös ajatukseen suomalaisten ja intiaanien jaetusta menneisyydestä ja yhteisestä esihistoriallisesta alkuperästä. Antti Uotila kirjoittaakin kohtaamiensa intiaanien pitäneen suomalaisia sukulaisinaan ja hän itsekkin piti näkemyksen todenperäisyyttä jossain määrin mahdollisena¹¹².

Toisen osapuolen käytös nousee esiin yhtenä yleisimpänä tilannetekijänä joka määritteli kokemusta vuorovaikutuksesta toisen ryhmän jäsenten kanssa. Erityisesti intiaanit kokivat, että suomalaiset kohtelivat heitä suvaitsevaisemmin kuin muut eurooppalaistaustaiset. Ojibwa-heimoon kuuluva Veronica Adams muistelee hänellä olleen koulussa 1940-luvulla useita suomalaisia ystäviä ja mainitsee tulleensa suomalaisten kanssa hyvin toimeen lisäten, etteivät nämä koskaan osallistuneet kiusaamiseen jota hän joutui kokemaan muiden kansallisuuksien taholta.¹¹³ Shirley McKasy vahvistaa omassa haastattelussaan, ettei hän suomalaisten kanssa koulua käyneenä intiaanina joutunut koskaan kohtaamaan ennakkoluuloista tai syrjivää käytöstä

---

¹¹⁰ Gudykunst 2003, 75, 82—83; Lehtonen 1993, 59.

¹¹¹ Buffalo, luku 38.

¹¹² SiA, AUM, 16.

¹¹³ FAHA, Adams 28.9.2016.

suomalaisten taholta, vaikka sellaista esiintyi laajasti 1940-luvun Michiganin Baragassa muiden etnisten ryhmien toimesta.¹¹⁴

Suvaitsevaisen käytöksen lisäksi merkittävänä tekijänä suhtautumiselle kanssakäymistilanteisiin näyttäytyy yhteisymmärryksen löytyminen – niin kielellisessä kuin ajatuksellisessakin mielessä. K. E. Lahtinen kertoo seuraavalla tavalla metsästysporukansa kohtaamisesta nuoren intiaanipariskunnan kanssa nostoen yhteisen kielitaidon, jaetun sivistyspohjan ja yhtenevät kiinnostuksen kohteet syiksi positiiviselle kanssakäymiskokemukselle, joka johti lopulta ystäväystymiseen:

”He ovat saaneet nuoruusvuosinaan jonkinlaista kouluopetusta, puhuvat hyvin englantia ja tietävät vähän yhtä ja toista muunkin maailman oloista. [...] Keskustelu sattui kiertymään myös metsästykseseen ja susiin [...] No, sehän on luonnollista, että siitä puhutaan, mikä on läheisintä ja mikä kiinnostaa.”¹¹⁵

Yhteisen kielen löytyminen näyttäytyy etenkin Lahtiselle merkittävänä positiivisen kanssakäymisen mahdollistajana. Hän aloittaa myös kuvauksensa kanssakäymisestään vanhan intiaanimiehen kanssa toteamalla vanhuksen osaavan jonkin verran englantia, mistä johtuen he tulevat keskenään toimeen¹¹⁶. Vaikka kielellinen ymmärrys toimi suomalaisille tärkeänä tilannetekijänä kanssakäymisen onnistumiselle, nousee kieli aineistossa esille myös kanssakäymistilanteisiin negatiivista latautuneisuutta tuoneena ilmiönä. Puutteellinen kielitaito haittasi kanssakäymistä esimerkiksi silloin, kun Lahtisen metsästysporukka Albany-joen yläjuoksulle matkatessaan yritti tiedustella kohtaamaltaan intiaaniperheeltä joen kulkukelpoisuuden tasoa lähempänä sen latva-alueita, mutta isännän englanninkielentaito ei riittänyt ymmärtämään suomalaisten kysymystä.

---

¹¹⁴ FAHA, McKasy 27.9.2016.

¹¹⁵ Lahtinen 1946, 132.

¹¹⁶ Ibid., 126.

Suomalaiset suhtautuivat tästä johtuen penseästi tilanteeseen ja kääntyivätkin suoraan intiaaniperheen tyttären puoleen saadakseen tältä selvemmän vastauksen askarrutukseensa.¹¹⁷

Suvaitsevaan käytökseen ja kielellisen yhteisymmärryksen löytymiseen liittyi olennaisena tilannetekijänä *toisen käytös*. Intiaanien puolella kanssakäymistilanteisiin suhtautumiseen vaikutti merkittävästi heidän kokemuksensa suomalaisten halukkuudesta ja motivaatiosta onnistua kanssakäymisessä. Paul Buffalo kertookin suomalaisten olleen halukkaita tulemaan toimeen intiaanien kanssa, minkä lisäksi hän selittää kanssakäymisen positiivisvärityneisyyttä myös sillä, että suomalaiset olivat tervetulleita intiaanien keskuuteen, koska tekivät kovasti töitä ja olivat halukkaita opettamaan intiaaneja¹¹⁸. Stanley Hunnisett nostaa omassa tutkimuksessaan yhdeksi suomalaisten suvaitsevaisuuden lähteeksi sen, ettei suomalaisilla esiintynyt tarvetta korottaa omaa ryhmäidentiteettiään alentamalla muita¹¹⁹. Kyseinen selitys saattoi pitää paikkansa kasvotusten tapahtuneissa kanssakäymistilanteissa, mutta merkkejä suomalaisen sisun ja hengen ylistämisestä muiden kansojen kustannuksella löytyy kylläkin muun muassa suomalaisten toisilleen kirjoittamista suomenkielisistä pakinoista¹²⁰.

Kanssakäymistilanteissa esiintyi myös negatiivisia tekijöitä, joskin nämä rajoittuvat tutkimuksen alaisessa aineistossa lähes yksinomaan suomalaispuolen esille nostamiksi seikoiksi. Erimielisyys ja *kontrollin puute* ovat niitä harvoja negatiivisia piirteitä, joita intiaanipuolen kokemuksista nousee esille. Paul Buffalo kertoo muistelmissaan, että suomalaisilla oli ryhmien välisen kanssakäymisen alkuaikoina taipumus tapella intiaanien kanssa puukoilla varustautuneina. Kyseisten negatiivisten kokemusten pääsyyksi voidaan mieltää suomalaisten väkivaltainen reagointi tilanteissa. Buffalo itse selittää aggressiivisen käytöksen myöhempää vähenemistä sillä, että suomalaiset

---

¹¹⁷ Lahtinen 1946, 63–67.

¹¹⁸ Buffalo, luku 38.

¹¹⁹ Hunnisett 1988, 56–57.

¹²⁰ Ks. esim. Jasberg 1923.

halusivat kenties oppia elämään hyvällä omallatunnolla perheidensä kanssa tapahtumia seuraavinakin päivinä.¹²¹ Kyseinen maininta voidaan myös tulkita havainnoksi suomalaisten väkivaltaisuuksien ja sen pohjalla usein vaikuttaneen runsaan alkoholinkäytön vähenemisestä vuosikymmenten kuluessa.

Toinen tapaus, jossa kanssakäymistilanne koetaan selvästi epämiellyttäväksi kokemukseksi, sattui Lahtisen metsästysporukalle ja liittyy yhteisen kielen totaaliseen puuttumiseen ja tästä seuranneeseen tilanteen kontrollin sekä ennakoitavuuden menetykseen eli tilanteen *strukturoidun* peittäminen, minkä lisäksi osatekijänä vaikuttivat toisen ryhmän jäsenen omaamat ulkoiset *statussymbolit*. Suomalaiset turkismetsästäjät törmäsivät metsässä sattumalta hyvin rähjäntyneen ja nälkiintyneen näköiseen intiaanimieheen. Mies yritti ottaa heihin kontaktia, mutta suomalaiset eivät kyenneet ymmärtämään häntä. Tilanne muuttui entistä negatiivisemmin latautuneeksi suomalaisten huomatessa intiaanin seuraavan heitä, eikä heillä ollut mitään käsitystä tämän motiiveista. Suomalaiset kokivat tilanteen epämiellyttäväksi ja pohtivat potentiaalisia syitä miehen käytökselle seuraavaan tapaan:

”Pysähdymme ja katselemme miestä vierasta vähän ihmeissämme. [...] Hän kysyy meiltä jotakin, mitä emme ymmärrä. Me kysymme sitten vuorostamme jotakin englanniksi, mutta jäämme vastausta vaille, mistä päättelemme miehen taitavan vain omaa kieltään. [...] huomaan äskeisen intiaanin kyykkivän meistä jonkin matkan päässä [...] pidämme pienen neuvottelun, kun emme oikein ymmärrä intiaanin outoa menettelyä. [...] kukapa tietää, mitkä aikomukset hänellä on, kun on vielä noin hurjan näköinenkin. [...] Alkeellinen ihminen haasteli jotakin omalle jumalalleen ja omalla tavallaan, jota me emme käsittäneet.”

---

¹²¹ Buffalo, luku 38.

Edellä kuvattu tilanne alkoi muuttua positiivisempaan suuntaan Lahtisen porukan ymmärrettyä miehen olevan nälissään ja tarvitsevan ammuksia. Jännittynyt tilanne laukesi suomalaisten tarjotessa intiaanille ruokaa, vaikkei heiltä oikean kaliiberin ammuksia löytynytäkään.¹²² Puutteellinen kielellinen ja ajatuksellinen ymmärtäminen ei ollut pelkästään intiaanipuolen ongelma kanssakäymistilanteissa. Esimerkiksi A-H. kertoo kirjeessään Suomeen, miten hän ei kyennyt ymmärtämään sanaakaan hänen jalkavammaansa 6 päivää hoitaneiden intiaanien puheesta¹²³.

Suomalaisten puolelta löytyy merkkejä myös kanssakäymistilanteiden aiheuttamasta ahdistuksesta. Ahdistuksen todennäköisimmin laukaisseeksi tekijäksi voidaan nostaa toisen osapuolen tungettelu henkilökohtaiseksi koetulle keskustelun alueelle. K. E. Lahtinen kirjoittaa muistelmissaan kuinka hän tovereineen yritti vastailta vältellen ja epäselvästi intiaanien esittäessä kysymyksiä heidän matkansa tarkoituksesta ja päämäärästä. Tilanteessa koetulle ahdistukselle on tosin nähtävissä selkeä syy-yhteys: suomalaiset eivät halunneet kilpailun pelossa paljastaa kenellekään aluetta, jossa aikoivat turkiksia talven mittaan metsästä.¹²⁴ Myös Antti Uotila joutui omalla siirtolaisreissullaan Pohjois-Dakotassa tekemisiin paikallisten "puoliveristen" intiaanien kanssa, jotka kutsuivat Uotilan tovereineen käymään luokseen. Uotila joutui kumppaneineen kuitenkin omasta mielestään hyvinkin kiusalliseen tilanteeseen, kun intiaanit ryhtyivät ehdottelemaan ryhmien välisiä naimakauppoja ja kanssakäymisen syventämistä. Uotila pukee selvästi tilanteen *kontrollin* ja *ennustettavuuden* menetyksestä johtuneen ahdistuksensa sanoiksi tähän tyyliin muistelmissaan:

*”Dakotassa Canadian rajoilla oli syksyisin paljon 'halfredejä' puoliverisiä
hevosineen puinnissa. Menimme mekin kerran erään Kotkan pojan
kanssa heidän matkassaan heidän Canadian puolella oleville*

---

¹²² Lahtinen 1946, 154—157.

¹²³ Kuparinen 1985, 14.

¹²⁴ Lahtinen 1946, 56.

asuinsijoilleen ja vähältä piti ettei Babelin sekoitus lisääntynyt, tahtoivat väkisin naittaa tyttärilleen. Intiaanit pitivät suomalaisia sukulaisinaan ja voidaan ollakin. Niinhän se muu Eurooppa meitä ennen piti mongooleina ja taitaa pitää vieläkin. Meidän piti ottaa jalat alle ja lähteä yöllä karkuun.”¹²⁵

Tutkimuksen alaisen aineiston analysoinnin pohjalta voidaan todeta, että etnisten ryhmien välisen kanssakäymisen molemminpuoliseen kokemiseen vaikuttaneita tekijöitä olivat muun muassa *tilanteessa etenemisen pelisääntöjen selkeys* tai niiden puute ja *toisen osapuolen käytös* tai olemus. Edellisten lisäksi vuorovaikutusta ohjanneiksi tilannetekijöiksi voidaan nostaa myös suomalaisten ja intiaanien *kontrollin tuntemus tilanteessa, tilanteen tuttuus tai tuntemattomuus* ja eri syistä kummunnut motivaatio tulla toimeen toisen osapuolen kanssa. Lisäksi suomalaiset nostavat kielellisen yhteisymmärryksen löytymisen merkittäväksi osatekijäksi suhtautumiselleen ryhmien väliseen kanssakäymiseen.

---

¹²⁵ SiA, AUM, 16.

4 SUOMALAISTEN JA INTIAANIEN NÄKEMYKSET TOISISTAAN

Seuraavan kahden alaluvun muodostaman kokonaisuuden tarkoituksena on kartoittaa miten suomalaiset ja intiaanit representoivat toista etnistä ryhmää ja sen edustajia. Huomio tulee kiinnittymään käsittelyssä ensisijaisesti sanavalintoihin joita suomalaiset ja intiaanit käyttivät kuvaillessaan toisen ryhmän jäseniä sekä niihin ominaisuuksiin ja määreisiin joita kuvailijat liittivät toisen ryhmän edustajiin mielikuvien tasolla. Kyseisten kuvausten ja sanavalintojen pohjalta tapahtuva analyysi selvittää niin asenteita ja mentaliteetteja jotka todennäköisimmin vaikuttivat representaatioissa esiin nousseiden näkemysten taustalla kuin myös mahdollisia syitä kyseisten asenteiden ja mentaliteettien muodostumiselle. Ensimmäinen alaluku käsittelee suomalaisten näkemyksiä intiaaneista jälkimmäisen alaluvun keskittyessä intiaanien näkemyksiin suomalaisista etnisenä ryhmänä.

4.1 Intiaanit suomalaisten silmin

Mielikuvien ja asenteiden muodostumisen analysoinnissa on tärkeää olla tietoinen siitä, että lukuisat oletukset ja uskomukset ohjaavat toisten ihmisten käyttäytymisen ja olemuksen selittämistä. Ihmisille on ominaista muodostaa mielissään niin kutsuttuja arkiteorioita, jotka muodostavat käsitteellisen viitekehikon pohdinnoille toisen toiminnan ja olemuksen mahdollisista syistä. Kyseessä ei ole tieteellinen päättelytyyli vaan nimenomaan ihmisille lajityypillinen arki ajattelun tapa. Ihmisillä on lisäksi taipumus käsitellä ryhmiä yksittäisinä toimijoina jotka muodostavat oman entiteettinsä, ajattelutapa josta vaikkapa lause ”suomalaiset (kansana) ovat hiljaisia” toimii esimerkkinä. Yksi tehokkaimmista keinoista ryhmän yhtenäistämiseksi ajattelun tasolla on puhua siitä yksikkömuodossa tällä tavoin yleistäen ja stereotyyppien kohdetta.¹²⁶ Yleistävä näkemystyyli nousee tämän tutkimuksen aineistossa vahvasti esille muun muassa K. E.

---

¹²⁶ Malle 2004, 30—33, 194, 211.

Lahtisen kuvailuissa¹²⁷. Suomalaisten yleisimmin Pohjois-Amerikan alkuperäisväestöstä lähdeaineistossa käyttämä nimitys intiaani on ilmentymä edellä kuvatun kaltaisesta yleistämisestä, jonka lopputulemana on kaikkien Amerikan alkuperäiskansojen keskinäisten eroavaisuuksien häivyttäminen ja heidän stereotypointinsa yhtenäiseksi ryhmäksi kutsumalla heitä intiaaneiksi¹²⁸. On sinänsä mielenkiintoista, että tutkimustiedon perusteella silmiinpistävällä tai poikkeuksellisella käytöksellä on suurempi merkitys mielikuvien muodostumiselle kuin mielikuvien kohteen jokapäiväisellä normien mukaisella toiminnalla. Esimerkiksi toiseen ryhmään kuuluvan henkilön toimiessa yhteisön normien vastaisesti kokija on altis yleistämään kyseisen kaltaisen käytöksen kaikkien kyseisen ryhmän jäsenten yhteiseksi ominaisuudeksi¹²⁹. Tietyt sanavalinnat kuvauksissa puolestaan avaavat niitä asenteita ja mielikuvia, joita kuvaajalla on kuvauksensa kohteesta¹³⁰.

Vanhimmissa kuvauksissa intiaaneista 1850-luvun puolivälin tienoilta suomalaisten näkemyksistä nousee esille huomion kiinnittyminen intiaanien metsästäjä-keräilijä-kulttuurin mukaiseen liikkuvaan elämäntapaan sekä siihen, etteivät nämä viljelleet maata¹³¹. Maanviljelyn puuttuminen on ymmärrettävästi kummastuttanut agraariyhteiskunnassa kasvanutta suomalaissiirtolaista joka oli omassa vartumisympäristössään omaksunut paikallaan tapahtuvan ja viljakasvien istutukseen perustuvan elämäntavan. Suomalaisten keskuudesta löytyi kuitenkin ihailua muun muassa intiaanien veneenrakennustaitoja kohtaan: A.H. kuvaa kirjeessään Suomeen, kuinka ”Indianit tekewät yhdestä pölkystä paljoa suurempia weneitä kuin Paltamon weneet ovat”¹³². Hänen näkemyksissään on havaittavissa tiettyä outouden ja eksoottisuuden ihmettelyä hänen kertoessaan intiaaneista sukulaisilleen Suomeen.

Sivistymättömyys ja tietynlainen formaalin yhteiskunnan ulkopuolisuus olivat määreitä,

---

¹²⁷ Lahtinen 1946, passim.

¹²⁸ Hall 1999, 117.

¹²⁹ Brislin 1981, 79.

¹³⁰ Malle 2004, 174.

¹³¹ A.H. New Yorkista sukulaisilleen Suomeen 1850-luvulla: Kuparinen 1985, 14.

¹³² Ibid.

joita useat suomalaiset nostivat esille vielä 1900-luvullakin intiaaneista kertoessaan. Sivistyksen puute toimii – maan alkuperäisväestöön kuulumisen lisäksi – toisena niistä kahdesta määreestä, joita Selim Kaukonen käyttää selittäessään veljelleen Suomeen Montanasta lähettämänsä kortin merkitystä kirjeen yhteydessä vuonna 1910:

”Onnin kortti kuvaa Indiaanien elämää jotka on maan alkuasukkaita ja vielä alhaisella sivistystasolla.”¹³³

Vaikka suomalaisten asennoituminen intiaaniväestöä kohtaan saattoi olla alkuvaiheessa skeptistä ja eksoottisen kummastelevaa, on kontrastina näkemyksille merkillepantavaa, etteivät suomalaiset kuitenkaan käyttäytyneet ylimielisesti intiaaneja kohtaan varsinaisissa kanssakäymistilanteissa. Muun muassa Patricia Sanders kertoo, etteivät hänen suomalaiset sukulaisensa koskaan ylenkatsooneet hänen Ojibwa-äitiään tämän intiaanitaustasta huolimatta¹³⁴. Potentiaalisina syinä saattoi olla tuttuus tai puhtaasti motiivi tulla toimeen sukulaisen kanssa, mutta tapaus kuvastaa suomalaisten puolelta näkemystä, että intiaaneja oli kohdeltava kuten ketä tahansa muitakin ihmisiä.

Eräs hyväksyntää vahvasti kielinyt tekijä oli suomalaisten keskuudessa yleinen näkemys, ettei intiaaneja tarvinnut enää pelätä, vaikka nämä olivat kenties aiemmin historiassa olleet vihamielisiä uusia tulijoita kohtaan¹³⁵. 1880-luvulla Paddockissa Minnesotassa intiaanit auttoivat suomalaista John Maunua tämän pudotessa jäihin ylittäessään talvista jokea: intiaanit kuulivat hänen avunhuutonsa ja pelastivat hänet jäistä vieden hänet leiriinsä lämmittelemään ja toipumaan. Seuraavana päivänä he saattoivat Maunun takaisin uudistilalleen, mistä lähtien Maunun kerrottiin aina sanoneen, ettei puheissa intiaanien mieltymyksestä päänahkojen skalpeeraamiseen ollut mitään perää.¹³⁶

Huolimatta suomalaisten neutraalista käytöksestä kanssakäymistilanteissa kaikki

---

¹³³ Kuparinen 1985, 93—94.

¹³⁴ FAHA, Sanders 29.8.2016.

¹³⁵ Sariola 1982, 25.

¹³⁶ Wasastjerna 1957, 173—174.

”suljettujen ovien takana” lausutut intiaaneja kuvanneet kommentit olivat vielä 1940-luvunkin Ylä-Michiganissa aina negatiivisia. Kuvauksissa intiaanien määreiksi liitettiin niin suomalaisten kuin muunkin väestön taholta alkoholismi, sosiaaliturvan hyväksikäyttö ja likaisuus.¹³⁷ Suomalaisilla esiintyi tutkimuksen alaisen aineiston valossa skeptisyyttä myös joidenkin intiaanien katolista uskonuuntausta ja kulttuuria kohtaan. Dorothy Mayon mukaan hänen suomalaistaustainen apostolis-luterilainen¹³⁸ äitinsä ei pitänyt siitä että hän meni naimisiin katolilaisen intiaanin kanssa 1900-luvun puolivälin Michiganin Baragassa, koska Mayo – tyttönimeltään Waara – joutui roomalais-katolisen kirkon vaatimuksesta kääntymään itsekin katolilaiseksi voidakseen mennä naimisiin miehensä kanssa¹³⁹. Yhtenä syynä katolilaisuuden vieroksunnalle näyttäytyy Mayon samassa yhteydessä mainitsema äitinsä tausta laestadiolaisliikkeessä, jonka eri suuntaukset vaikuttivat erittäin voimakkaina kyseisen seudun suomalaissiirtolaisten keskuudessa. Herätysliikkeiden sekä muiden tiiviiden ja suljettujen uskonyhteisöjen toiminnassa tapahtuu usein niin sanottua ”yhteisöllistä sisäänpäin kääntymistä”, jolloin aletaan pelätä yhteisöä ulkopuolelta uhkaavia turmelevia vaikutteita, seurauksena ollen epäluottamusta oman ryhmän ulkopuolisia kohtaan¹⁴⁰. Voidaan lisäksi esittää, että apostolisluterilaisilla suomalaisnaisilla oli suljetuissa ja homogeenisissä maaseutuyhteisöissä huomattavasti vähemmän kontakteja intiaaneihin verrattuna esimerkiksi metsätöissä olleeseen miesväestöön, ja tätä kautta vähäisemmin kosketuspintaa heidän kulttuuriinsa.

Suomalaisten keskuudesta löytyy myös merkkejä tabumaisesta suhtautumisesta intiaaniuteen etnisenä taustana 1900-luvun puolivälin Michiganissa. Patricia Sanders muistelee, kuinka hänen äitinsä intiaanitausta oli heidän perheessään vaiettu aihe, josta ei käytännössä ääneen puhuttu. Sandersin kyseenalaistaessa kyseisen suhtautumisen toteamalla isälleen intiaaniperimänsä olevan hieno asia, hänen suomalaistaustainen isänsä kommentoi asiaa tuohtuneena seuraavaan tyyliin:

---

¹³⁷ FAHA, Sanders 29.8.2016.

¹³⁸ Amerikkalainen nimitys laestadiolaisille, ”Apostolic Lutheran”.

¹³⁹ FAHA, Mayo 15.9.2016.

¹⁴⁰ Brislin 1981, 20.

“[...] he said: ‘you’re part Indian, you’re quarter Indian’ and I sat there and he asked ‘didn’t you hear what I said?’ cause he thought that I would be horrified and I said: ‘what, I heard what you said and that’s wonderful!’ and he said: ‘Well, in the Upper Peninsula that’s nothing that you can be proud of.’”¹⁴¹

Sandersin isän tapauksessa häpeävä suhtautuminen intiaaniutta kohtaan vaikuttaisi johtuneen ensisijaisesti pelosta sitä kohtaan, mitä muu paikallisyhteisö ja yhteiskunta asiasta ajattelisivat. Pohjimmiltaan selityksenä Sandersin äidin intiaanitaustan tabumaisuudelle perheessä saattoi olla puhtaasti yhteiskunnan taholta koettu kova paine sulautua amerikkalaisen yhteiskunnan ja kulttuurin valtavirtaan. Tulkinnan osalta on myös pidettävä mielessä, että rotuajattelu oli yleistä vielä 1900-luvun alkupuoliskon Yhdysvalloissa ja joissakin osavaltioissa lait jopa estivät ”rotujen” väliset seka-avioliitot vielä 1900-luvun taitteen molemmin puolin¹⁴², mikä tekee aiheen tabumaisuuden ymmärrettäväksi vielä vuosikymmeniä myöhemminkin Ylä-Michiganissa.

Intiaanien toisten etnisten ryhmien kanssa solmimien avioliittojen ja niistä seuranneen jälkikasvun johdannaisena suomalaiset erottivat kuvauksissaan omaksi alaryhmäkseen intiaanien ja eurooppalaisten välisten sekaliittojen myötä syntyneet yksilöt, joista analyysin alaisen aineiston sisältämissä kuvauksissa käytetään nimityksiä puoliverinen, sekaväestö tai half red. Suomalaiset selittivät ”puoliveristen” intiaanien suurempaa määrää Kanadan kuin Yhdysvaltain puolella paitsi erilaisella lainsäädännöllä, niin myös näkemyksellä sekaliitoista eräänlaisena olosuhteiden pakkona Kanadan puolella. Antti Uotila selostaa muistelmissaan Kanadan puolella olevan puoliveristä intiaaniväestöä enemmän kuin Yhdysvalloissa johtuen siitä, että ”ranskalaisten tullessa maahan he sekaantuivat naisten puutteessa intiaaneihin ja jälkeläiset alkoivat puhua ranskaa”¹⁴³. Vanhemman suomalaissiirtolaispolven näkemyksistä nousee täten esiin ihanne puolison

---

¹⁴¹ FAHA, Sanders 29.8.2016.

¹⁴² Bayor 2003, 173.

¹⁴³ SiA, AUM, 15—16.

ottamisesta oman etnisen ryhmän parista tavoiteltavimpana vaihtoehtona, ja suhtautumisessa intiaanien ja valkoisten välisiin sekaliittoihin ilmiönä voidaan nähdä negatiivisiakin piirteitä. Stanley Hunnisettin tutkimustyö tukee lähdeaineistosta tehtyä havaintoa hänen todetessaan monilla suomalaisilla olleen etnosentrisiä ja omakulttuuriylpeitä ajatuksia, vaikkeivät he tuoneetkaan niitä esille vuorovaikutuksessaan paikallisen intiaaniväestön kanssa 1900-luvun alkupuolen Ontariossa¹⁴⁴. Huolimatta Uotilan asenteellisista sanavalinnoista hänen kuvatessaan ranskalaisten ja intiaanien sekaliittoja hän kuitenkin esittää omalla kohdallaan intiaanipuolison ottamisen periaatteessa mahdolliseksi ja hyväksytyksi teoksi toteamalla torjuttuaan intiaanien yritykset parittaa häntä heidän tyttäriensä kanssa, että ”kyllä kai se Intti-akankin puolisona elämä mennyt olisi, ei se ihmisen elo niin pitkä ole ja olisipa tullut Härmän vertakin vielä sekaan”¹⁴⁵. Voidaankin siis perustellusti kysyä, oliko suomalaisten suhtautumisessa sekaliittoihin kenties enemmänkin kyse 1900-luvun alkupuolen aikakaudelle yleisestä ”etnisen puhtauden” ja kansanterveyden ihanteesta kuin varsinaisesta negatiivisesta suhtautumisesta intiaaniväestöä kohtaan ihmisinä.

Mielenkiintoista sinänsä on, että intiaanius nousee suomalaisten kuvauksissa merkittävämmäksi etnisen taustan määrittäjäksi kuin eurooppalaisuus: intiaanien ja ranskalaisten jälkeläisistä Metiseistä¹⁴⁶ puhuessaan suomalaiset samaistivat nämä ensisijaisesti intiaaneihin kuvauksissaan. Esimerkiksi K. E. Lahtinen käyttää kohtaamastaan erämaaoppaasta määrettä ”puoli-intiaani”¹⁴⁷, antaen täten asennoitumisessaan suuremman merkityksen kyseisen henkilön intiaanitaustalle kuin tämän muulle perimälle. Suomalaisten asennoitumista Metiseihin 1880-luvun Michiganissa kuvaa hyvin K. J. Jasbergin kertomus siitä, millaisia suomalaisten kanssa metsätöissä olleet puoli-intiaanit olivat olemukseltaan ja käytökseltään:

”[...] melkosen rotevaa ja hilpeää, puheliasta kansaa, vieläpä kykenevää

---

¹⁴⁴ Hunnisett 1988, 20.

¹⁴⁵ SiA, AUM, 16.

¹⁴⁶ Métis = yleinen nimitys kanadanranskalaisten ja intiaanien jälkeläisille Kanadassa: Hunnisett 1988, 3.

¹⁴⁷ Lahtinen 1946, 87.

metsä- ja sahamyllytöihin, jos vain huolellinen työntekijä aina oli kintereillä. Mutta jos silmä vältti, silloin heti oltiin istumassa ja haasteltiin pöyristäviä juttuja painista, tappeluista ja muista suurista urotöistä. Mitä työn tuloksiin tuli, tällä joukolla oli kuitenkin niin hyvät käsitykset itsestään, ettei muka mikään muu kansallisuus koskaan voinut tulla kysymykseenkään kilpailussa.”¹⁴⁸

Näkemyksistä tarkkailua tarvitsevana ja leuhkoina työntekijöinä voi äkkiseltään vaikuttaa sisältävän rasistisia konnotaatioita, mutta on hyvä tiedostaa, että kyseinen lainaus on osa kertomusta suomalaisten ja intiaanien välisestä kilpailusta metsätyömaalla, jossa suomalaiset olivat uusia tulijoita 1880-luvulla, joten kuvausta voidaan kontekstinsa vuoksi pitää myös narratiivin mukaisen juonen pohjustuksen edellyttämänä kärjistettynä vastakkainasetteluna¹⁴⁹. Intiaanit esitetään hyvinä, mutta hieman ylpeinä ja suomalaiset vievät lopulta pidemmän korren tarinassa: representaatiolla on täten funktio narratiivin kokonaiskulun kannalta. Lisäksi on huomioitava Metísien monimutkainen asema Pohjois-Amerikan yhteiskunnissa 1800-luvun loppupuolella. Metísit olivat yhteiskunnalliselta asemaltaan ja kulttuuriltaan enemmän eurooppalaisia kuin intiaaneja, ja monia mahtimetísukuja toimi turkiskauppiaina, tulkkeina ja lähetysaarnajien avustajina 1800-luvun aikana¹⁵⁰.

Metísien ensisijaisin samaistaminen intiaaneihin suomalaisten taholta selittyy mahdollisesti myös sillä, että kyseisen etnisen ryhmän edustajat olivat yleensä tummempia ihonväritään. Ihonvärin erilaisuus omaan verrattuna on määre, joka nousee esiin useissa suomalaisten kuvauksissa intiaaniväestöstä. Edellä siteeratussa tarinassa Jasberg käyttää puoli-intiaaneista myös nimitystä ”tulipunahanat”¹⁵¹. Ihonväri toimi määreenä myös K. E. Lahtisen kuvauksissa alkuperäisväestöstä Pohjois-Ontariossa vielä

---

¹⁴⁸ Jasberg 1923, 26.

¹⁴⁹ Esim. Alasuutari 2011, 126—128.

¹⁵⁰ Stone & Chaput 1978, 608.

¹⁵¹ Jasberg 1923, 38.

1930-luvulla hänen todetessaan intiaanien olevan ”punanahkaisia luonnonlapsia”¹⁵².

Taikauskoisuus yhtenä intiaaniväestön määreenä paistaa suomalaisten sanavalintojen takaa heidän kuvauksissaan. Lahtinen mainitsee muistelmissaan Akimiskin saaren Jameslahdella hyväksi paikaksi metsästää, koska intiaaneista koostunut asutus oli kaikonnut saarelta 1930-luvun alkuun mennessä siellä aiemmin riehuneen tautiepidemian vuoksi, joka oli tappanut valtaosan saaren asukkaista. Lahtinen toteaa, että ”intiaanit ovat sen verran taikauskoisia, että koettavat päästä pakoon tuon kaltaisia vitsauksia”.¹⁵³ Näkemyksen muodostumisen taustalla on mitä luultavimmin vaikuttanut suomalaisten turkismetsästäjien intiaaneja parempi tietämys bakteereista ja tautien tartuntaperästä, intiaanien nojaututtua vielä 1900-luvun alkupuoliskon Ontariossa omiin perinteisiin selityksiinsä järkyttävillä tapahtumilla kuten massaepidemioille.

Intiaaniväestön ruokakulttuurin eroaminen suomalaisesta ilmenee useissa kuvauksissa suomalaisten mielenkiinnon herättävänä seikkana. Lahtinen kiinnitti erään intiaaniperheen ruokailua seuratessaan huomiota siihen, etteivät nämä käyttäneet pysyviä lautasia vaan aterioivat tuohenpalanen astianaan¹⁵⁴. Tuohi ja muut kasvikuidut toimivatkin Ojibwa- ja Cree-intiaaneilla perusmateriaaleina tarve-esineiden ja rakennusten valmistamisessa¹⁵⁵. On huomionarvoista, että Lahtisen kummastelusta huolimatta tuohenpalanen toimitti lautasen virkaa myös muinaisessa suomalaisessa kulttuurissa, josta annosnimitys ”tuokkonen” esiintyy vieläkin jäänteinä suomen kielessä. Aterimien outouden lisäksi ruuan valmistamisen erilainen tyyli päätyi suomalaisten ihmettelyn kohteeksi ja intiaanit heistä itsestään erottaneeksi tekijäksi. Lahtinen kertoo intiaaneilla olleen pyyntimatkoilla kulkiessaan ”hieman omituinen” tapa valmistaa ruokansa; jänis heitettiin kovalla talvipakkasella kokonaisena nuotioon paistumaan karvoineen päivineen ilman nylkemistä. Hän kuvaa valmistustapaa vallinneissa olosuhteissa käteväksi ratkaisuksi, koska umpijäistä lihaa on vaikea käsitellä

---

¹⁵² Lahtinen 1946, 56.

¹⁵³ Ibid., 83.

¹⁵⁴ Ibid., 63—67.

¹⁵⁵ Ritzenthaler 1978, 746.

teräaseella talvipakkasessa, mistä johtuen karvat ja nahka on helpompi polttaa kuin nylkeä pois. Turkismetsästäjän asennoitumisessa ilmenee silti eksoottisenkin kummastelevaa ihmettelyä hänen havaittuaan intiaanilasten nauttivan kaadetun riistan luuydintä ravinnokseen. Lahtinen näki kyseisen toiminnan selvästi oman länsimaisen kulttuurinsa tapojen vastaisena ja jossain määrin rohkeuttakin vaatineena tekona:

*”Eivät ole metsästelevien intiaanien lasten nautinnot kaksiset. Kuinkahan moni sivistyneitten kansakuntien lapsista ottaisikaan raa'an ja verisen luunpalasen käteensä työntääkseen siitä ydinrasvan suuhunsa! Eipä taitaisi monikaan niin tehdä. Mutta näillä luonnonlapsilla se kuuluu totuttuun elämänmenoon.”*¹⁵⁶

Agraariyhteiskunnassa, jossa Lahtinen oli oman suomalaistaustansa vuoksi todennäköisimmin kasvanut, oli luuytimen tarjoama ravintorikas ateria muuttunut vaihtoehtoisen ravinnon riittävän saannin vuoksi oudoksi ja eksoottiseksi ruuaksi, joka selvästi herätti Lahtisessa kuvotuksen ja ihailun sekaisia ajatuksia ja miellelyhtymiä. Ruokailukulttuurin eroavaisuuksia ryhmien välillä ilmenee myös Stanley Hunnisettin tutkimuksen alaisessa aineistossa, jonka perusteella suomalaiset omasivat intiaaneja suuremman mieltymyksen maitotuotteisiin, leivonnaisiin ja vihanneksiin. Ryhmien ruokakulttuureista löytyi tosin suomalaisia ja intiaaneja yhdistäneitäkin tekijöitä, kuten kalan savustaminen säilöntäkeinona, jota erään toisen polven suomalaismiehen mukaan harjoittivat Kanadan Ontariossa 1900-luvulla enää suomalaiset ja intiaanit.¹⁵⁷

Myös intiaanien vuodenkiertoon perustunut liikkuva asumistyyli erottuu omaksi määreekseen suomalaisten mielikuvissa intiaaneista. K. E. Lahtisen metsästysporukan kuvauksissa esiintyy negatiivista suhtautumista siihen, etteivät erämaassa metsästävät intiaanit rakentaneet itselleen pysyviä tukikohta-rakennuksia: Lahtisen sanoin ”juuri kämpät erottavat valkoiset turkismetsästäjät punanahoista, [...] (sillä) intiaani ei vaivaudu kämppiä rakentamaan, vaikka mielellään hän kyllä niissä oleskelee, jos on

¹⁵⁶ Lahtinen 1946, 127, 130—131.

¹⁵⁷ Hunnisett 1988, 21.

sopiva tilaisuus”. Eräässä toisessa yhteydessä hän kuitenkin kuvaa intiaanien liikkuvaa asumismuotoa käteväksi, todeten intiaanien huomanneen olevan paljon helpompaa kantaa kevyt telttä, kamiina ja makuuhuovat kaadetun saaliseläimen luokse kuin raahata raskasta lihaa kilometrien matkat tietämässä erämaassa.¹⁵⁸ Pohjoisilla Ojibwa-intiaaneilla, joita Lahtisen metsästysporukan kuvaamat henkilöt maantieteellisen sijoittumisensa perusteella luultavimmin olivat, oli talvisilla eränkäyntiretkillään tilapäisenä asumismuotona tiipiin mallinen telttä, joka oli useimmiten vuorattu tuohella ja oli 1900-luvun alusta alkaen materiaaaliltaan useimmiten kaupasta ostettua vedenpitävää kangasta¹⁵⁹.

Lahtinen liittää intiaaneihin mielikuvissaan myös rennon asennoitumisen ja hetkessä elämisen taidon. Hän vaikuttaa nähneen intiaanit yhtäältä oman toimintansa optimoijina, mutta toisaalta pitäneen heitä laiskoina todetessaan, että ”intiaani syö ja makaa, silloin kun siihen on tilaisuus, ja lähtee liikkeelle vasta silloin, kun on pakko”¹⁶⁰. Näkemyksen yleisyys saa tukea myös 1910-luvun Minnesotan Pelican Lakelta, jossa suomalaiset ja paikalliset Ojibwa-intiaanit omasivat hyvät ja toimivat keskinäiset suhteet suomalaissiirtolaisten pidettyä intiaaneja kyvykkäinä metsästäjinä, mutta siitä huolimatta laiskoina¹⁶¹.

Intiaanien suomalaisista eronnut tyyli liikkua talvisessa metsässä saa huomiota suomalaisten kuvauksissa kohtaamisista. K. E. Lahtinen kertoo muistelmissaan intiaanien yleensä käyttäneen suksien sijasta lumikenkiä ajaessaan takaa saaliseläintä lumisessa maastossa. Eräs intiaanipariskunta suhtautui Erkki Lahtisen suksilla kulkemiseen niin epäilevästi, että haastoi Erkin kisaan siitä, kumpi osapuoli saa omalla kulkutavallaan ensimmäisenä jäljityksen alaisen peuran kiinni. Kuvausta intiaanien erilaisesta liikkumistavasta voidaan pitää kontekstinsa perusteella narratiivin mukaisena vastakkainasettelun synnyttämisenä, koska kyseisessä kertomuksessa Erkki onnistui

---

¹⁵⁸ Lahtinen 1946, 98, 131.

¹⁵⁹ Ritzenthaler 1978, 748—749.

¹⁶⁰ Lahtinen 1946, 131.

¹⁶¹ Wasastjerna 1957, 567.

lopulta yllättämään intiaanipariskunnan nappaamalla saaliin ensimmäisenä liikkumalla suksilla paljon nopeammin kuin nämä odottivat hänen kykenevän niillä kulkemaan.¹⁶² Kilpailun suomalaisille suosiollisen lopputuloksen sosiaalisena funktiona voidaan nähdä mahdollisuus legitimoida oman kulttuurin mukaista kulkumuotoa esittelemällä sitä ylivertaisena toiseen verrattuna.

Eräs suomalaisten esille nostama kulttuuriero ryhmien välillä oli suomalaisten ja intiaanien erilainen käsitys ajan kulusta ja sen mittaamisesta. Kun K. E. Lahtinen tiedusteli nuotiolla yötä kanssaan viettäneeltä vanhalta intiaanimieheltä, kuinka vanha tämä oli, mies vastasi hänelle lyömällä käsiään yhteen naurahtaen ja toteamalla, ettei hän tiedä ikäänsä¹⁶³. Intiaaneilla olikin perinteisesti käytössään vuodenkiertoon perustunut syklinen aikakäsitys, joka erosi kiinnekohdiltaan länsimaisen modernin kulttuurin kristillisperäisestä lineaarisesta maailmankäsityksestä, jossa ajan kulkua mitataan janana, jolla on alku ja loppu. Lahtisen huomion kiinnittyminen intiaanimiehen erilaiseen aikakäsitykseen kertoo omalta osaltaan, kuinka lineaarisen aikakäsityksen omaksuminen oli 1930-luvulle tultaessa juurtunut paljon syvemmälle suomalaiseen kulttuuriin kuin Pohjois-Amerikan alkuperäiskulttuureihin.

Huolimatta useista eroavaisuuksista, joita etenkin vanhempien sukupolvien suomalaiset nostivat esille omissa intiaanikuvauksissaan, 1940-luvun Michiganissa intiaanit näyttäytyivät seudulla syntyneille suomalaistaustaisille henkilöille jo täysin samanlaisina ihmisinä kuin kaikki muutkin. Intiaanit eivät olleet Amerikassa syntyneelle suomalaissukupolvelle enää mikään uusi ja vieras eksoottinen ihmisryhmä, vaan Yhdysvaltain nuorempi väestö varttui varsin usein monikulttuurisissa yhteisöissä, joista osassa intiaaniväestö muodosti heille itsestään selvän osan paikallista yhteisöä. Dorothy Mayo kuvaa 1940-luvulla Michiganin Baragassa intiaanien kanssa koulua käyneiden suomalaislasten asenteita alkuperäisväestöä kohtaan seuraavaan edellä mainittua tulkintaa vahvistavaan tyyliin:

---

¹⁶² Lahtinen 1946, 135—138.

¹⁶³ Ibid., 127.

“We had maybe 3-4 (Natives in our class) if not more, and to us they were no different than we were. [...] We just didn't see any difference, they were just, you know, our pals and our class mates.”¹⁶⁴

Nuoremman sukupolven suomalaisten näkemyksissä nousee esiin myös positiivinen suhtautuminen intiaanien fyysiseen kyvykkyyteen, sillä Mayo kuvaa intiaaneja myös urheilullisiksi ja kertoo suomalaisten ihailleen heidän liikunnallisuuttaan¹⁶⁵. Huomion kiinnittyminen urheilullisuuteen ei selity ainoastaan näkemyksellä urheilullisuudesta hyveenä suomalaisen kulttuuripiirin keskuudessa, koska liikunnan ja kansanterveyden edistäminen oli yleislänsimainen ja aikakaudelle ominainen trendi 1930- ja 1940-lukujen Amerikassa ja Euroopassa. Veronica Adamsin mukaan Baragassa ilmeni paikallisten suomalaisten keskuudesta arvostusta myös intiaanien älykkyyttä kohtaan, vaikkakin kyse on kuvauksen kohteena olleen Ojibwa-taustaisen Adamsin omasta tulkinnasta hänen suomalaisen ystävänsä näkemyksistä häntä kohtaan 1940-luvun yhteisinä kouluvuosina¹⁶⁶.

Intiaanien tiivis luontosuhde ja luonnonläheisyys esiintyvät tutkimuksen alaisessa aineistossa yksinä yleisimmistä intiaaneihin liitetyistä määreistä ja mielikuvista. Luonnonmukaisen elämäntyylin merkitys intiaanien representoinnille konkretisoituu muun muassa K. E. Lahtinen käyttäessä useampaan otteeseen intiaaneista nimitystä ”luonnonlapset”¹⁶⁷. Stuart Hallin näkemyksiin etnisestä representoinnista nojaten kyseisen kaltainen perseptio intiaaneista pohjautuu eurooppalaiselle valistuksen aikakaudella alkunsa saaneelle utopialle, jossa uuden maailman asukkaiden miellettiin elävän puhtaassa luonnontilassa, jota leimasi elämisen yksinkertaisuus ja viattomuus sekä kehittyneen sosiaalisen järjestyksen ja ylhäältä käsin organisoidun

---

¹⁶⁴ FAHA, Mayo 15.9.2016.

¹⁶⁵ Ibid.

¹⁶⁶ FAHA, Adams 28.9.2016.

¹⁶⁷ Lahtinen 1946, 56.

yhteiskuntajärjestelmän puute¹⁶⁸.

Suomalaisten keskuudesta löytyi näkemyksiä intiaaneista eurooppalaistaustaisia taitavampina metsässä kulkijoina ja maastossa liikkujina. Amerikansuomalainen *Työmies*-sanomalehti julkaisi vuonna 1917 ilmoituksen, jossa etsittiin intiaaneja vartiopalvelustehtäviin. Mainoksessa selitetään rekrytoinnin rajausta alkuperäisväestöön sillä, että ”Indiaanit kuuluvat olevan kuin ’luotuja’ tähän tehtävään, sillä heillä vielä on säilynyt muutamia tähän alaan sopivia avuja, joita ei ole valkoisilla”¹⁶⁹. Suomalaisten arvostuksesta intiaanien mutkatonta luontosuhdetta kohtaan löytyy merkkejä myös varhaisemman tutkimustiedon puolelta: intiaaneja kohtaan tunnetusta arvostuksesta kertoo omalta osaltaan esimerkiksi Stanley Hunnisettin tutkimuksen havainto, että Kanadan Ontariossa suomalaiset ihailivat intiaanien eränkäyntitaitoja ja saivat näiltä opetusta niiden hyödyntämiseen luonnossa kuljettaessa. Myös K. E. Lahtiselta liikeni kuvauksissaan arvostusta intiaanien kyvykkyydelle liikkua erämaassa kanootin avulla, minkä lisäksi hän selvästi antaa selostuksissaan arvoa heidän nopeudelleen ja ketteryydelleen kulkea lumikengillä, hänen metsästystoverinsa Erkki Lahtisen vahvistaessa saman näkemyksen.¹⁷⁰

Huolimatta Lahtisen kunnioittavasta suhtautumisesta joitain intiaanien taitoja kohtaan on hänen näkemyksissään havaittavissa myös holhoavaa ja ylemmydentuntoista asennoitumista hänen alentaessaan intiaaneja kuvauksissaan kutsumalla täysi-ikäisiä natiiveja luonnonlapsiksi. Lahtisen kuvausten aikakaudella 1930-luvun Kanadassa esiintyi yleisesti ajattelua intiaanien erityisestä tarpeesta suojelulle yhteiskunnan ja valtion toimesta, koska nämä olivat perusolemukseltaan kehityksestä jälkeenyjäänneitä (engl. retarded) ja tästä johtuen heikommassa asemassa yhteiskunnassa¹⁷¹. Suojelun tarvetta perusteltiin nimenomaan ajatusmallilla intiaaneista yhteiskuntajärjestykseltään ja kulttuuriselta elämältään lapsen tasoisina olentoina.

---

¹⁶⁸ Hall 1999, 113.

¹⁶⁹ *Työmies* 2.4.1917, vol. 15.

¹⁷⁰ Hunnisett 1988, 24; Lahtinen 1946, 12—13, 136.

¹⁷¹ Miller 2000, 257—258.

Luonnossa liikkumisen kyvykkyyden lisäksi määreen aseman saa suomalaisten intiaanikuvauksissa myös metsästäneiden intiaanien taitavuus maastoutua luontoon ja häivyttää itsensä täydellisesti pois potentiaalisten saaliseläinten näkyvistä. Intiaanien luontoon sulautuminen ja kestävän yhteistyön harjoittaminen ympäristön kanssa ei rajoittunut suomalaisten mielikuvissa ainoastaan maastoutumiseen: Lahtinen korostaa muistelmissaan intiaanien valkoihoisia pienemmän ekologisen jalanjäljen jättämistä luontoon seuraavin sanavalinnoin:

*”Paikalle, missä intiaani on talven majoillut, jää merkkejä vain nimeksi,
ja nekin haihtuvat nopeasti.”¹⁷²*

Syyksi suomalaisten huomion kiinnittymiselle intiaanien vuorovaikutukseen luonnon kanssa voidaan esittää alkuamerikkalaisen ja eurooppalaisperäisen luontodiskurssin välistä eroa. Intiaanikulttuureissa maa mielletään yleensä pyhäksi ja tietyllä alueella asuvalla kansalla on erityinen jälkeläisyysuhde asuinpaikkaansa. Länsimaisessa ajattelussa luonto on puolestaan elinkumppanin ja sukulaisen sijaan vastus joka pitää voittaa ja kesyttää palvelemaan ihmisen tarkoitusperiä, arvostuksen painopisteen sijoituessa eurooppalaisessa ajattelussa ihmiseen luonnon muodostaman kokonaisuuden sijaan¹⁷³. Tutkimuksen alainen aineisto tukee kuitenkin pohjimmiltaan väitettä, että intiaanien ekologinen ja tuhlaamaton elämäntapa näyttäytyi hyveenä suomalaissiirtolaisille sen perusteella miten he kuvailivat intiaanien vuorovaikutusta luonnon kanssa.

Tiivis luontosuhde nousee tutkimuksen alaisessa aineistossa esille myös yhtenä suomalaisia ja intiaaneja yhdistäneenä kulttuuripiirteenä. Stanley Hunnisett argumentoi omassa tutkimuksessaan suomalaisten ja intiaanien omanneen samankaltaisen käsityksen jokamiehenoikeuksista, minkä lisäksi etnisiä ryhmiä yhdisti myös näkemys aineellisen

---

¹⁷² Lahtinen 1946, 98—99.

¹⁷³ Evans 2002, 3—4, 11.

hävikin ja turhan jätteen tuottamisen välttämisestä hyveenä¹⁷⁴. Intiaanikulttuurien puolella luontosuhteen taustalla voidaan katsoa vaikuttaneen ajatuksen ihmisten ja eläinten yhteenkuuluvuudesta sekä riippuvuussuhteen olemassaolosta kaikkien luomakunnan olentojen välillä¹⁷⁵. Selitykseksi suomalaisten ja intiaanien yhtenevälle luontosuhteelle voidaan esittää suomalaissiirtolaisten lähtöelinpiirin suhteellista arkaaisuutta verrattuna monen muun Amerikkaan saapuneen siirtolaisryhmän alkuperäympäristöön. Suomalaissiirtolaisten valtaosan saapuessa Yhdysvaltoihin 1800- ja 1900-lukujen taitteessa oli yhteiskuntien modernisaatio ja teollistuminen edennyt monessa muussa Euroopan kolkassa huomattavasti pidemmälle kuin nykyisen Suomen alueella, jossa agraariyhteiskuntaankin siirtyminen oli tapahtunut huomattavasti eteläistä ja läntistä Eurooppaa myöhemmin. Edellä mainitusta johtuen voidaan argumentoida suomalaisen kulttuurin luontosuhteen omanneen enemmän vaikutteita metsästäjä-keräilijä-kulttuurien mukaisesta elämäntavasta vielä agraariyhteiskuntaan siirtymisenkin jälkeen. Esimerkiksi Patricia Sanders nostaa haastattelussaan esille, kuinka suomalaisia, saamelaisia ja intiaaneja yhdistivät luonnon ja elämän kunnioittaminen, minkä lisäksi hän havaitsi samankaltaisuutta ryhmien välillä myös perinteisten asumusten rakennustyylin, metsästämisestä ja tiettyjen ruuansäilöntätapojen, kuten lihan savustamisen, osalta¹⁷⁶.

Samankaltaisuuden kokemus ei rajoittunut suomalaisten näkemyksissä vain kulttuurisiin tapoihin. Utopistisen *Sointula*-siirtokunnan Malcolm-saarelle Kanadan Brittiläiseen Kolumbiaan 1800-luvun lopulla perustaneet sosialistisuomalaiset pitivät paikallisia intiaaneja heimoveljinään niin henkisesti kuin biologisestikin¹⁷⁷. Osasyys näkemykselle voidaan esittää siirtokunnan perustaneiden suomalaisten maailmankuvaa: kyseisen aikakauden sosialismiin aatteena kuului olennaisena osana ajatus nationalismista pelkkänä harhana kaikkien kansojen ollessa pohjimmiltaan yhtä. On lisäksi relevanttia pohtia, näyttäytykö intiaanien kollektiivisempi kulttuuri hyveenä ja samankaltaisuuden merkinä sosialismia tunnustaneiden suomalaissiirtolaisten silmissä, täten synnyttäen

---

¹⁷⁴ Hunnisett 1988, 21.

¹⁷⁵ Evans 2002, 6.

¹⁷⁶ FAHA, Sanders 29.8.2016.

¹⁷⁷ Holmio 1967, 50.

tunnetta heimoveljeydestä. Kulttuurintutkimuksen puolella on havaittu autoritäärisyyden ja hierarkkisuuden olevan vähäisempää pohjoisten leveysasteiden kulttuureissa verrattuna eteläisempiin kulttuuripiireihin¹⁷⁸, mikä voi myös osaltaan selittää koettua samankaltaisuutta ryhmien välillä. Myös ryhmien sosioekonomisen aseman samankaltaisuus suomalaissiirtolaisuuden alkuvaiheissa nousee esiin yhtenä yhdistävänä tekijänä suomalaispuolen näkemyksissä: eräs Stanley Hunnisettin tutkimukseensa haastattelema suomalaistaustainen mies kertoi suomalaisten ja intiaanien yhteiskunnallisten olosuhteiden olleen samankaltaisten Kanadassa, koska molemmat etniset ryhmät olivat köyhiä ja saivat elantonsa luonnosta ja maasta¹⁷⁹.

Havaintoja suomalaisten ja intiaanien samankaltaisuudesta löytyy myös uskomusjärjestelmän puolelta. Minnesotan Embarrassissa suomalaiselle isälle ja Ojibwa-äidille vuonna 1933 syntynyt Warner Wirta korosti ryhmien aiemman sorretun yhteiskunnallisen aseman lisäksi, että molemmilla kansoilla oli samanlaisia perinteitä ja myyttejä. Hän havaitsi kasvaessaan mytologian ja taruston samankaltaisuutta suomalaisten *Kalevalan* ja Ojibwojen *Nanabozo*-nimisestä sankarista kertovien tarinoiden välillä.¹⁸⁰ Myös aiempi tutkimusaineisto tukee Wirran näkemystä. Stanley Hunnisettin tutkimukseensa haastatteleman suomalaismiehen mielestä intiaanit ymmärsivät Kalevalaa paremmin kuin muut etniset ryhmät Amerikassa ja intiaaneilla oli oma samankaltainen tarustonsa, jolla hän viittasi kertomuksiin edellä mainitusta Nanabozosta. Huolimatta K. E. Lahtisen aiemmin käsitellystä näkemyksestä taikauskoisuudesta intiaanien ominaisuutena yhdisti suomalaisten ja intiaanien kulttuureita myös unien tulkitseminen ennusmerkeiksi tulevista tapahtumista.¹⁸¹ Unet näyttäytyivät etiäisinä ja näkyinä tulevasta suomalaisten kanssa runsaasti tekemisissä olleiden Ojibwa-intiaanien uskomusmaailmassa¹⁸². Suomalaiset selittivät tapojen, mytologian ja perinteiden samankaltaisuutta muun muassa ryhmien mahdollisella

---

¹⁷⁸ Gudykunst 2003, 80.

¹⁷⁹ Hunnisett 1988, 24.

¹⁸⁰ FAHA, Warner Wirta 25.7.1992.

¹⁸¹ Hunnisett 1988, 22, 24.

¹⁸² Ritzenthaler 1978, 754—757.

yhteisellä kantakulttuurilla menneisyydessä. Rohkeimmat uskalsivat spekuloida jopa yhteisellä geneettisellä alkuperällä: Hunnisett kertoo omassa tutkielmassaan, kuinka joillain hänen haastattelemistaan suomalaisista oli teorioita suomalaisten ja intiaanien yhteisestä Aasiassa asuneesta kantaheimosta, joka olisi jakautunut kahtia suomalaisten esi-isien vaeltaessa länteen ja intiaanien esivanhempien lähtiessä itään päin.¹⁸³

Eräs suomalaisten kuvauksissaan intiaaneille antama määre, joka voidaan tulkita samankaltaisuuden merkiksi, on näkemys intiaaneista vaikeuksienkin edessä tyyninä ja itseään hillitsevinä. K. E. Lahtinen kuvasi intiaanien käytöstä vahvan itsekontrollin alaiseksi kertoen, kuinka ”nämä luonnonlapset tyytyvät osaansa ja kärsivät tyyninä nälkääkin, kun muuta neuvoa ei ole”¹⁸⁴. Tunteiden voimakas säätely vaikeassakin paikassa on perinteisesti mielletty suomalaisessa kulttuurissa hyveeksi, mikä osaltaan selittää Lahtisen huomion kiinnittymistä kyseiseen käytökseen. Tutkimustiedon mukaan tunteiden säätelyn toimintamallit ovat hyvin pitkälti kulttuurisidonnaisia ja opittuja, minkä lisäksi erityisesti Ojibwa-heimosta esiintyi tutkimuksen alaisella aikakaudella yleinen stereotypia tunteitaan vahvasti kontrolloivana ja niukan ilmaisutyylin omaavana kansana¹⁸⁵. Tältä pohjalta voidaankin esittää, että suomalaisia ja intiaaneja yhdisti suomalaisten mielikuvissa samankaltainen suhtautuminen tunteiden näyttämiseen ja hyväksytyyn itseilmaisun voimakkuuteen. Tutkimustiedon valossa yhteisöllisissä kulttuureissa ihmiset hillitsevät ja tukahduttavat erityisesti negatiivisten tunteidensa ilmaisemista, koska ryhmähengen ylläpitämistä ja toisten ihmisten huomioimista pidetään suuremmissa arvossa kuin yksilön vapautta käyttäytyä oman tahtonsa mukaisesti¹⁸⁶. Edellä esitetyn pohjalta on mahdollista tehdä johtopäätös, että suomalaiset ja eri intiaaniryhmät olivat varsinkin amerikansiirtolaisuuden alkuvaiheissa semiyhteisöllisiä kulttuuripiirejä, vaikka suomalainen kulttuuri onkin myöhemmin muuttunut erittäin yksilökeskeiseksi. Päätelmä pätee erityisesti, mikäli vertailukohtaksi asetetaan muut eurooppalaiset kulttuurit, joissa siirtymä yksilökeskeisyyteen tapahtui

---

¹⁸³ Hunnisett 1988, 24.

¹⁸⁴ Lahtinen 1946, 56.

¹⁸⁵ Gudykunst 2003, 92; Ritzenthaler 1978, 753.

¹⁸⁶ Ritzenthaler 1978, 753.

osittain modernisaation saattamana huomattavasti aikaisemmin kuin nykyisen Suomen alueella. Edellä mainitusta johtuen intiaanien niin sanottu ”pään kylmänä pitäminen” vaikeassakin paikassa näyttäytyi suomalaisille hyveenä, jossa he aistivat mahdollisesti yhtäläisyyttä myös suomalaiseen kulttuuriin perinteisesti liitettyyn sisuun.

Aineiston analysoinnin lopputulemana voidaan todeta suomalaisten omanneen kanssakäymisen alkuaikoina 1800-luvun jälkimmäisellä puoliskolla näkemyksiä intiaaneista sivistymättöminä ja eksoottisina olentoina, joiden olennaiseksi määreeksi nostettiin erityisesti joidenkin intiaaniheimojen maanviljelysyhteiskunnasta eronnut liikkuva elämäntapa. Myös ihonväri, ruokailutottumukset, liikkumisvälineet ja ajankäytön tyyli erottivat suomalaisten mielikuvissa intiaanit omaksi ryhmäkseen. Myöhemmin 1900-luvun puoliväliä lähestyttäessä intiaanit näyttäytyivät kuitenkin suomalaisille jo samankaltaisina kuin kaikki muutkin ihmiset kyseisen asenteen ilmetessä etenkin Amerikan mantereella syntyneiden etnisten suomalaisten representaatioissa. Vaikka suomalaisten keskuudessa esiintyi negatiivisiakin mielikuvia ja ennakkoluuloja intiaanien tapoja ja kulttuuria kohtaan, korostuu aineistossa, etteivät kyseiset asenteet kuitenkaan tulleet ilmi suomalaisten tavassa kohdella intiaaneja. Nuoremman suomalaispolven representaatioista esiintyy näkemys intiaaneista hyvinä urheilijoina, minkä lisäksi suomalaiset osoittivat ihailua intiaanien metsästystaitoja ja luonnossa liikkumisen taitavuutta kohtaan. Luontosuhde, sosioekonominen asema, mytologia ja tunteiden ilmaisutyyli näyttäytyivät suomalaisille molempia etnisiä ryhmiä yhdistäeinä tekijöinä.

4.2 Suomalaiset intiaanien silmin

Intiaanien suomalaisiin suhtautumisen osalta tutkimuksen alaisesta aineistosta ilmenee, että intiaanit mielsivät representaatioissaan suomalaiset omaksi erityislaatuiseksi ryhmäkseen erilleen muista eurooppalaistaustaisista siirtolaisista. Erityislaatuista suhtautumista ja asennoitumista suomalaisiin etnisenä ryhmänä kuvaa hyvin

lähdeaineistossa esiintyvä intiaanipuolen näkemys suomalaisista ainoana etnisenä ryhmänä, joka ei avoimesti syrjinyt heitä.

Ojibwa-intiaani Buffalo¹⁸⁷ kertoi professori Matti Kaupsille, ettei intiaaneilla ollut 1900-luvun alkupuolella varaa autoihin, ja he joutuivat tästä johtuen kävelemään pitkiä matkoja muun muassa kaupunkiin ostoksille. Buffalon kertoman mukaan muut eurooppalaistaustaiset ajoivat autoillaan tien piennarta kävelleiden intiaanien ohi pysähtymättä, mutta suomalaiset sattuessaan autolla kohdalle aina pysähtyivät ja tarjosivat apostolinkyydillä liikkuneille intiaaneille kyytiä kaupunkiin. Buffalo selitti representaatioissaan suomalaisten muista eriävää toimintaa sillä, etteivät nämä omanneet ennakkoluuloja ja rasistisia näkemyksiä intiaaneja kohtaan muiden valkoisten tapaan, vaan kohtelivat heitä tasavertaisina naapureina, ystävinä ja työtovereina.¹⁸⁸ Kuvaukseen on kuitenkin suhtauduttava tietyllä varauksella, koska kyseessä on niin sanottu kolmannen käden tieto Paul Sjöblomin kertoessa mitä Matti Kaups oli kertonut hänelle keskustelusta jonka Buffalo ja Kaups olivat käyneet yhteisellä automatkallaan. Aiempi tutkimustieto kuitenkin tukee havaintoa, että intiaanit mielsivät suomalaiset muista valkoisista eroavaksi etniseksi ryhmäksi johtuen juurikin suomalaisten tavasta kohdella heitä tasavertaisina yksilöinä eikä hylkiöinä ja alempina olentoina¹⁸⁹. Osittain edellä mainitun vuoksi olivat intiaanien asenteet suomalaisia kohtaan yleisesti hyväksyviä. Muun muassa Patricia Sanders muistelee haastattelussaan, ettei hän ikinä aistinut isänsä suomalaisuuden olleen ongelma hänen äidin puoleisille intiaanisukulaisilleen¹⁹⁰.

Näkemys työnteosta suomalaisille tärkeänä arvona esiintyy määreenä intiaanipuolen representaatioissa. Paul Buffalo kertoo muistelmissaan suomalaisten olleen tervetulleita hänen asuinseudulleen Minnesotan Deer Riverille, koska nämä olivat orientoituneita työnteeseen¹⁹¹. Hän korostaa suomalaisten olleen jatkuvasti työnteossa, ja pukeutuneen

---

¹⁸⁷ Todennäköisesti kyseessä on sama Paul Buffalo, jonka biografia toimii yhtenä tutkimuksen päälähteistä.

¹⁸⁸ Sjöblom, Suomen silta 1989, nro. 2, 37.

¹⁸⁹ Hunnisett 1988, 18.

¹⁹⁰ FAHA, Sanders 29.8.2016.

¹⁹¹ ”They were welcome ya. They work!”: Buffalo, luku 38.

siksi lähes kaiken aikaa haalareihin. Haalarien jatkuva käyttö vaatteena assosioituu Buffalon mielikuvissa jatkuvaan työntekoon, mutta on relevanttia pohtia, oliko suomalaisilla uudisraivaajilla heidän alhaisesta sosioekonomisesta asemastaan johtuen edes taloudellista mahdollisuutta koreilla vaatteilla, ja olisiko hienompi pukeutuminen ollut millään tasolla käytännöllistä maanviljely-ympäristössä edes siinä tapauksessa, että siihen olisi ollut varaa. Buffalon kuvauksissa näkemys suomalaisten vahvasta orientoitumisesta työntekoon ilmenee myös siinä, etteivät suomalaiset viettäneet aikaa kaupungeissa, vaan tekivät sen sijaan jatkuvasti töitä. Ojibwa-intiaani itse muotoilee mielikuvansa seuraavaan tyyliin:

*”They didn't spend time in town anywhere, and always wore overalls and worked. Working always was the only thing they seemed to do. If they weren't doing logging work, if they had nothing else to do, they always had something to work on. They built log cabins and milk houses, coolers.”*¹⁹²

Ahkeruus määreenä yhdistyy 1900-luvun alkupuolen suomalaisiin intiaanien kuvauksissa. Paul Buffalo kuvailee muistelmissaan suomalaisten olleen intiaaneja parempia työntekijöitä, koska nämä olivat jatkuvasti työnteossa tehden 12-tuntista päivää ja antoivat paikallisille intiaaneille omalla toiminnallaan esimerkkiä siitä, miten modernisoituvassa ja kapitalisoituvassa yhteiskunnassa tuli elää ja toimia¹⁹³. Buffalon havainnoimaa kontrastia intiaanien omaan toimintatapaan selittää osaltaan edellisessä alaluvussa esille tuotu suomalaispuolen näkemys siitä, miten intiaanit liikkuvat ja toimivat vasta olosuhteiden siihen pakottaessa¹⁹⁴, näkemysten täten kertoen omaa kieltään suomalaisten ja intiaanien erilaisesta suhtautumisesta ajankäyttöä kohtaan. Mielikuva suomalaisista ahkerina ihmisinä esiintyi myös 1940-luvun Michiganissa; Shirley McKasy kertoo ihailleensa koulutovereinaan olleita suomalaistytöjä, koska nämä tekivät kotifarmeillaan pitkän työpäivän vielä koulun loputtuakin, McKasyn ja muiden

---

¹⁹² Buffalo, luku 38.

¹⁹³ Ibid.

¹⁹⁴ Lahtinen 1946, 131.

kaupungissa asuneiden intiaanilasten viettäessä koulun jälkeen aikaansa kaupungilla virvoitusjuomia nautiskellen¹⁹⁵. Edellä kuvattujen representaatioiden pohjalta voidaan esittää päätelmä, että suomalaiset – kuten luultavimmin muutkin siirtolaisryhmät – toimivat intiaaniväestön ensisijaisina sosiaalistajina modernin yhteiskunnan normeihin ja kapitalistisen järjestelmän vaatimiin toimintatapoihin. Myös Stanley Hunnisettin tutkimus tukee argumenttia korostaessaan suomalaisten omanneen intiaanien mielestä monia ihailtavia taitoja, ja myös opastaneen heitä mielellään niiden omaksumisessa¹⁹⁶.

Suomalaisnaiset saavat intiaanipuolen kuvauksissa edellä mainitun ahkeruutensa lisäksi erityishuomiota siitä, että he työskentelivät miesten rinnalla peltotöissä käyttäen samanlaisia työvaatteita kuin miehet. Suomalaiset naiset näyttäytyivät intiaaneille myös fyysisesti vahvoina ja hyvin työnsä hoitavina.¹⁹⁷ Havaintoa voisi olla mielekästä selittää suomalaisen kulttuurin tasa-arvoisuudella, mutta on asiallista pohtia, vaikuttiko naisten toiminnan taustalla pikemminkin paljon työvoimaa vaatineen maanviljelystyön sanelema olosuhteiden pakko kuin sukupuolten välinen tasa-arvoisuus.

Aineistosta ilmenee, että intiaaniväestö suhtautui yleensä joko suopeasti tai neutraalisti suomalaisten avioitumiseen heimojen jäsenten kanssa. Veronica Adamsin mukaan suomalaisen tulo osaksi perhettä avioliiton kautta ei herättänyt minkäänlaisia erityisreaktioita paikallisten Ojibwa-intiaanien keskuudessa Michiganin L’Ansessa, hänen perustellessaan reagoinnin neutraaliutta sillä, ettei suomalaisten ja intiaanien välillä ollut mitään konflikteja tai riitoja¹⁹⁸. Yhtenä selitystekijänä intiaanien suopealle asennoitumiselle suomalaisia kohtaan esiintyy myös Shirley McKasyn maininta siitä, että suomalaisten kanssa oli helppo tulla toimeen¹⁹⁹. Avioliittojen lisäksi intiaanien myötämielinen suhtautuminen suomalaisuutta kohtaan näyttäytyi myös ystävyysuhteissa, positiivisen mielikuvan suomalaisista ilmetessä välillä sangen

---

¹⁹⁵ FAHA, McKasy 27.9.2016.

¹⁹⁶ Hunnisett 1988, 24.

¹⁹⁷ Buffalo, luku 38.

¹⁹⁸ FAHA, Adams 28.9.2016.

¹⁹⁹ FAHA, McKasy 27.9.2016.

mielenkiintoisillakin tavoilla. 1900-luvun puolivälin Pohjois-Michiganissa Adamsin intiaani-isän ystävyystyminen suomalaismiehen kanssa vaikutti isään niin voimakkaasti, että tämä halusi nimetä vastasyntyneen poikansa suomalaisystävänsä mukaan:

”[...] when my brother Joe was born, my dad, when we all had to pick a name, you know, and he wanted to call him Joe Reino, and we all wondered why he wanted a Finn name in the middle, he says, well he had a friend named Reino, a Finnish man, and that’s why he liked it, he wanted to name my brother Joe Reino, as his middle name.”²⁰⁰

Edellä kuvatun perusteella jää epäselväksi, löytyikö motiivi suomalaisen nimen antamiseen Ojibwa-lapselle isän ystävän suomalaisuudesta vai kenties nimen soinnukkuudesta, mutta suomalaisystävän tekemä vaikutus intiaanimieheen tulee tapauksessa esille kiistattomasti, teon mahdollisten tarkkojen motiivien tulkinnanvaraisuudesta huolimatta.

Intiaanit mielsivät näkemyksissään luonnon resurssien tehokkaan hyödyntämisen suomalaisille ominaiseksi piirteeksi ja toimintamalliksi. Paul Buffalo kertoo muistelmissaan, kuinka hänen ensimmäisellä suomalaisella ystävällään Paul Niishkalla (luultavimmin Niska) oli 1900-luvun alussa tapana kerätä Mississippi-joessa ajelehtineita ajopuita ja varastoida niitä polttopuiksi itselleen talvea varten. Buffalo liitti kyseisen kaltaisen toiminnan suomalaisten yleiseksi määreeksi toteamalla, että ”sellainen on suomalainen (toimintatavaltaan)”.²⁰¹ Hän kiinnitti suomalaisten kanssa metsätyömailla työskennellessään huomiota myös siihen, että suomalaiset erikoistuivat setripuun kaatamiseen, käsittelyyn ja käyttöön rakennusmateriaalina norjalaisten ja ruotsalaisten metsurien jättäessä kyseisen puulajin huomiotta sen vähäisen markkina-arvon ja vaikeamman sahattavuuden takia. Skandinaavit keskittyivät sen sijaan kaatamaan

---

²⁰⁰ FAHA, Adams 28.9.2016.

²⁰¹ ”That’s a Finn.”: Buffalo, luku 38.

paremman kauppahinnan omanneita valkomäntyjä ja norjankuusia.²⁰² Selitystä suomalaisten toiminnalle ajopuun keräämisen osalta voidaan löytää heidän lähtöympäristöstään: suomalaiset siirtolaiset olivat kotoisin ankaran talven ympäristöstä jossa suunnittelu ja talveen varautuminen etukäteen ei ollut ainoastaan hyve vaan olosuhteiden vaatima edellytys selviytymiselle, jolloin kyseinen toiminta näyttäytyy sopeutumisenä kylmässä ilmastossa elämiseen. Ojibwa-intiaanin arvostus suomalaisten mieltymykseen setripuuta kohtaan selittyy puolestaan setripuun asemalla Ojibwojen kulttuurissa: ”siiterillä”, kuten amerikkansuomalaiset puulajia nimittivät, oli pyhä asema Ojibwojen uskonossa heidän käyttäessään sen savua rituaalisen puhdistamisen välineenä, minkä lisäksi Ojibwat rajasivat pyhät paikkansa erilleen profaanista ympäristöstä ympäröimällä ne setripuun oksilla.

Intiaanien mielikuva suomalaisista tehokkaina luonnon resurssien hyödyntäjinä ilmenee puunkäsittelyn lisäksi näkemyksenä suomalaisista taitavina maanmuokkaajina. Suomalaisten saapuessa Minnesotan Deer Riverille 1900-luvun alussa nämä alkoivat raivata ostamaansa huonolaatuista suomaata pelloiksi, kiskoen kaiken kasvuston juuriaan myöten irti kosteikoista ja kuivattaen soita viljelysmaaksi ojittamalla niitä. Suomalaiset saivatkin paikallisten intiaanien silmissä maineen uutterina raivaajina, jotka onnistuivat muokkaamaan hedelmättömästä rämeiköstäkin toimivaa kasvualustaa viljelykasveille, ansaiten tätä kautta alueen alkuperäisten asukkaiden kunnioituksen.²⁰³ Johtuen Suomen maaperälle ominaisesta soisuudesta useimmat maatalousyhteisöistä kotoisin olleet suomalaissiirtolaiset olivat tottuneet raivaamaan uutta peltoalaa nimenomaan suomaata kuivattamalla. Uudisraivaustavastaan johtuen suomalaiset erosivat intiaanien silmissä muista siirtolaisryhmistä omatessaan tekniikan, joka oli 1900-luvun alkuun mennessä päässyt vaipumaan unholaan useimmilla muilla Euroopan alueilla, joissa valta-osa maanviljelyyn soveltuvasta maa-alasta oli muokattu viljelyskäyttöön jo paljon varhaisemmassa vaiheessa historiaa. Myös Kanadan puolelta Ontariosta löytyy vahvistusta mielikuvalle suomalaisista hyvinä luonnon resurssien hyödyntäjinä: eräs

---

²⁰² Buffalo, luku 38.

²⁰³ Ibid.

Stanley Hunnisettin tutkimukseensa haastattelema vanhempi intiaanimies kertoi Hunnisetille paikallisten Ojibwojen ihailleen suomalaisten kykyä sopeutua uuteen asuinympäristöönsä Amerikan mantereella. Hänen mukaansa intiaanit selittivät suomalaisten osaavaa toimintaa paikallisen luonnon kanssa olettamalla suomalaisten tulevan samankaltaisesta ympäristöstä:

”We didn't know anything about where the Finlanders came from but, since they already knew how to live in this environment when they got here, we figured they must have come from a similar environment.”²⁰⁴

Uuteen elinympäristöön sopeutumisen lisäksi suomalaiset toivat intiaanien tietoisuuteen vaihtoehtoisia tapoja liikkua. Suomalaisten tapa liikkua suksilla talvisessa metsässä intiaanien käyttämien lumikenkien sijaan aiheutti alkuperäisväestön keskuudessa ihmetystä. Aineistosta nousee esiin intiaanien meriitin anto suomalaisille näiden hiihtotaidosta ja ketteryudesta liikkua talvisessa metsässä K. E. Lahtisen kertoessa muistelmissaan, kuinka hänen metsästystoverinsa Erkki oli ryhtynyt kilpasille heidän erään intiaanituttavansa kanssa peuraa jäljestäessään, ja Erkin oltua suksillaan intiaanimiestä nopeampi oli mies osoittanut suurta kiinnostusta tämän suksia kohtaan ja tuumannut aikovansa joskus itsekin kokeilla kyseistä liikkumistapaa.²⁰⁵

Suomalaiset näyttäytyivät intiaaniväestön silmissä myös taitavina kasvien kasvattajina ja eläinten käsittelijöinä. Suomalaisten erityinen suhde eläimiin tuli ilmi erityisesti heidän suhtautumisessaan hevosiin. Paul Buffalo kuvailee muistelmissaan suomalaisia hevosrakkaiksi korostaen heidän osanseen ”puhua järkeä” hevosille²⁰⁶, saaden nämä tällä tavoin toimimaan oman tahtonsa mukaisesti. Agraariyhteiskunnassa kasvaneille suomalaissiirtolaisille hevonen oli pelkän eläimen lisäksi työtoveri ja ystävä, jota usein pidettiin maatilalla käytännössä perheenjäsenen asemassa, mistä johtuen onkin erittäin ymmärrettävää, että suomalaisten erityislaatuinen suhde hevosiin oli yksi niistä

---

²⁰⁴ Hunnisett 1988, 23.

²⁰⁵ Lahtinen 1946, 138—139.

²⁰⁶ ”They talk common sense to them.”: Buffalo, luku 38.

ominaisuuksista, joilla intiaanit määrittivät suomalaisia. Buffalo kuvaa samassa yhteydessä suomalaisia myös osaaviksi kanojen kasvattajiksi, joskin hän nostaa esille joidenkin suomalaisten maanviljelijöiden vaikeudet omaksua uutta tekniikkaa, kuten inkubaattoreita, osaksi mautilojensa toimintaa.

Suomalaiset näyttäytyivät intiaanipuolen mielikuvissa myös käytettävissä olleiden resurssiensa optimoijina. Suomalaisia kuvattiin tarkoiksi materiaalien hyödyntäjiksi, jotka onnistuivat rakentamaan hyviä koteja itselleen kuitenkin tuhlaamatta mitään saatavilla olleita materiaaleja. He eivät tuhlanneet aikaansa kasvattamalla eläimiä, joita oli mahdollista metsästä viltteinä luonnosta, kuten ankoja. Minnesotan Deer Riverillä intiaanit liittivät suomalaisten määreeksi myös rahankäytön varovaisuuden ja tarkkuuden.²⁰⁷ Näkemys on äkkiseltään ristiriidassa Antti Uotilan kuvausten kanssa hänen kertoessaan suomalaisten metsurien rahan tuhlaamisesta väkijuomiin ja korttipeleihin, mutta selitystä näkemysten keskinäiselle epäsuhdalle on mahdollista löytää toimintaympäristön eroista. Tarkka rahankäyttö ja suunnittelu olivat ehtoja periferia-alueilla, kuten Deer Riverillä, uudisraivaajatiiloja asuttaneille suomalaisille pienviljelijöille, kun taasen kaupungeissa kesät majailleet ja palkkansa rahana saaneet ”lokarit” pystyivät käyttämään tienestejään paljon vapaammin ja lyhyemmän aikajänteen suunnittelulla kuin ilman palkkatuloja eläneet uudistilalliset.

Paul Buffalo kertoo suomalaisten viettäneen kaiken aikansa ulkosalla, perustellen kyseisellä tekijällä itselleen suomalaisten asumusten pienuutta niiden oltua hänen kuvauksensa perusteella yleensä vain yhden huoneen mökkejä; Buffalon näkemyksen mukaan kaiken aikansa ulkona viettävien ihmisten ei ollut järkevää rakentaa isompia asumuksia itselleen²⁰⁸. On asiallista ottaa huomioon, että suomalaisilla oli usein kova kiire saada rakennuksensa pystyyn ja peltonsa raivatuiksi ennen talven ankarien ilmojen saapumista, joten jatkuva ajan viettäminen ulkosalla oli tätä taustaa vasten erittäin ymmärrettävää erityisesti tilan raivausvaiheessa, minkä lisäksi valmiiksi saadullakin

---

²⁰⁷ Buffalo, luku 38.

²⁰⁸ Ibid.

maatilalla suurin osa tehtävästä työstä sijoittui ulkosalle.

Intiaanien näkemyksissä esiintyy myös mielikuva suomalaisista suurperheitä suosivina. Esimerkiksi Paul Buffalo selittää muistelmissaan suomalaisten taipumusta hankkia seitsemän tai kahdeksankin lasta heidän taipumuksellaan laskea tulevaisuutensa lastensa varaan.²⁰⁹ Buffalon kotiseudulle Minnesotaon saapuneista suomalaisista merkittävä osa oli uskonnolliselta taustaltaan laestadiolaisliikkeestä ja laestadiolaisuus esiintyi yleisimpänä aatesuuntauksena juuri syrjäseuduille maanviljelysyhteisöjä perustaneiden suomalaisten keskuudessa, tulijoiden uskonnollisen vakaumuksen tätä kautta selittäen hänen havaintoaan. Maatalousyhteiskunnan traditioihin kuului lisäksi ajatus lapsista työvoimana ja vanhuuden turvana vanhemmilleen, minkä lisäksi lapsikuolleisuuden yleisyys Suomessa vielä 1900-luvun alkupuolellakin oli omiaan lisäämään painetta monilapsisten perheiden perustamiselle amerikansiirtolaistenkin keskuudessa.

Suomalaisten ylpeys omista perinteistään ja erityisesti saunoistaan on yksi määreistä, joita nuorempi 1930- ja 40-lukujen intiaanipolvi nostaa aineistossa esiin määritellessään heitä ryhmänä. Ojibwa-intiaani Shirley McKasy kertoo saunalla olleen erityisen aseman hänen perheessään hänen mentyään naimisiin suomalaistaustaisen miehen kanssa, lauantaan muodostuttua heidän perheessään erityiseksi ”saunapäiväksi”²¹⁰. Saunomiskulttuuri muodostui intiaaniväestön silmissä niin merkittäväksi suomalaisuuden määreeksi, että Minnesotassa paikalliset Ojibwa-intiaanit alkoivat jopa käyttää suomalaisista nimitystä ”hikikylpymiehet”:

*“We call these Finns Mah-du-du, Ma-du-duu wi-ni-nii. Ma-du-duu is ‘a sweatbath’. Ma-du-duu wi-ni-nii, that’s ‘a sweatbath man’. That means, ‘The-people-that-use-sweatbaths, steambaths, a man’. Ma-du-duu wi-ni-nii, or wah-du-wi-ni-nay, that’s ‘sauna men’. And that’s the Finns.”*²¹¹

---

²⁰⁹ Buffalo, luku 38.

²¹⁰ FAHA, McKasy 27.9.2016.

²¹¹ Buffalo, luku 38.

Suomalaiset ja Ojibwat löysivät saunomisesta myös heitä kansoina yhdistäneen tekijän. Veronica Adams huomauttaa suomalaisten saunojen olleen toimintaperiaatteeltaan samanlaisia intiaanien puhdistautumisriitteihinsä käyttämien hikimajojen kanssa²¹². Hikikylpy toimi parantamisen ja henkisen puhdistautumisen riittinä myös Kanadan puolella Ontariossa asuneille Cree-intiaaneille²¹³, joiden kanssa suomalaiset olivat tekemisissä Ojibwojen lisäksi.

Saunat eivät suinkaan olleet ainoa kumpiakin etnisiä ryhmiä yhdistänyt tekijä, vaan intiaanipuolen kuvauksissa ilmenee tutkimuksen alaisessa aineistossa muitakin tapoja ja ilmiöitä, joissa intiaanit havaitsivat yhteneväisyyttä suomalaisten kanssa. Veronica Adams huomauttaakin haastattelussaan, että ”suomalaiset ja intiaanit tekivät asioita hyvin samalla tavalla”²¹⁴.

Eräs etnisiä ryhmiä yhdistäneistä tekijöistä oli suomalaisten ja intiaanien molemminpuolinen mieltymys itsenäisiin urakkahommiin omaan ryhmäänsä kuuluneiden kanssa työnteon mieluisimpana muotona. Paul Buffalon mukaan suomalaiset nauttivat itsenäisestä työnteosta omien ehtojensa mukaan tuntipalkkatyösuhteen sijaan, suomalaisten tukkijätkien viettäessä koko talven metsässä tehden työtä urakkana parhaaksi katsomaansa tahtiin valiten mieluiten työtovereikseen maanmiehiään. Hän selitti suomalaisten toimintatapaa heidän halullaan olla oman itsensä herroja alaisuussuhteessa olemisen sijaan. Buffalo mainitsee muistelmissaan myös intiaanien halunneen tehdä töitä itsenäisesti omassa porukassaan kommunikaation helpommuuden vuoksi aivan suomalaisten tapaan, sanoen ymmärtäneensä suomalaisten mieltymystä kyseiseen työskentelymuotoon juurikin tästä yhtäläisyydestä johtuen.²¹⁵ Suomalaisten mieltymys itsenäiseen työskentelyyn on ymmärrettävää ajattelua agraariyhteiskunnan kasvateille, jotka olivat kotosuomessa tottuneet itsenäisempään ja omavaltaisempaan työntekoon, joka muodosti vahvan kontrastin etenkin suomalaisia alkuvaiheessa

---

²¹² FAHA, Adams 28.9.2016.

²¹³ Honigmann 1981, 223.

²¹⁴ ”The Finns and the Indians, they did things almost, quite a bit alike.”: FAHA, Adams 28.9.2016.

²¹⁵ Buffalo, luku 38, luku 39.

Yhdysvalloissa työllistäneen tuntipalkkaisen ja hierarkkisen kaivostyön kanssa. Intiaaniväestölle oli puolestaan ominaista viettää osa vuodenkierrosta palkkatöissä ja osa itsenäisessä elinkeinonhankinnassa metsätyön ja metsästyksen merkeissä²¹⁶. Vuodenkierron mukaan vaihdellut elinkeinon hankinnan tapa yhdisti intiaaniväestöä samalla tavalla toimineiden periferia-alueilla eläneiden suomalaisten kanssa²¹⁷.

Luonnon antimien hyödyntämisen samankaltaisuus ei rajoittunut ainoastaan maan pinnalla eläneiden riistan metsästyksen, vaan suomalaisia ja intiaaneja yhdisti myös kalastus ja erityisesti savustaminen saaliiksi saatujen kalojen säilöntäteknikkana. Paul Buffalo arvosti suomalaisten mieltymystä kalaan ravintona, ja hän korostaa muistelmissaan suomalaisten olleen siitä omalaatuisia, että nämä söivät minkä tahansa lajin kaloja, mitä vain suinkin saivat pyydystettyä²¹⁸. Buffalon huomion kiinnittymisestä kaikkien kalalajien hyödyntämiseen on pääteltävissä, ettei tilanne luultavastikaan ollut sama kaikkien muiden siirtolaisryhmien kohdalla, joita hänen kotiseudulleen Minnesotaon saapui 1900-luvun alkupuolella. Kalalla oli myös tärkeä asema eri intiaaniheimojen kuten Ojibwojen ja Cree'ien ruokavalioissa, kyseisten heimojen harjoittaessa kalojen savustamista ja kuivaamista niiden ensisijaisena säilömuotona²¹⁹. Kalan savustaminen oli täten intiaaneille tuttu tekniikka, ja kiinnitti tästä johtuen huomiota heidän silmissään suomalaisten tekemänä. Valtaosa muista eurooppalaistaustaisista siirtolaisryhmistä oli kyseisellä aikakaudella lähtöisin yhteisöistä, joissa kalan savustaminen säilöntäkeinona oli Amerikkaan suuntautuneen toisen suuren siirtolaisaallon aikana jo hävinnyt tapa tai ylintään kurioositeettina tunnettu jäännös menneisyydestä.

Suomalaisen kulttuurin omastereotypian vastainen ja tästä johtuen hieman yllättävä havainto aineistosta on, että intiaanien keskuudessa esiintyi näkemyksiä suomalaisista hauskanpitoon ja nauramiseen taipuvaisina, kyseisen piirteen toimittua intiaanien

---

²¹⁶ Satzewich & Wotherspoon 1993, 46.

²¹⁷ Lahtinen 1946, passim.

²¹⁸ Buffalo, luku 38.

²¹⁹ Honigmann 1981, 219—220.

silmissä molempia etnisiä ryhmiä yhdistäneenä tekijänä²²⁰. Yhdeksi mahdolliseksi selitykseksi intiaanipuolen näkemykselle voidaan esittää suomalaisten intiaanien kanssa yhtenevää huumorintajua. Muun muassa Paul Buffalon huomion kiinnittyminen suomalaisten huumorintajuun selittyy osaltaan sillä, että Ojibwa-intiaaneista esiintyi Pohjois-Amerikassa stereotypia villin ja eläväisen huumorintajun omaavana kansana²²¹. Buffalo löysi samankaltaisen huumorintajun kautta niin sanotusti ”yhteisen sävelen” suomalaisten kanssa työskennellessään heidän rinnallaan metsätyömailla. Myös Stanley Hunnisettin tutkimus todentaa samaa havaintoa Kanadan puolelta hänen todetessaan suomalaisten ja intiaanien omanneen yhtäläisen mieltymyksen tilannekomiikkaan sekä omasta ja toisten käytöksestä tehtyihin havaintoihin pohjautuneeseen piikittelevään huumoriin; on aiheellista lisätä, että havainnon molemminpuolisuutta korostaa osaltaan erään Hunnisettin haastatteleman suomalaismiehen ihailu intiaaneja kohtaan heidän kyvystään nauraa aidosti sydämensä kyllyydestä vaikeassakin tilanteessa²²².

Suomalaiset ja intiaanit löysivät yhteisen sävelen myös alkoholinkäyttökulttuurin ja siihen liittyneen sosialisointityylin tiimoilta. Kanadan Ontariossa suomalaisten kanssa tekemisissä olleen intiaanimiehen mukaan suomalaiset olivat juodessaan täysin samanlaisia kuin intiaanit. Hän kuvaa suomalaisten olleen kapakoissa aluksi ujoja ja puhuneen vain suomea hiljaa keskenään omissa pöydissään, mutta saatuaan muutaman rohkaisevan alas kurkuistansa he olivat muuttuneet eläväisemmiksi, alkaneet puhua englantia ja tulleet innokkaasti juttelemaan alkuperäisväestön edustajien kanssa.²²³

Intiaanien huomion kiinnittymisellä etnisten ryhmien välisiin samankaltaisuuksiin ja heidän positiivisella asennoitumisellaan suomalaisiin voidaan nähdä olleen kausaliteetti-yhteys. Yhteys on sikäli täysin ymmärrettävissä ja selitettävissä, sillä tutkimustiedon perusteella samankaltaisuuden vaikutelma suhteessa toiseen osapuoleen on paras ja todennäköisin positiivisten asenteiden ennustaja ryhmien välissä

---

²²⁰ Buffalo, luku 38.

²²¹ Ritzenthaler 1978, 753.

²²² Hunnisett 1988, 22—24.

²²³ Hunnisett 1988, 22.

vuorovaikutustilanteissa.²²⁴

Ryhmien keskinäisten samankaltaisuuksien havaitsemisen lisäksi intiaanit kiinnittivät huomiota myös muutamiin erikoisuuksiin, jotka saivat suomalaiset näyttäytymään omalaatuisina ja uniikkeina heidän mielikuvissaan. Yksi näistä tekijöistä oli suomalaisten muista eurooppalaistaustaisista eronnut kieli ja puhetyyli. Intiaanit erottivat suomalaiset representaatioissaan omaksi erilliseksi etniseksi ryhmäkseen pitkälti sen vuoksi, että suomalaisten kieli kuulosti heidän korviinsa täysin erilaiselta verrattuna muiden Pohjois-Amerikan ja Kanadan rajaseuduille saapuneiden siirtolaisryhmien puhumiin kieliin. Suhtautuminen suomalaisten kielenkäyttöön oli luonteeltaan positiivissävytteistä, asian ilmetessä muun muassa Paul Buffalon kertoessa muistelmissaan suomen kielen kuulostaneen hauskalta hänen korvaansa ja suomalaisten puhumisen kuuntelemisen olleen hänen mielestään mukavaa tästä johtuen. Buffalo myös muistelee seuraavaan tyyliin intiaanien ja norjalaisten kutsuneen vitsailumielessä suomalaisia ”sammakoiksi”, koska nämä kuulostivat puhuessaan aivan kyseisiltä luomakunnan olennoilta sekä puhuivat toistensa päälle:

“A Norwegian says, muk-ah-kii. ‘Frog’. Well, the Indian uses that too. You know, when they get together, the Finns sound just like a bunch of frogs. You couldn't understand them, ‘la-dada-peli-labla wii-hIss wiwi awa wa’. Muk-ah-kii means frog. Indians and Norwegians call the Finns frogs because they don't listen to one another. They could all talk at the same time and still know what they're talking about because that language is so simple for them. They could talk, and listen to this other guy at the same time. The Finns sound like they could be a bullfrog: ‘Wii-y-sla-boa’. Oh gosh! It's nice to listen to them. We don't make fun of them, but we imagine what they sound like . . . and that's frogs!”²²⁵

---

²²⁴ Brislin 1981, 77.

²²⁵ Buffalo, luku 38.

Intiaanipuolen näkemyksenä esiintynyt mielikuva suomalaisista hektisen ja päällekkäisen puhetyylin omaavina voi vaikuttaa äkkiseltään yllättävältä, sillä suomalaisten itsensä määrittelemän kansallisen identiteetin kiinteänä osana on totuttu pitämään vaisuutta ja vähäistä puhumista. Kyseinen suomalaisten kollektiivisen identiteetin ilmentymä on kuitenkin osoittautunut tutkimustiedon valossa niin kutsutuksi projisoiduksi autostereotypiaksi eli itse määritellyksi yleistykseksi: kyseessä on suomalaisten itsensä luoma harhakäsitys, joka ilmenee vuorovaikutustutkimuksen kentällä muun muassa suomalaisten näkemyksenä itsestään ruotsalaisia hiljaisempina ja varautuneempina, vaikka empiiristen tutkimusten perusteella ruotsalaiset ovat todellisuudessa pohjoismaiden varautunein ja hiljaisin kansa, suomalaisten ollessa keskimäärin heitä spontaanimpia niin tunteidensa ilmaisussa kuin konkreettisessa toiminnassaan. Suomalaisten itsekäsityksen harhaisuus ristiriidan pohjasyynä saa tukea myös tutkimustiedosta, jonka mukaan muut kansallisuudet mieltävät suomalaiset sosiaalisemmiksi kuin suomalaiset itse.²²⁶

Kielellisen erikoisuuden representoinnin lisäksi intiaanit havaitsivat myös yhtäläisyyttä etnisten ryhmien kielikulttuurissa ainakin siltä osin, että sekä Ojibwat että suomalaiset käyttivät samanlaista kirjain-äänne-vastaavuutta kieltensä kirjoitetuissa muodoissa. Stanley Hunnisett kertoo tutkimuksessaan erään intiaanimiehen selittäneen hänelle suomalaisten ja intiaanien ”lukevan aakkosia samaan tapaan”, vaikka Hunnisett samassa yhteydessä mainitseekin kyseisen huomion jääneen hänelle itselleen epäselväksi merkitykseltään²²⁷. On kuitenkin täysin ymmärrettävää, ettei englanninkielinen tutkija ole ollut orientoitunut ymmärtämään kirjain-äänne-vastaavuuden standardoinnin konseptia, koska hänen omassa äidinkielessään sama kirjain voidaan ääntää usealla eri tavalla sanayhteydestä riippuen.

Intiaanien määrittelyissä nousee tutkimuksen alaisesta aineistosta esille myös suomalaisten ja saamelaisten mieltäminen samaan etniseen ryhmään kuuluviksi.

---

²²⁶ Lehtonen 1993, 16, 54.

²²⁷ ”Finns and Indians read the Alphabet the same way”: Hunnisett 1988, 22—24.

Veronica Adams kuvailee haastattelussaan joidenkin suomalaisten siirtolaisten olleen niin tummia piirteiltään ja hiusten väriltään, että Pohjois-Michiganissa paikalliset Ojibwat erehtyivät luulemaan heitä täysverisiksi intiaaneiksi, kyseisten henkilöiden oltua kuitenkin taustaltaan täysin suomalaisia²²⁸. Selitys näkemykselle löytyy todennäköisimmin Adamsin kuvaamien henkilöiden kuulumisesta saamelaisiin etniseltä taustaltaan. Saamelaiset olivat yleisesti ottaen suomalaisia tummapiirteisempiä, mutta johtuen heidän vähäisestä määrästä suhteessa Suomesta saapuneiden siirtolaisten kokonaisuuteen on ymmärrettävää, että intiaanit saattoivat mieltää saamelaistaustaiset etnisten suomalaisten kanssa samaan ryhmään kuuluviksi pelkästään heidän alkuperämaansa perusteella.

Analyysin pohjalta voidaan todeta intiaanien asenteiden suomalaisia kohtaan olleen luonteeltaan joko positiivisia tai neutraaleja. Asenteiden myönteisyyteen vaikuttivat ensisijaisesti intiaanien näkemykset suomalaisista käytökseltään suvaitsevaisina, ahkerina työntekijöinä sekä monissa asioissa intiaanien kanssa samalla tavalla toimivina ihmisinä. On lisäksi huomionarvoista että 1940-luvulle tultaessa suomalaiset olivat muuttuneet intiaanien silmissä jo amerikkalaisiksi siirtolaisstatuksen omaamisen sijaan, Ojibwa-intiaani Shirley McKasyn kiteyttäessä representaatioissaan kyseisen muutoksen intiaanipuolen näkemyksissä osuvasti seuraavin sanoin:

“Yeah, they’ve always been here as far as I know.”²²⁹

---

²²⁸ FAHA, Adams 28.9.2016.

²²⁹ FAHA, McKasy 27.9.2016.

5 SUOMALAISTEN JA INTIAANIENTEN SOSIAALINEN ASEMA YHTEISKUNNASSA JA PAIKALLISYHTEISÖISSÄ

Tämän tutkielman viimeisen käsittelykokonaisuuden tarkoituksena on kartoittaa niitä statuslähtökohtia ja sosiaalisia realiteetteja, joista käsin suomalaiset ja intiaanit olivat vuorovaikutuksessa keskenään Pohjois-Amerikassa. Tarkastelun tavoitteena on analysoida, millaista kohtelua kumpikin ryhmä sai osakseen toisten etnisten ryhmien toimesta paikallisyhteisöissä ja yhteiskunnassa sekä millaisena ryhmien sosiaalinen asema ja ryhmäidentiteetti näyttäytyivät yhteiskuntahierarkiassa. Analyysi jakautuu neljään alalukuun ensimmäisen käsitellessä intiaanien kohtelua valtakulttuurin taholta ja toisen keskittyessä kuvaamaan intiaanien identiteettiä ja yhteiskunnallista asemaa; kolmannessa ja neljännessä alaluvussa analysoidaan kyseisiä aiheita suomalaisten osalta samassa käsittelyjärjestyksessä.

5.1 Intiaanien kohtelu valtakulttuurin taholta

Intiaaniväestön kohtelun yhteiskunnan ja hallinnon toimesta 1800-luvun loppupuolen Kanadassa ja Yhdysvalloissa voidaan tutkimuksen alaisen aineiston perusteella kuvata olleen syrjivää, samanaikaisesti holhoavaa ja laiminlyövää sekä pakkoassimiloivaa. 1800-luvun lopulla Kanadan hallituksen viralliseksi tavoitteeksi nousi intiaanien tehostettu assimilointi osaksi valtakulttuuria. Syyksi linjamuutokselle voidaan nähdä alkuperäisväestön vähentynyt merkitys kaupankäynnille ja taloudelle.²³⁰ Turkiskaupan näivetyttyä 1850-luvulta eteenpäin intiaanien terveydellä ja metsästyskyvyllä ei enää ollut väliä valkoiselle valtaväestölle, jonka seurauksena he jäivät joko oman onnensa tai hyväntekeväisyyden varaan aiemmin muun muassa turkiskauppiailta saamansa tuen sijaan. Valtioiden virallisen linjan mukaan intiaanien terveydestä ja hyvinvoinnista kannettiin kyllä huolta, mutta he tulivat silti käytännön toiminnan tasolla laiminlyödyiksi,

---

²³⁰ Miller 2000, 254—255.

ellei heidän sairastavuutensa sattunut jollain tavalla uhkaamaan valkoisen väestön terveyttä esimerkiksi reservaateissa riehuneiden tartuntaepidemioiden muodossa.²³¹ Talouden rakennemuutoksesta johtuen yhteiskunnalla ei siis enää ollut tarvetta kohdella intiaaniväestöä hyvin, koska nämä olivat menettäneet funktionsa talousjärjestelmässä, ja kyseinen asemanmuutos heijastui suoraan alkuperäisväestön konkreettiseen kohteluun.

Kanadan hallituksen pitkän linjan tavoitteena 1880-luvulta aina 1960-luvulle asti ei ollut varsinaisesti intiaanien totaalinen hävittäminen tai eliminoiminen ihmisinä vaan heidän assimiloimisensa valtakulttuuriin ja moderniin kapitalistiseen talousjärjestelmään niin täysivaltaisesti, ettei heitä olisi voinut enää lopulta millään tavalla erottaa ulkoiselta olemukseltaan ja tavoiltaan Kanadan eurooppalaisperäisestä valtaväestöstä²³². Yhdysvalloissa useilla järjestöillä ja virallisilla ryhmittymillä oli 1870-luvulta 1940-luvulle asti tavoitteenaan niin sanotusti ”tappaa intiaani ja pelastaa ihminen” eli hävittää intiaanien kulttuuri ja yhteiskuntajärjestys, tällä tavoin integroiden heidät osaksi ”valkoista Amerikkaa”: valkoihoisen väestön keskuudessa esiintyikin yleisesti halua nähdä intiaanit osana Amerikan mantereen menneisyyttä nykyisyyden sijaan²³³. Edellä esitetyn pohjalta voidaankin todeta intiaanien kohtelun hallinnon ja formaalin yhteiskunnan toimesta olleen tutkimuksen alaisella aikakaudella samansuuntaista niin Yhdysvalloissa kuin Kanadassa.

Kenties tehokkain assimilaatiotavoitteiden saavuttamiseksi käytetty keino oli poistaa sopimusten kautta syntynyt intiaaniheimojen erityisasema vähentämällä lainmuutoksilla salakavalasti intiaanistatuksen omanneiden määrää. Esimerkiksi Kanadassa astui vuonna 1876 voimaan niin kutsuttu Indian Act, jonka yhdessä artiklassa määrättiin valkoihoisen kanssa naimisiin menevät intiaaninaiset menettämään intiaanistatuksensa, jolloin myös heidän tulevat lapsensa menettivät tätä kautta oikeuden sukujensa maihin reservaateissa. Lainmuutos osoittautui erittäin petolliseksi erityisesti niille heimoille, jotka seurasivat

---

²³¹ Satzewich & Wotherspoon 1993, 156.

²³² Ibid, 28.

²³³ Calloway 1999, 350; Bayor 2003, 96.

äiti-linjaa sukumäärittelyissään länsimaisen isä-linjaan perustuneen mallin sijaan.²³⁴ On kuitenkin syytä huomauttaa, ettei lainmuutos koskettanut yhtä voimakkaasti esimerkiksi sukumäärittelyissään paternaalisia Ojibwoja ja Cree'tä, jotka olivat eniten suomalaisten kanssa tekemisissä olleita intiaanikansoja. 1920-luvulle tultaessa pakkoassimilointi ja formaalin yhteiskunnan halu saada intiaanit ottamaan Kanadan kansalaisuus ja luopumaan tätä kautta intiaanistatuksesta etenivät entistä rajumpiin mittasuhteisiin: vuonna 1920 voimaan astuneen lain perusteella kansalaiseksi soveltuviksi katsotuilta intiaaneilta voitiin kahden vuoden kuluessa riisua intiaanistatus, lain määrittelemän erityissuojan poistuen heiltä tätä kautta²³⁵. Assimilointiyritykset lainsäädännön kautta olivat keinovalikoimassa myös Yhdysvalloissa, missä intiaaneille kansalaisoikeuksien saaminen tehtiin tosin mahdolliseksi vasta vuonna 1924²³⁶. Intiaaniväestön kohtelu formaalin yhteiskunnan taholta oli edellä esitetyn mukaisesti siis samankaltaista tavoitteidensa lisäksi myös konkreettisilta keinoiltaan kummassakin Pohjois-Amerikan valtiossa.

Koululaitoksen roolin merkittävyys kohtelussa tulee esiin siinä, että yksi hallinnon eniten suosima keino intiaaniväestön sulauttamiseksi valtakulttuuriin oli intiaanilasten kouluttaminen sisäoppilaitoksissa erossa omista heimoyhteisöistään²³⁷. Myös Ojibwalapset joutuivat kyseisen pakkososialistamismuodon kautta sorretuiksi 1900-luvun taitteen Pohjois-Michiganissa. Patricia Sanders kertoo haastattelussaan Ojibwa-isoäitinsä joutuneen serkkunsa kanssa pakkosijoitetuksi sisäoppilaitokseen mannermaasta erillään olleelle Mackinac'n saarelle Huron-järvellä, missä heitä koulutettiin puhumaan englantia ja ”muuttamaan enemmän amerikkalaisiksi”:

”[...] my mother's mother was, maybe not a full blooded Indian, but certainly almost totally Indian. She was an Ojibwa, and when she was a little girl, she and her cousin, her first cousin, were put on Mackinac

---

²³⁴ Satzewich & Wotherspoon 1993, 30.

²³⁵ Miller 2000, 281.

²³⁶ Bayor 2003, 138.

²³⁷ Miller 2000, 264—265.

*Island into an Indian Dormitory where they were trained to speak English and to become more American.*²³⁸

Intiaanilasten muutot reservaateista sisäoppilaitoksiin toteutettiin pakkosiirtoina, mistä seurasi heimojen lapsille henkisesti raskasta putoamista kahden kulttuurin väliin. Heitä ei enää pidetty ja kohdeltu ”aitoina” intiaaneina omien yhteisöjensä taholta, eivätkä he myöskään olleet muuttuneet ”valkoisiksi” eurooppalaistaustaisen valtaväestön silmissä koulutuksestaan huolimatta. Ilmiön lopputuloksena kyseisille lapsille kehittyikin lähes aina jonkin asteinen identiteettikriisi.²³⁹ Myös tietyt lastensuojelutoimen käytänteet olivat tutkimuksen alaisella aikakaudella tuhoisia intiaaniväestön perhekulttuurille. Esimerkiksi Kanadan puolella oli yleisenä käytäntönä intiaanilasten sijoittaminen valkoiseen valtaväestöön kuuluneisiin perheisiin huoltajan kuolema- tai toimeentulovaikeustapauksissa sen sijaan että lapsen oma suku olisi saanut lapsen huollettavakseen, kuten intiaanikulttuureissa oli perinteisesti ollut tapana²⁴⁰.

Kulttuuriin kohdistuneiden assimiloituyritysten lisäksi intiaanit kohtasivat yhteiskunnan taholta kohtelua, jota voidaan pitää taloudellisena assimiloitina. Kenties tehokkain käytetyistä taloudellisen assimiloinnin keinoista oli intiaanien maiden siirtäminen eurooppalaisperäisen väestön omistukseen. Kyseisen toiminnan pitkät juuret historiassa tulevat esille myös Antti Uotilan muistelmissa hänen kertoessaan intiaanien ja valkoisten välisistä kahakoista todeten muun muassa Fort Frances -nimisen kanadalaiskaupungin olleen alun perin ”rakennettu suojaksi intiaaneja vastaan, jotka maan omistamisesta silloin nahinoivat ja heidänhän se oikeastaan olikin, satoja kenties tuhansia vuosia asumansa”²⁴¹. Uotilan näkemyksestä huokuu käsitys, että intiaanit omasivat oikeuden maihinsa eurooppalaisperäisen väestön toimiessa maiden ryöstäjinä. Kanadassa taloudellisen assimiloinnin keinona esiintyi myös pyrkimys muuttaa intiaanien käsitystä maanomistuksesta ja maankäytöstä ”eurooppalaisemmaksi” yksityisomistukseen

---

²³⁸ FAHA, Sanders 29.8.2016.

²³⁹ Calloway 1999, 358—364.

²⁴⁰ Satzewich & Wotherspoon 1993, 88.

²⁴¹ SiA, AUM, 15.

perustuvaksi toiminnaksi. On kuitenkin huomionarvoista, ettei Kanadan hallitus ikinä onnistunut täydellisesti lopettamaan intiaanien perinteistä yhteisomistukseen perustunutta maankäyttötapaa, assimiloitavoitteen epäonnistuen tältä osin kyseisessä asiassa.²⁴²

Intiaaniväestön rooli aktiivisina toimijoina ja assimiloinnin vastustajina selittää assimilointiyritysten osittaista epäonnistumista, eivätkä he olleet vain osaansa passiivisesti tyytyneitä uhreja, vaikka historiantutkimus on varsinkin aiempina aikoina halunnut heidän funktionsa sellaiseksi esittää. Kanadan yhteiskunnan yrittäessä hävittää intiaanien omia kulttuurikäytänteitä lainsäädännön kautta esimerkiksi kieltämällä heimoidentiteetille tärkeät rituaalitanssit intiaanit onnistuivat löytämään laeista porsaanreikiä ja tätä kautta kiertämään kiellot muokkaamalla kulttuurinsa ilmaisutapoja. Monet esteeksi tarkoitetut lait myös syntyivät niin sanotusti kuolleina kirjaimina, koska niiden toteutumista ei joko kyetty valvomaan tarpeeksi tehokkaasti paikallisyhteisötasolla tai niiden rikkomisesta ei säädetty minkäänlaisia reaalisanctioita ja muita konkreettisia seuraamuksia. Intiaaniväestön perinteisiä elämä- ja rituaalitapoja ei saatukaan kitkettyä lainsäädännön muutoksilla, vaan assimilaaion ensisijaisena veturina toimi 1930-luvun suuren laman luoma taloudellinen kurjistuminen ja siitä seurannut elinkeinollinen umpikuja, joka pakotti alkuperäisväestön kulttuurisen sopeutumisen tielle 1940-luvun kuluessa, kulttuurisen diasporan jäädessä tällöinkin vain väliaikaiseksi ilmiöksi.²⁴³

Intiaanien yhteiskunnan taholta saamasta kohtelusta 1800-luvun puolivälistä 1900-luvun puoliväliin ei tehnyt erityistä sosiaalinen kontrollointi jota heihin kohdistettiin: yhteiskunnan kontrolli kohdistui Yhdysvalloissa ja Kanadassa jollain tavalla kaikkiin valtioiden alueiden asukkaisiin, kuten suomalaissiirtolaisiin, mutta intiaanien kohtelusta teki eurooppalaisperäisestä väestöstä eroavaa heidän etujensa puolustamisen laiminlyönti ja edunvalvonnan puuttuminen kontrollon rinnalta²⁴⁴. Valkoisellekin väestölle oli rajoitteita yhteiskunnan taholta, mutta myös heidän etujaan ajaneita organisaatioita ja agenteja: intiaaniväestölle oli käytännössä olemassa vain ensimmäiseksi mainittuja.

---

²⁴² Miller 2000, 256.

²⁴³ Ibid., 261—262.

²⁴⁴ Satzewich & Wotherspoon 1993, 41.

Tutkimuksen alaisella aikakaudella merkittävin ero Yhdysvaltojen ja Kanadan hallitusten intiaanipolitiikassa ja -käytänteissä esiintyi siinä, että Yhdysvallat alkoi 1920-luvun puolivälistä alkaen ”inhimillistämään” omaa sosiaaliselle segregaatiolle perustunutta toimintatapaansa. Yhdysvaltalaisien ja intiaanien suhteissa alkoi uusi aikakausi vuonna 1924, kun intiaaniväestölle myönnettiin lainmuutoksella oikeus Yhdysvaltain kansalaisuuteen. Suuri muutos konkreettisen kohtelun tasolla tapahtui puolestaan vuodesta 1934 alkaen, kun niin kutsuttu ”Indian New Deal”, tai virallisemmin Indian Reorganization Act, salli intiaaniheimojen perustaa omia legitiimejä hallintoneuvostojaan ja sisäisten asioiden päätösvalta reservaattialueilla, kuten Michiganin L’Ansessä, palautettiin näin valtiolta takaisin intiaanien omiin käsiin.²⁴⁵ Toinen maailmansota yhdisti kansakuntien etniset ryhmät puhaltamaan yhteen hiileen, ja intiaaniväestö saikin Yhdysvalloissa valtiolta erityiskiitosta 25 000 vapaaehtoisestaan, jotka riskeeräsivat henkensä rintamalla. Valitettavasti alkuperäisten amerikkalaisten syrjintä jatkui yhteiskuntien ruohonjuuritasolla esimerkiksi monien työnantajien yrittäessä rajoittaa työvoiman rekrytointinsa vain eurooppalaisperäiseen väestöön, kuten suomalais- ja saksalaistaustaisiin.²⁴⁶

Intiaaniväestön yhteiskunnallista kohtelua lainkaan vähättelemättä on kuitenkin asiallista todeta, että heidän kokemuksiinsa vaikutti ensisijaisemmin se konkreettinen kohtelu, jota he saivat osakseen paikallisyhteisöjen tasolla omilla asuinseuduillaan. Eurooppalaisperäisen siirtolaisväestön harjoittama kohtelu uusien kotiseutujensa alkuperäisasukkaita kohtaan sai usein syrjiviä ja ennakkoluuloisia sävyjä. Esimerkiksi 1900-luvun alkupuolen Michiganin Yläniemekkeellä esiintyi valkoisten keskuudessa negatiivista asennoitumista intiaaneja kohtaan. Patricia Sanders tuo haastattelussaan oivallisesti ilmi, kuinka valkoisen väestön skeptisyys ja stereotyyppinen ajattelu monesti kumpusivat intiaanien kulttuurin ja olosuhteiden ymmärtämättömyydestä:

---

²⁴⁵ Calloway 1999, 415, 417—418.

²⁴⁶ Baylor 2003, 178—184.

“[...] people in general, characterizing the Native Americans as alcoholics, as working the welfare system, of being dirty, you know. If you would’ve listened to people’s subscription you would think that Native Americans were terrible people, when in fact these people which take the time to gotten to know them one on one, they would not have those stereotypes, but any comment that I heard in the U. P. were always negative.”²⁴⁷

Stereotypoivan kohtelun lisäksi näkemykset paikallisyhteisötasolla olivat monesti myös holhoavia ja syyttäviä, muun muassa Sandersin edeltävässä sitaatissa esille tuoman intiaanien väitetyn likaisuuden osalta. Tutkimuksen alaisella aikakaudella oli eurooppalaisperäisen väestön keskuudessa yleistä nähdä intiaaniväestön terveysongelmien syyksi heidän likainen elinpiirinsä ja haluttomuutensa ottaa vastaan valkoisten ihmisten hygienianeuvoja. Huomion arvoista valkoisen väestön harjoittaman kohtelun osalta onkin, että intiaanien käytännön toimintatavoilla ja kulttuurilla oli usein etnistä erilaisuutta suurempi merkitys sille, miten valkoiset heihin suhtautuivat.²⁴⁸

Suomalaisväestön kanssa paljon tekemisissä olleet Ojibwa-intiaanit saivat myös oman osansa eurooppalaisperäisen väestön ennakkoluuloista ja sosiaalisesta segregoinnista. Konkreettisen toiminnan tasolla muutosta parempaan vaikuttaisi tapahtuneen heidän kohtelussaan jossain määrin toisen maailmansodan jälkimainingeissa ainakin Pohjois-Michiganin Baragassa: Dorothy Mayon mukaan Ojibwoja kohtaan ei 1940-luvulla esiintynyt enää avointa syrjintää, mutta häntä itseään vanhempien ikäluokkien intiaaniväestön keskuudessa esiintyi katkeruutta johtuen syrjityksi tulemisesta, hänen erään vanhempaa ikäluokkaa edustaneen Ojibwa-ystävänsä jouduttua oman kertomansa mukaan koulussa yleisesti ilkkumisen ja kiusaamisen kohteeksi intiaanitaustansa ja intiaaniväestölle tarkoitettulla lähetyksellä asumisensa vuoksi²⁴⁹. Samaan heimoon kuulunut Louis LaFernier täsmentää ilmiön luonnetta kertoessaan, kuinka suurin osa

---

²⁴⁷ U. P. = Upper Peninsula of Michigan: FAHA, Sanders 29.8.2016.

²⁴⁸ Satzewich & Wotherspoon 1993, 84, 159—160.

²⁴⁹ FAHA, Mayo 15.9.2016.

intiaaneista kasvoi lapsina täysin intiaanipohjaisissa yhteisöissä eikä joutunut kokemaan alemmuutta omasta etnisyydestään ennen teini-ikää, jolloin intiaanuoret tavallisimmin alkoivat kohdata syrjivää ja ennakkoluuloista käytöstä valkoisten taholta esimerkiksi kouluissa²⁵⁰.

Ajatusten ja konkreettisten tekojen välillä on usein eroa, sillä huolimatta suomalaistaustaisen Mayon aiemmasta kommentista avoimen syrjinnän esiintymättömyydestä enää 1940-luvulla huomauttaa intiaanitaustainen Shirley McKasy kuitenkin omassa haastattelussaan, että ennakkoluuloja esiintyi Ojibwoja kohtaan runsaasti vielä 1940-luvullakin suomalaissiirtolaisuuden pääalueella Pohjois-Michiganissa²⁵¹. Näkemyseroa voidaan tosin selittää perspektiivieron lisäksi sillä, että Mayo puhuu omassa kommentissaan vain omasta koulu yhteisöstään McKasyn tarkoittaessa arviossaan koko paikallisyhteisöä L’Ansen reservaatin ympäristössä. Suomalaisten intiaaniväestön silmissä omaama erityisasema tulee esille myös natiivien saamassa kohtelussa Veronica Adamsin muistellessa haastattelussaan kouluissa esiintyneen syrjintää, haukkumista ja ennakkoluuloja ranskalais-, saksalais- ja englantilaistaustaisten taholta, muttei suomalaistaustan omanneiden toimesta:

*“And being Indian, the kids in school – not the Finnish people, they wouldn’t do it, but the other kids in L’Anse, they were very prejudiced against Indians, and they would call me names, and sometimes I didn’t have clean clothes to go to school in, and they said I smelled, they said a lot of bad things to me. [...] There was a lot of different ones, there was different nationalities, that were, they were really cruel to others. [...] The French, and the German, the German nationality, the French and the English, that’s about all I can say.”*²⁵²

Intiaanien kokemuksia ja katkeruutta syrjityksi tulemisesta ei helpottanut ollenkaan, että

---

²⁵⁰ FAHA, Heritage Line Oral History Program, LaFornier 16.4.1975.

²⁵¹ ”Yeah, there was a lot of, there was prejudice here”: FAHA, McKasy 27.9.2016.

²⁵² FAHA, Adams 28.9.2016.

jotkut syrjintää harjoittaneista henkilöistä saattoivat ironisesti saada jopa intiaanistatuksen itselleen lain silmissä. Dorothy Mayo kertoo valtion toimesta tapahtuneesta muutoksesta intiaanistatuksen kriteereissä, uuden määrittelyn pohjaututtua tiettyihin heimojen jäsenluetteloihin 1930-luvulta. Koska uuden lain mukaan intiaanistatuksen saamiseen riitti yhden isovanhemman nimen löytyminen jäsenluetteloista, synnytti lakimuutos kokonaisen joukon itsensä eurooppalaisperäisiksi identifioineita ihmisiä, jotka kuitenkin olivat lain silmissä Amerikan alkuperäisasukkaita. Mayo mainitsee muutoksen koskettaneen hänen perhettään henkilökohtaisesti kertomalla, että hänen aviomiehellään oli irlantilaistaustastaan johtuen vaalea iho, punaiset hiukset ja pisamia, mutta uuden lain silmissä hänet käsitettiin intiaaniksi johtuen hänen kahden isovanhempansa nimien löytymisestä päätöksen pohjalla olleista asukasluetteloista. Mayon mukaan määrittelymuutoksen synnyttämät uudet ”valkoiset intiaanit” aiheuttivat närää ja pahaa mieltä alkuperäisten L’Ansen reservaatin intiaanien keskuudessa, koska heidän näkemyksensä mukaan samat henkilöt, jotka nyt olivat oikeutettuja intiaanistatuksen suomiin avustuksiin ja etuuksiin, olivat monessa tapauksessa itse olleet syrjiviä ja ennakkoluuloisia intiaaniväestöä kohtaan.²⁵³ Edellä kuvatusta johtuen on hyvin ymmärrettävää, että epäoikeudenmukaisuuden kokemus ja entisten syrjijöiden rahallinen hyötyminen uudesta statuksestaan aiheuttivat negatiivista suhtautumista heimon uusia jäseniä kohtaan suomalaissiirtolaisuuden pääkohdealueella.

Analyysin perusteella voidaan todeta intiaaniväestön kohtelun yhteiskunnassa olleen luonteeltaan holhoavaa, kontrolloivaa ja segregoivaa. Yhteiskunnan kohteluun eniten vaikuttaneita tekijöitä olivat intiaanien vähentynyt merkitys valtioiden taloudelle sekä yhteiskuntien halu assimiloida heidät osaksi valtakulttuuria häivyttämällä heidän omat perinteensä ja tapansa. Paikallisyhteisötasolla intiaanit saivat osakseen syrjivää ja ennakkoluuloista käytöstä etenkin eurooppalaistaustaisen väestön osalta. Kohtelun voidaan katsoa saaneen inhimillisempiä ja arvostavampia sävyjä 1920-luvulta alkaen erityisesti Yhdysvaltain puolella, mutta paikallisyhteisöissä esiintyi intiaanipolitiikan muutoksista huolimatta syrjintää ja ennakkoluuloisuutta alkuperäisväestöä kohtaan vielä

---

²⁵³ FAHA, Mayo 15.9.2016.

1940-luvullakin.

5.2 Intiaanien identiteetti ja yhteiskunnallinen asema

Tutkimuksen alaisen aineiston perusteella intiaanistatus näyttäytyi sosiaalisena stigmana intiaaniväestöön kuuluneille. Oman etnisen alkuperän salaaminen ja tietynlainen vaikenemisen kulttuuri muodostuikin yleiseksi toimintamalliksi intiaanitaustaisille henkilöille tutkimuksen alaisen aikakauden kuluessa. Patricia Sanders tuo intiaanitaustaisen väestön tabumaisen suhtautumisen omaa taustaansa kohtaan hyvin ilmi kertoessaan äitinsä hävenneen koko elämänsä ajan oman äitinsä Ojibwa-intiaaniutta. Hän muistelee seuraavaan tyyliin äitinsä ja tätinsä halua profiloitua eurooppalaistaustaisiksi toisten ihmisten silmissä luultavimmin 1940-luvun jälkipuolella:

“I do remember the embarrassment my mother had to be around her mother. I couldn’t understand it because my grandmother was a warm, loving person but my mom didn’t want to be seen with her. Grandma was much more Indian. [...] Now that I think back they were passing themselves up as another culture, and then my aunt married an Italian, so a lot of people thought she was Italian, and of course she was not, so they were not proud of their Indian heritage.”²⁵⁴

Edeltävä sitaatti kertoo omaa karua kieltään intiaaniuden häpeällisyydestä valtayhteiskunnan silmissä Michiganissa. Intiaaniperimä muodostui monissa paikallisyhteisöissä niin suureksi tabuksi, että etnisen ryhmän jäsenten keskuudessa esiintyi halua ottaa täydellinen pesäero omasta kulttuuritaustasta. Häpeän tunne oli mitä todennäköisimmin opittu toimintamalli, jonka syntyyn ainakin pakkointegroivalla koululaitoksella, lastensuojelutoimella sekä yhteiskunnan rasisilla keskusteludiskursseilla oli varmasti omat vaikutuksensa. Mielenkiintoista ja yllättävää ei

---

²⁵⁴ FAHA, Sanders 29.8.2016.

olekaan intiaaniväestön taustastaan kokema häpeä sinänsä, vaan se millaista käytöstä häpeä sai aikaan osassa heistä. Sanders mainitsee äitinsä ja tätinsä suhtautuneen negatiivisesti intiaaneihin omasta Ojibwa-taustastaan huolimatta. Kielteiset asenteet ilmenivät muun muassa heidän kommentoidessaan erästä paikallista yhteisökeskusta siivonnutta intiaaninuorta päivittelemällä toisilleen, kuinka kamalaa oli, että ”tuollainen hankala intiaanityttö” oli palkattu hoitamaan siivoustointa²⁵⁵. On asiallista kyseenalaistaa, johtuiko Ojibwa-naisten karsaus tyttöä kohtaan kulissien ylläpidosta ja eurooppalaistaustaisen paikallisyhteisön sosiaalisten normien mukaan toimimisesta, vai aidosta ajatuksellisesta negatiivisuudesta tyttöä kohtaan, mutta ainakin Sanders itse selittää haastattelussaan sukulaistensa kommentointia ensiksi mainitulla syyllä.

Intiaanien etnisestä identiteetistään kokemien häpeäntunteiden lisäksi heidän juridinen asemansa Yhdysvaltain ja Kanadan oikeusjärjestelmissä oli erittäin heikko verrattuna yhteiskuntien eurooppalaisperäiseen valtaväestöön, kuten suomalaisiin. Juridisesta erityisasemastaan huolimatta intiaaniväestöltä rajoitettiin useita kansalaisoikeuksia, mistä seuraten alkuperäisväestöstä muodostui heille lain näkökulmasta kaksiteräiseksi miekaksi ajaen heidät tiettyssä mielessä puun ja kuoren väliin. Nurkkaan ajatun aseman yhtenä ilmentymänä toimi esimerkiksi se, etteivät legitiimit intiaanit voineet 1800-luvun lopulta 1900-luvun alkuun asti ostaa itselleen homestead-maatilaa Kanadassa ilman, että he ensin luopuivat intiaanistatuksesta, joka takasi heille useita etuoikeuksia sekä erityiskohtelua lainsäädännössä ja verotuksessa²⁵⁶. Tästä seuraten intiaaniudesta muodostui alkuperäisväestön edustajille monesti juridinen taakka, vaikka lainsäätäjien motiivit intiaanien laillisen erityisaseman luonnin taustalla olisivat saattaneetkin olla heidän avustamiseensa ja suojeleunsa tähden.

Tutkimuksen alaisella aikakaudella intiaaniväestön asema muodostui Kanadan ja Yhdysvaltain kapitalistisissa talousjärjestelmissä useasta syystä johtuen heikoksi ja alistetuksi. Edellisessä kappaleessa mainitun mukaisesti intiaanit erotettiin Kanadan

---

²⁵⁵ ”That stropky Indian girl”: FAHA, Sanders 29.8.2016.

²⁵⁶ Satzewich & Wotherspoon 1993, 222.

lainsäädännössä omaksi erilliseksi kansanryhmäkseen ja toisin kuin valtaväestö he olivat suoraan liittovaltion hallituksen päätösvallan alaisia valkoisen väestön kuuluessa provinssien paikallishallintojärjestelmien piiriin. Viralliseksi syyksi kyseiselle epätasa-arvoiselle asemalle lainsäätäjät esittivät muun muassa pelkoaan siitä, että provinssitason hallintoelimet asettuisivat ajamaan paikallisten kauppiaiden ja suurmaanomistajien etujaintiaanien kustannuksella²⁵⁷ – pelko, joka valitettavasti tuli myöhemmässä vaiheessa kehitystä todistettua aiheelliseksi. Valtioiden hallitusten yhtenä assimiloitikeinona oli intiaanien ohjaaminen perinteisistä elinkeinoistaan itsenäisiksi ”maanviljelijä-kapitalisteiksi”, jotka olisivat muutoksen jälkeen tuoneet rahallista lisäarvoa modernisoituneisiin kansantalouksiin. Kyseinen tavoite oli kuitenkin pahasti ristiriidassa intiaaniväestöä koskeneen lainsäädännön ja paikallisyhteisötason virkamieskohtelun kanssa. Idean ja käytännön toteutuksen välisestä erosta johtuen kyseinen elinkeinorakennemuutos kohtasi kovasti vastustusta alkuperäiskansojen edustajilta, ja sysäsi heidät valkoisten kanssa kaavailun ”tervehenkisen kilvoittelun” sijaan kilpailukapitalismin ulkopuolelle talousyhteiskunnan marginaaliin.²⁵⁸

1900-luvun alussa useat intiaaniheimot, kuten suomalaisten kanssa tekemisissä olleet Ojibwat ja Creet, suistettiin poliittisilla toimenpiteillä taloudelliseen ahdinkoon yhteiskunnallisen päätöksenteon ajaessa heidät tilanteeseen, jossa heidän oli rahataloudessa selviytyäkseen pakko myydä maansa valkoisille siirtolaisille ja muille uudisviljelijöille. Elinkeinollisesta umpikujasta teki vieläkin karvaamman, että vastoin kaikkia lupauksia ja sopimuksia intiaanien perinteisiä metsästysoikeuksia heidän entisillä maillaan rajoitettiin lainsäädännön kautta.²⁵⁹ Alkuperäisväestön taloudellinen nujertaminen huipentui suomalaissiirtolaisuuden kohdealueilla Kanadassa vuonna 1905 solmittuun ”sopimus nro. 9”:ään, joka päätti kaikkien algonkin-kielisukuun kuuluneiden intiaanien, kuten Ojibwojen ja Cree’ien, maanomistusoikeuden Ontariossa²⁶⁰.

---

²⁵⁷ Satzewich & Wotherspoon 1993, 29.

²⁵⁸ Miller 2000, 272—278.

²⁵⁹ Ibid.

²⁶⁰ Andersson & Henriksson 2010, 313.

Yhteismaanomistuksen alasajon ja samanaikaisesti tapahtuneen elinkeinorakenteen muutoksen seurauksena intiaanit ajautuivat etenkin periferia-alueilla köyhyyteen ja velkavankeuteen suuryrityksille, jotka kilpailun puuttuessa omasivat monopoliaseman kaikkeen kaupankäyntiin harvaan asutuilla seuduilla. Eräs suurimmista intiaanien sosioekonomista asemaa kurjistaneista yhtiöistä oli Kanadassa vuonna 1821 perustettu Hudson Bay Company²⁶¹, jonka taloudellista kuristusotetta intiaaniväestöön K. E. Lahtinen kuvailee seuraavalla tavalla 1930-luvun Pohjois-Ontariossa:

”Hudson Bay yhtiö on suuri liikelaitos. Sillä on kauppa-asemia pitkin Kanadan korpia, joissa sen asiakkaina on pääasiassa intiaaneja. [...] myöntäessään asiakkailleen luottoa se pitää nämä itestään riippuvaisina. Tuskinpa näissä erämaissa on ainoatakaan intiaania, joka ei olisi tällä tavalla kytketty tähän yhtiöön. Usein intiaanit saavat kyllä kärsiä suoranaista puutetta, sillä eihän yhtiö myönnä luottoa rajattomasti. [...] köyhimmät intiaanit eivät kykene ostamaan jauhoja kesän ajaksi eivätkä he saa niitä Hudson Bay yhtiöltä tänä aikana luotollakaan, joten heidän on henkensä pitimiksi pyydystettävä vain kalaa. Mutta senkin saanti vaihtelee suuresti, saattaa jopa loppua kokonaankin.”²⁶²

Lahtisen kuvaileman velkavankeuden muodostumiseen vaikutti olennaisesti intiaaneja syrjinyt hinnoittelukäytäntö, hintojen määräytymisen oltua periferiaseuduilla käytännössä yritysten itsensä käsissä kilpailevien tavarantoimittajien puuttuessa. Perinteisten elinkeinojen muuttuessa taloudellisesti kannattamattomiksi intiaanit alkoivat selviytyäkseen muuttaa yhtiöiden perustamien kauppa-asemien läheisyyteen, mikä omalta osaltaan katalysoi sosiaalista muutosta intiaanien kulttuurissa ja elämäntavoissa.²⁶³ Harvaan asutuille alueille keskittynyt intiaaniväestö oli siis Hudson Bay Companyn kaltaisten suuryritysten paikallisista monopoliasemista johtuen ota tai jätä -asetelmassa. Kyseisen ilmiön seurauksena ilmeni intiaanien ruokavalion yksipuolistumista ja

²⁶¹ Satzewich & Wotherspoon 1993, 79—80.

²⁶² Lahtinen 1946, 56, 70—74.

²⁶³ Satzewich & Wotherspoon 1993, 79—80.

pahimmassa tapauksessa jopa heidän nälkiintymistään. Länsimainen markkinatalous ajoi intiaanit omalla toimintalogiikallaan riippuvaisiksi kauppakomppanioista, minkä seurauksena heikentyneet elinolosuhteet ja ruokavalion ravinnepöyhtyminen aiheuttivat heille monenlaisia terveysongelmia. Muutosten lopputuloksena muun muassa Superiorjärven ympäristön intiaaniväestön sosioekonomisessa asemassa tapahtui tutkimuksen alaisella aikakaudella siirtymä omavaraisista metsästäjä-kaupankävijöistä pysyvästi työttömiksi ja reservaatteihin tai kauppa-asemien yhteyteen ajetuiksi yksilöiksi, jotka olivat täysin riippuvaisia valtion tuesta ja yksityisistä yrityksistä.²⁶⁴

On aiheellista tiedostaa intiaanien oma agenttisuus heidän sosioekonomisen asemansa muutoksessa pelkän passiivisen uhriuden sijaan. Reservaattien maat antoivat mahdollisuuden jatkaa perinteistä omavaraistaloudellista elämäntapaa formaalin talousyhteiskunnan ulkopuolella, ja koska uutta työvoimaa oli sekä Yhdysvalloissa että Kanadassa maahanmuuton, kuten suomalaissiirtolaisuuden, vuoksi jatkuvasti saatavilla, ei intiaaneja ruvettu pakottamaan palkkatöihin reservaattien ulkopuolelle²⁶⁵. Yhdysvaltain puolella hallituksen suunnitelma hävittää intiaanikulttuurit väestön siirroilla reservaatteihin epäonnistui, sillä reservaattien homogeenisissa yhteisöissä intiaanien kulttuuriset käytänteet ja tavat kokivat uuden heräämisen ja vahvistuivat entisestään²⁶⁶. Edeltävien huomioiden pohjalta voidaankin esittää, että intiaanien yhteiskunnallisen aseman marginalisoituminen oli ensisijaisimmin seurausta Pohjois-Amerikan valtioiden intiaanipolitiikan passiivisuudesta, valtioiden tarjotessa vain ruoka-apua ja rahallista tukea yhteiskuntaan osallistamisen sijaan, ja aktiiviset sortotoimet vaikuttivat vasta toissijaisina muutoksen taustalla.

Eräs Yhdysvaltoja ja Kanadaa erottanut tekijä oli intiaanien sosioekonomisen aseman nousu Yhdysvaltain puolella 1930-luvulta alkaen. Aiemmin selostetun mukaisesti intiaanit kokivat häpeää omasta etnisestä taustastaan, mutta intiaanien tulo valtion tukitoimien piiriin 1930-luvun puolivälissä sai aikaan muutoksen. Tukitoimista

---

²⁶⁴Satzewich & Wotherspoon 1993, 44, 151.

²⁶⁵Ibid., 45.

²⁶⁶Calloway 1999, 353.

seurannutta intiaanistatuksen sosiaalista nousua ja voimistunutta hyväksynnän tunnetta Pohjois-Michiganin L’Ansessä suomalaistaustainen Dorothy Mayo kuvailee haastattelussaan Ojibwa-heimoon kuuluneen ystävänsä näkemysten kautta:

*“And she (Native American friend) said that they were treated poorly until the Native Americans began to get benefits, and then the way she put it was ‘they came crawling out of the woodwork’, admitting they were. [...] And she said up ‘till that point they would not admit that they were Native American.”*²⁶⁷

Mayon alkuperäisväestöön kuuluneen ystävänsä kuvailema intiaanien “puusta putoaminen” tarkoittaa todennäköisimmin 1934 alkunsa saanutta valtion tukitoimien tehostumista, joka tunnetaan yleisesti myös aikalaisnimityksellään ”Indian New Deal”²⁶⁸. Rahallisia tukia seuranneesta sosioekonomisesta noususta huolimatta intiaaniväestön sosiaalinen asema säilyi eurooppalaisperäistä väestöä huonompana Pohjois-Amerikassa vielä toisen maailmansodankin aikana 1940-luvulla. Niin tieteelliselle rasismille kuin kyseisen vuosikymmenen yleisellekin mielipiteelle eurooppalaisperäisen väestön keskuudessa oli ominaista näkemys intiaaneista sivistymättöminä ja viltteinä olentoina, jotka olivat kuitenkin ”mongoloidiseen rotuun” kuulumisensa vuoksi kykeneväisiä esimerkiksi neuvottelemiseen ja kristityiksi kääntymiseen. Negatiivisempien asenteiden kohteeksi joutuivat muun muassa ”mustaan rotuun” kuuluneet afrikkalaistaustaiset amerikkalaiset, joiden uskottiin olevan biologisesti vähemmän kehittyneellä tasolla. Edeltävästä seuraten intiaaniväestö nähtiin yhteiskunnallisessa keskustelussa moraalisesti ja kulttuurisesti länsimaalaisten alapuolella olevana, mutta silti jonkinlaisen kunniakäsityksen ja moraalin omanneena etnisenä ryhmänä, toisin kuin esimerkiksi afroamerikkalaiset.²⁶⁹

Tutkimuksen alainen aineisto todistaa, että intiaaniväestön keskuudessa esiintyi 1800-luvun puolivälistä pitkästi 1900-luvun puolelle asti näkemystä etnisestä identiteetistään

---

²⁶⁷ FAHA, Mayo 15.9.2016.

²⁶⁸ Calloway 1999, 417—418.

²⁶⁹ Dower 1986, 149.

sosiaalisena stigmana ja häpeällisenä asiana, jota etnisen ryhmän jäsenet halusivat peitellä ja salata. Virallinen valtion tunnustama alkuperäisasukasstatus osoittautui intiaaneille monesti myös juridiseksi taakaksi huolimatta sen suomista lukuisista etuoikeuksista, estäen heiltä muun muassa kansalaisuuden saamisen. Poliittiset toimenpiteet johtivat intiaanien taloudellisen aseman ja autonomian heikentymiseen, jonka ilmentymänä suuri osa etnisen ryhmän jäsenistä joutui luopumaan maaomaisuudestaan, hylkäämään perinteisen elämäntyylinsä ja ajautumaan velkakierteeseen yksityisille yrityksille. Yhdysvaltain ja Kanadan kansantalouksien rakennemuutos yhdistettynä passiiviseen sosiaalipolitiikkaan sysäsi alkuperäisväestön kapitalistisen talousyhteiskunnan marginaaliin. Yhdysvaltain puolella intiaanien sosioekonominen asema parantui liittovaltion poliittisten käytänteiden muutoksen seurauksena 1930-luvulta alkaen, mutta heidän sosiaalinen asemansa yhteiskuntahierarkiassa säilyi tukitoimista ja kasvaneesta autonomiasta huolimatta heikkona 1940-luvunkin läpi.

5.3 Suomalaisen kohtelu valtakulttuurin taholta

Suomalaiset siirtolaiset saivat osakseen syrjintää ja ennakkoluuloja Pohjois-Amerikassa ja erityisesti Yhdysvalloissa aina 1850-luvulla alkaneesta siirtolaisuudestaan lähtien pitkälle 1900-luvun puolelle asti. Huolimatta suomalaissiirtolaisuuden alkamisesta ilmiönä jo 1800-luvun puolivälissä valtaosa suomalaisista saapui Amerikan mantereelle vuosien 1899 ja 1914 välisenä aikana, tulijoiden kuuluessa niin sanottuun ”toiseen massasiirtolaisuusaaltoon” varhaisempien ”ensimmäisen aallon” siirtolaisten saapuessa suurin joukoin Yhdysvaltoihin pääasiassa Länsi- ja Keski-Euroopan maista vuosien 1820—1890 välisenä aikana. Suomalaiset profiloituivat edellä mainitusta johtuen aikalaisamerikkalaisille ”uusiksi” siirtolaisiksi verrattuna heitä aikaisemmin saapuneisiin ”vanhoihin” siirtolaisiin niillä alueilla, joissa he olivat tekemisissä intiaanien kanssa.²⁷⁰

---

²⁷⁰ Kero 1996, 54—55.

Suomalaisten myöhäisemmän mantereelle saapumisen seurauksena he joutuivat syrjityiksi yhteiskunnan ja erityisesti aikaisemmin saapuneiden siirtolaisryhmien taholta. Patricia Sanders kuvailee haastattelussaan suomalaisten olleen kaivostyöpaikoilla ”nokkimisjärjestyksen pohjalla” englantilaisten, walesilaisten ja cornwallilaisten pidettyä hallussaan kaivosten parhaimpia työtehtäviä, ja italialaisten oltua lähes pohjalla työyhteisöhierarkiassa, mutta kuitenkin suomalaisia paremmassa asemassa. Hän kertoo suomalaisen isoisänsä joutuneen Pohjois-Michiganissa kuparikaivoksella työskennellessään kiusatuksi, ahdistelluksi ja halveksituksi ”ylemmän” sosiaalisen statuksen omanneiden siirtolaisryhmien toimesta.²⁷¹ Suomalaisia siirtolaisia kohtaan esiintyi negatiivisia asenteita ja jopa väkivaltaa myös 1880-luvun Minnesotassa. H. O. -nimimerkillä itseään tituleerannut kirjoittaja kuvasi kirjeessään Suomeen suomalaisten ja irlantilaisten kanssakäymisen konfliktisuutta sekä suomalaisten puutteellisesta kielitaidosta johtunutta turvattomuutta lain edessä seuraavin sanavalinnoin:

”Muuten on elämä kansassa raakamaista, warsinki suomalaisissa, kuin täällä seudulla ei ole pappia eikä tuomaria eikä muuta järjestysmiestä, joka taitais suomenkieltä sanankaan mainita. Jos suomalaiselle tehdään vääryyttä, niin saapi tytyä onnensa. Irlantilainen väestö, jota täällä on enimmästi, on hywin wihaista Suomalaisille. Niitten wälillä syntyy usein werisiä kahakoita, wain suomalaiset jäävät useasti woiitolle.”²⁷²

Syyksi irlantilaisten suomalaisiin kohdistamalle vihalle ja syrjinnälle voidaan nähdä heidän oma varhaisempi asemansa eurooppalaisperäisen väestön ”pohjasakkana”. Irlantilaiset olivat ensimmäisiä Euroopasta massasiirtolaisina Yhdysvaltoihin saapuneita etnisiä ryhmiä, joiden valkoisuus tai ”rodullinen” identiteetti oli pitkään epäselvä ”alkuperäisille” englantilaistaustaisille Yhdysvaltojen perustajayhteisöille: yhdistettynä protestanttisten ensitulijoiden skeptisyyteen irlantilaisten katolisuutta kohtaan tilanne

---

²⁷¹ FAHA, Sanders 29.8.2016.

²⁷² H. O. Minnesotasta Pohjois-Suomi-lehdelle 18.2.1882: Kuparinen 1985, 34—35.

johti siihen, että irlantilaiset joutuivat rasismien kohteeksi 1820-luvulta alkaen²⁷³. Kohtaamansa syrjinnän katkeroittamina irlantilaiset laittoivat niin sanotusti pahan kiertämään saavutettuaan paremman sosioekonomisen aseman yhteiskunnassa, ja alkoivat syrjiä alemmalle hierarkiaportaalille joutuneita uudempia siirtolaisryhmiä, kuten suomalaisia.

Irlantilaiset eivät suinkaan olleet ainoa eurooppalaisperäinen maahanmuuttajaryhmä, joka joutui perustelemaan itsensä ”valkoiseksi” amerikkalaiselle yhteiskunnalle. Myös suomalaiset kohtasivat syrjintää oman etnisen taustansa vuoksi muun muassa Yhdysvaltain maahanmuuttolainsäädännön taholta. Vuoden 1882 maahanmuuttolaki eväsi oikeuden maahanmuuttoon ja Yhdysvaltain kansalaisuuteen kaikilta ”valkoiseen rotuun” kuulumattomilta etnisiltä ryhmiltä afrikkalaistaustaisia lukuun ottamatta. Suomalaiset eivät kuuluneet valkoiseen, vaan ”mongoloidiseen rotuun” aikakauden virallisen tieteelliselle rasismille perustuneen määrittelyn mukaan. Määrittelyn problemaattisuus eskaloitui vuonna 1908, kun Minnesotan Duluthissa piirisyyttäjä yritti evätä kansalaisuuden seitsemältätoista suomalaiselta vedoten siihen, etteivät suomalaiset olleet valkoisia. Kiista ratkesi Duluthin piirituomarin todetessa lausunnossaan, ettei hän ollut yli kahdenkymmenen virkavuotensa aikana nähnyt muita yhtä valkoisohaisia ja vaaleatukkaisia maahanmuuttajia kuin suomalaiset, julistaen päätöksessään heidät virallisesti ”valkoiseen rotuun” kuuluviksi ja täten kansalaisuuteen oikeutetuiksi.²⁷⁴

Paikallisyhteisötasolla suomalaiset saivat osakseen ilkuntaa ja halveksimista erityisesti englanninkielen osaamattomuutensa vuoksi. Kielellinen syrjintä johti muun muassa siihen, etteivät useat maahanmuuttajavanhemmat halunneet opettaa omille lapsilleen suomea vaan kasvattivat nämä sen sijaan täysin englanninkielisiksi. Päämotiivina toiminnalle esiintyi yleensä vanhemman suomalaispolven kokema häpeä omista vaikeuksistaan uuden yhteiskunnan valtakielen omaksumisessa, mutta joissain tapauksissa puutteelliseen kielitaitoon pohjanneen kiusaamisen kohteeksi joutuivat myös

---

²⁷³ Bayor 2003, 65.

²⁷⁴ Holmio 1967, 56.

uudessa maassa syntyneet toisen polven suomalaissiirtolaiset. Dorothy Mayo selittää haastattelussaan, ettei hänen maatilalla Michiganin Pelkiessä 1900-luvun alkupuolella kasvaneelle vanhimmalle veljelleen opetettu kotona ollenkaan englantia vanhempien toimesta. Asia muodostui ongelmaksi kun veli lähetettiin lastentarhaan viereiseen Baragan kaupunkiin ja muut lapset pilkkasivat veljeä siitä hyvästä, ettei tämä osannut puhua muuta kuin suomea. Johtuen lapsensa kiusatuksi joutumisesta vanhemmat eivät opettaneet Mayolle ja muille nuoremmille sisaruksille ollenkaan suomea, mistä johtuen hänen oma yhteytensä suomen kieleen hävisi kokonaan hänen varttuessaan ainoastaan englanniksi kommunikoidessa.²⁷⁵ Suomalaisten kohtaama kielipohjainen syrjintä kosketti erityisesti lapsia ja saattoi saada jopa ksenofobisia piirteitä ainakin suomalaisten omissa selityksissä. Suomi Collegen rehtorina Pohjois-Michiganissa toiminut isokyröläistäustainen John Wargelin muisteli suomalaisten kohtelua 1800- ja 1900-lukujen taitteen Yhdysvalloissa toteamalla, että ”oudosta kielestämme johtuen meitä pidettiin vieraana rotuna, jolla ei ollut oikeutta asettua tähän maahan”²⁷⁶.

Lingvistiset erot eivät suinkaan olleet ainoa kommunikointiin liittynyt tekijä joka aiheutti suomalaisten syrjintää tutkimuksen alaisen aikakauden Pohjois-Amerikassa. Ojibwa-intiaaneihin kuuluva Veronica Adams muistelee haastattelussaan muiden maahanmuuttajaryhmien lasten pilkanneen hänen suomalaisia luokkatovereitaan näiden erilaisen kommunikointityylin vuoksi 1940-luvun Ylä-Michiganissa, jolla hän todennäköisimmin viittaa suomalaisen kommunikointikulttuurin niukkaan nonverbaaliseen ilmaisuun ja intonaation monotonisuuteen. Adams kertoo seuraavin sanoin muiden lasten karsastaneen suomalaisten omalaatuista sosiaalisen kanssakäymisen tapaa, joka toisaalta sai heidät tulemaan toimeen intiaanien kanssa muita siirtolaislapsia paremmin:

“[...] a lot of it was because they were, the way they acted towards some other people, I don't know. I guess that was what it was. It's like they

---

²⁷⁵ FAHA, Mayo 15.9.2016.

²⁷⁶ ”Because of our strange language we were considered an alien race who had no right to settle in this country”: Holmio 1967, 47.

*(the Finns) would get along good with the Indian people but they wouldn't get along good with the other people. [...] I think it's because they, I think because they liked the Indian people and they (other ethnicities) didn't want them to like the Indian people.[...] I don't know, maybe it was jealousy, I don't know! [...] the other white people would think, that 'how come you get along good and we don't?', that it could have been stuff like that, you know, and I don't know if they told them that.*²⁷⁷

On aiheellista esittää epäilystä sitä kohtaan, johtuiko muiden eurooppalaistaustaisten lasten suomalaisiin kohdistama negatiivisuus ja kiusaaminen Adamsin mainitsemasta kateudesta vai kenties puhtaasti luokan sisäisestä vallankäytöstä, mutta näkemyksen perusteella on joka tapauksessa selvää, että suomalaisten muista eurooppalaistaustaisista eronnut kommunikointityyli ja sosiaalisen kanssakäymisen normisto näyttelivät omaa osaansa heidän kohtaamassaan syrjinnässä. Tutkimustieto sinänsä tukee Adamsin havaintoa suomalaisten ja Ojibwa-intiaanien kanssakäymisen helpommuudesta vuorovaikutustyylin muodostuessa samankaltaisemmaksi kulttuureissa, jotka ovat kehittyneet samankaltaisessa ilmastossa²⁷⁸.

Yhdeksi syyksi suomalaisten kokemalle halveksunnalle muiden etnisten ryhmien toimesta voidaan nähdä myös kapitalistisen talousjärjestelmän luoma kilpailu työpaikoista, joka oli ilmiönä omiaan ruokkimaan vastakkainasettelua etenkin varhaisemmin ja myöhemmin saapuneiden maahanmuuttajaryhmien välille. Juho Jasberg kirjoittaa *Amerikoissa* -teoksessaan suomalaisten saapumisesta Etelä-Michiganiin työvoimaksi paikallisille metsäyhtiöille 1880-luvulla. Hän kuvailee yhtiöiden palveluksessa olleiden kanadanranskalais-intiaani-taustaisten Métisien kokeneen suomalaiset tulokkaat uhaksi omille työpaikoilleen, mistä seurasi vastakkainasettelua, kilpailua ja välien kiristymistä suomalaisten ja vanhojen työntekijöiden välillä, koska

---

²⁷⁷ FAHA, Adams 28.9.2016.

²⁷⁸ Gudykunst 2003, 75.

jälkimmäiset olivat siihen asti pitäneet itsellään monopoliasemaa alueen metsänraivaustyövoimana. Jasberg kuitenkin kertoo etnisten ryhmien välien parantuneen ja vastakkainasettelun ynnä molemminpuolisen katkeruuden hellittäneen myöhemmin, kun suomalaiset ja kanadalaiset oppivat tuntemaan toisiaan paremmin ihmisinä.²⁷⁹ On kuitenkin syytä tiedostaa, että kyseinen kertomus on kirjoitettu muodoltaan tarinaksi, jossa narratiivin punaisena lankana toimii suomalaisten nouseminen ”sylkykupin” asemasta vaikeuksien ja vastakkainasettelun kautta voittoon, sekä osoittautuen lopulta edeltäviä metsureita etevämmiksi ja paremmiksi työntekijöiksi. Narratiivisen funktion mukaisesti on siis luonnollista, että kuvaus riitojen lientymisestä on mahdollisesti tarkoitettu sekä suomalaisten ryhmästatuksen kiillottamiseksi että heidän kuvaamiseen moraalisesti hyviksi ja jaloiksi ihmisiksi.

Jasbergin kuvaaman konfliktien lientymisen mahdollisesta narratiivisesta funktiosta huolimatta analyysin alaisesta lähdeaineistosta ilmenee kuitenkin, että suomalaiset eivät enää kohdanneet ainakaan avointa syrjintää ja ennakkoluuloja 1940-luvulta eteenpäin. Ojibwa-intiaani Shirley McKasy kuvaa haastattelussaan suomalaisten kohtelua Pohjois-Michiganin paikallisyhteisöissä 1940-luvulla toteamalla, ettei suomalaisia kohtaan esiintynyt ainakaan hänen kotiseuduillaan negatiivisia asenteita tai karsastusta enää kyseisellä aikakaudella²⁸⁰.

Edellä esitettyjen havaintojen pohjalta voidaan todeta, että suomalaiset kohtasivat siirtolaisuutensa alku- ja ydinvaiheissa syrjintää ja negaatioita pohjoisamerikkalaisissa yhteiskunnissa ja paikallisyhteisöissä. Syrjinnän pääsyinä aineistossa esiintyvät suomalaisten asema uudempina tulokkaina, näkemys heistä ”mongoloidiseen rotuun” kuuluvina ”valkoisen rodun” sijaan, sekä heidän muista eurooppalaisista eronnut kielisukutaustansa ja tapakulttuurinen toimintansa. Edellä mainittujen syiden lisäksi suomalaiset näyttäytyivät varhaisemmille siirtolaisryhmille aluksi uhkana: ”ensimmäisen aallon” siirtolaiset pelkäsivät ”toiseen aaltoon” kuuluneiden suomalaistulokkaiden vievän

---

²⁷⁹ Jasberg 1923, 44—45.

²⁸⁰ FAHA, McKasy 27.9.2016.

heidän työpaikkansa, ja tätä kautta horjuttavan niitä sosioekonomisia asemia, jotka he olivat kovalla työllä ja vaivannäöllä itselleen saavuttaneet. Syrjintä ja ennakkoluulot suomalaisia kohtaan lientyivät kuitenkin yhteiskunnassa ja paikallisyhteisöissä 1940-luvulle tultaessa siihen pisteeseen, ettei heihin enää kohdistunut negatiivista kohtelua muiden etnisten ryhmien taholta Pohjois-Amerikassa.

5.4 Suomalaisten identiteetti ja yhteiskunnallinen asema

Tutkimuksen alaisella aikakaudella suomalaissiirtolaisten keskuudessa esiintyi kokemusta oman sosiaalisen ryhmäidentiteetin alemmuudesta suhteessa eri etnisten ryhmien muodostamaan yhteiskuntakokonaisuuteen Yhdysvalloissa ja Kanadassa. Sosiaalisen aseman alemmuus tulee ilmi esimerkiksi suomalaissiirtolaisuuden suurimmalla keskittymäalueella Ylä-Michiganissa. Patricia Sanders selostaa haastattelussaan, että Michiganin Yläniemekkeellä vallitsi eri etnisten ryhmien välillä statuksellinen ”nökkimisjärjestys”, jonka hän tarkoittaa tietyksi sosiaalisesti arvojärjestykseksi alueen eurooppalaistaustaisen väestön keskuudessa. Huomiolle pantavaa on kuitenkin, ettei Sanders omien sanojensa mukaan itse suoraan aistinut hierarkkisuutta eri etnisten ryhmien välillä kasvaessaan 1940-luvulla, vaan kyseessä oli nimenomaan häntä vanhempien suomalaistaustaisten ihmisten kokemus omasta yhteiskunnallisesta huonommuudestaan suhteessa muihin kansallisuuksiin.²⁸¹ Ensimmäisen polven suomalaissiirtolaisten näkemystä asemansa huonommuudesta selittää hyvin pitkälti heidän jo edeltävässä alaluvussa sivuttu statuksensa uusina tulijoina Pohjois-Amerikassa; maahanmuuttajan kokemusmaailmaan kuuluu uuteen ympäristöön siirtymisestä ja ”vanhan maan sosiaalisesta painolastista” johtuen aina jonkinasteinen tunne omasta marginaalisuudesta ja toissijaisuudesta uudessa yhteiskunnassa ja kulttuurissa²⁸².

---

²⁸¹ FAHA, Sanders 29.8.2016.

²⁸² Hall 1999, 10.

Eräs suomalaisten sosiaaliseen identiteettiin liitetty piirre oli valta-yhteiskunnan näkemys heistä eksoottisena ja kaukaa ”toisesta maailmasta” saapuneena omalaatuksena kansana. Yhteiskunnassa vallinneissa diskursseissa suomalaiset olivat Juho Jasbergin kertoman mukaan ”noita ’jäämaan’ miehiä, joiksi moni suomalaisia siihen aikaan luuli ja jotka yleisesti tunnettiin ’finlander’-nimellä”²⁸³. Yksi syy suomalaisten nimittämiseksi finlandereiksi oli, etteivät he siirtolaisuutensa alkuvaiheessa osanneet puutteellisen kielitaitonsa vuoksi itse selostaa omaa kansallisuuttaan, vaan heitä alettiin kutsua aikaisemmin Amerikkaan saapuneiden ruotsalaisten heistä käyttämällä nimityksellä ”finländare”, suomenmaalaiset. Virallisessa tilastoinnissa ja väestötieteellisessä kategorisoinnissa suomalaiset taas luokiteltiin venäläisiksi 1900-luvun alkuun asti, johtuen Suomen asemasta Venäjän imperiumin suuriruhtinaskuntana.²⁸⁴

Suomalaisten sosiaalisen identiteetin eksoottisuutta lisäsi pohjoisamerikkalaisen valtakulttuurin representaatioissa heidän kuulumisensa ”rotuhierarkiassa” valkoisia alhaisempaan ”mongoloidiseen rotuun” 1920-lukua edeltäneissä amerikkalaisen yhteiskunnan virallisissa statusmäärittelyissä.²⁸⁵ Myöhemmin suomalaiset määriteltiin maahantulotilastoinnissa omaksi erilliseksi rodukseksi 1930-luvulle asti etnisen taustan kategorisointikriteerien muututtua Yhdysvaltojen lainsäädännössä ensimmäisen maailmansodan jälkimainingeissa: uuden kategorisoinnin alkuvaiheessa Yhdysvaltoihin saapuneen siirtolaisen täytyi valita etninen taustansa 50:stä eri vaihtoehdosta, suomalaisuuden ollessa yhtenä valittavista. Saksan juutalaisvainojen seurauksena rotukategorioiden määrä vähennettiin kuuteen 1930-luvun lopussa. Suomalaiset menettivät yhteiskunnallisen asemansa omana erillisenä rotuentiteettinä, ja heidät määriteltiin tutkimuksen alaisen aikakauden lopussa ”kaukasialaiseen rotuun” kuuluviksi.²⁸⁶

Suomalaiset itse kokivat oman etnisidentiteettisen asemansa Pohjois-Amerikassa muita

---

²⁸³ Jasberg 1923, 27.

²⁸⁴ Sariola 1982, 17.

²⁸⁵ Ibid.; Dower 1986, 153.

²⁸⁶ Bayor 2003, 167.

eurooppalaisperäisiä ryhmiä alhaisemmaksi, nähden juurikin edellä kuvatun tieteelliselle rasismille pohjanneen rotumäärittelyn osatekijänä yhteiskunnan ja paikallisyhteisöjen negatiiviselle suhtautumiselle heitä kohtaan kansana. Armas Holmio kertoo kirjoittamassaan Michiganin suomalaisten historiikissa, että suomalaiset määriteltiin amerikkalaisissa koulukirjoissa ”mongoloideiksi” 1890-luvulla, kun suomalaisia siirtolaislapsia alkoi ensimmäistä kertaa merkittävässä määrin ilmaantua yhteiskunnan koulujärjestelmän oppilaitseksi. Suomalaisiin kohdistui koululaitoksen toisintamasta määrittelystä johtuen ennakkoluuloja muiden etnisten ryhmien taholta, ja kärsijöiksi joutuivat etenkin koulua muiden kansallisuuksien kanssa käyneet suomalaislapset. Suomalaisten ”mongoli-alkuperä” amerikkalaisten silmissä pohjautui 1800-luvun saksalaisten ja suomalaisten akateemikkojen virheelliseen käsitykseen suomalaisten saapumisesta Suomen alueelle nykyisestä Mongoliasta. Yhtenä ajatusharhan ruokkijana toimi muun muassa Venäjällä etnografista tutkimusta tehnyt suomalainen tiedemies M. A. Castrén: hänen motiivinaan suomalaisten ”mongolisuuden” julistamiselle toimi halu osoittaa suomalaisten polveutuvan kulttuurista, joka olisi tuhansia vuosia vanhempi kuin yksikään länsimainen kulttuuri, mikä tekisi suomalaisista kansallisromantiikan hengen mukaisesti yliverkaisia muihin kansoihin verrattuna. Holmio huomauttaa myös, että käsitys suomalaisten ”mongoli-alkuperästä” oli voimissaan amerikansuomalaisten omissa identiteettimäärittelyissä vielä 1940-luvun lopullakin, kun se Suomessa asuneiden suomalaisten keskuudessa oli jo aikaisemmin kuopattu virheellisenä ja yksioikoisena näkemyksenä kielen ja perimän korreloinnista kansainvaelluksissa.²⁸⁷

Suomalaissiirtolaiset itse liittivät sosiaaliseen identiteettiinsä vahvasti näkemyksen etnisen ryhmänsä jäsenistä normaalisti hiljaisina ja ujoina, mutta humalassa puheliaina ja aggressiivisina. Suomalaisten näkemys maineestaan kovina alkoholinkäyttäjinä toisten etnisten ryhmien silmissä tulee esille muun muassa Juho Jasbergin kertoessa millaisin sanakääntein eräs ”toiskielinen” oli kuvannut suomalaisia kohdattuaan näitä Ylä-Michiganissa:

---

²⁸⁷ Holmio 1967, 47—52.

”[...] muuan miehistä antoi silminnäkijänä ja korvinkuulijana seuraavan kuvauksen: [...] he ovat harvasanaisia tavallisissa oloissa, mutta kun he saavat viinaa, niin, auta Luoja, kyllä sitten ääntä ja sanoja löytyy. [...] sillä heillä on aina vyöllä pitkä terävä puukko, jolla he lävistävät sinut kuin indiaani, jos sattuvat sinuun jostakin suuttumaan. Eivät he aina paljon tarvitsekaan suuttuakseen.”²⁸⁸

Edeltävässä kuvauksessa on tämän tutkimuksen kannalta huomioimisen arvoista myös suomalaisten vertaaminen intiaaniväestöön toimintatavoiltaan. Kriittisyyden nimissä on otettava huomioon, että kyseessä on suomalaisten itsepresentaatio omasta statuksestaan muun yhteiskunnan silmissä, mutta näkemys saa vahvistusta myös muualta esimerkiksi Paul Buffalon kertoessa omista muistelmissaan suomalaisten taipumuksesta rähistä ja tapella alkoholin vaikutuksen alaisina²⁸⁹.

Suomalaisten muuttuminen yhteiskunnalliselta asemaltaan amerikkalaisiksi ja kanadalaisiksi oli hidasta suhteessa moneen muuhun samaan aikaan saapuneeseen ”toisen aallon” siirtolaisryhmään. Pääsyyiksi sosiaalisesti hyväksytyin aseman saavuttamisen tien kivisyydelle nousevat tutkimuksen alaisessa aineistossa suomalaisten vaikeudet englannin kielen oppimisessa ja pitkään jatkunut viihtyminen pääasiassa omasta etnisestä ryhmästä muodostuneissa yhteisöissä. Patricia Sanders kertoo haastattelussaan suomalaisyhteisöjen olleen erittäin tiukasti yhteen nivoutuneita ja semisuljettuja johtuen siitä, ettei heitä hyväksyty kovinkaan nopeasti osaksi pohjoisamerikkalaisia paikallisyhteisöjä, ja koska heillä oli enemmän vaikeuksia englannin kielen omaksumisessa kuin monella muulla maahanmuuttajaryhmällä²⁹⁰. Syy suomalaisten muita etnisiä ryhmiä hitaampaan englannin omaksumiseen löytyy luultavimminkin siitä, että suomen kieli erosi kieliopiltaan, sanastoltaan ja lausunnaltaan paljon enemmän englannista kuin esimerkiksi norjalaisten ja ruotsalaisten puhumat germaanissukuiset kielet. Antti Uotila huomauttaa lisäksi omista muistelmissaan, että ” suomalaiset miehet

---

²⁸⁸ Jasberg 1923, 28—29.

²⁸⁹ Ks. tämä tutkielma, 39—40.

²⁹⁰ FAHA, Sanders 29.8.2016.

yleensä hakeutuivat töihin sellaisiin paikkoihin, missä oli muitakin omankielisiä eikä siinä kielitaito paljon parantunut”²⁹¹.

Suomalaisten yhteiskunnallinen asema ja sosiaalinen identiteetti rinnastuivat samaan joukkoon ruotsalaisten, norjalaisten ja puolalaisten siirtolaisten muodostamien etnisten ryhmittymien kanssa ympäröivän yhteiskunnan kuvauksissa. Paul Buffalo nostaa muistelmissaan suomalaisia ja puolalaisia yhdistäneiksi tekijöiksi sosioekonomisen aseman, kovan työnteon ja auttamishalukkuuden seuraavia sanoja käyttäen:

*“I think the Finns improved the area. They worked hard, just the same as the Polish. They believe in hard work. They had to support themselves. [...] The Indian wanted help, yep, because they didn't know how to build. Later on in years they learned lots of things from the Finns and Polish. I feel that through their experience of life the Finns and Polish taught us how to do things. They share in with others. And we share in with them. And they started to learn some things from us too.”*²⁹²

Suomalaisten ja intiaanien yhteisistä kokemuksista huolimatta suomalaisten sosioekonomisessa asemassa tapahtui 1900-luvun ensimmäisen puoliskon edetessä siirtymä ”hierarkiaportaikkoo” ylöspäin, joka oli omalta osaltaan myös päättämässä suomalaisten ja intiaanien erityislaatuista suhdetta toisiinsa. Suomalaisiirtolaiset olivat siirtolaisuutensa alkuvaiheissa täyden yhteiskunnallisen osallistumisen ulkopuolella ja sijoittuneina yhteiskunnan ”alemmille kerroksille”, mutta Stanley Hunnisettin mukaan suomalaisten 1900-luvun puoliväliin mennessä kokema sosioekonominen nousu oli yksi niistä päätekijöistä, jotka johtivat suomalaiset ja intiaanit kulkemaan eri suuntaan yhteiskunnallisen statuksen tiellä²⁹³. On kuitenkin otettava huomioon, että suomalaisten tie kohti yhteiskunnan ylempiä sosiaalisia kerrostumia ei käynyt kädenkäänteessä ja monet suomalaistaustaiset työläisperheet, kuten Patricia Sandersin isän puoleinen suku,

---

²⁹¹ SiA, AUM, 18.

²⁹² Buffalo, luku 38.

²⁹³ Hunnisett 1988, 56.

jäivät ekonomiselta asemaltaan köyhiksi ja kapitalistisen kulutusyhteiskunnan pohjalla oleviksi huolimatta suomalaisväestön keskuudessa tapahtuneesta taloudellisesta vaurastumisesta 1900-luvun edetessä²⁹⁴.

Huolimatta taloudellisen vaurastumisen hitaudesta suomalaisten sosiaalinen asema Yhdysvalloissa ja Kanadassa saavutti 1940-luvun lopulle tultaessa pisteen, jossa he eivät enää mieltäneet itseään valtayhteiskunnan taholta syrjityiksi ja karsastetuiksi. Myös paikallisyhteisöjen toisiin etnisiin ryhmiin kuuluneet jäsenet, kuten Pohjois-Michiganin Ojibwat, mielsivät suomalaistaustaiset ihmiset itsestään selväksi osaksi amerikkalaista yhteiskuntaa²⁹⁵. Dorothy Mayo selittää haastattelussaan suomalaisten hyväksymistä pohjoisamerikkalaisen yhteiskunnan luonnollisiksi jäseniksi sillä, ettei hänen ikäluokkansa suomalaistaustainen sukupolvi enää 1940-luvulla osannut yleensä suomen kieltä ollenkaan, vaan toisen ja kolmannen polven siirtolaistaustaiset olivat muuttuneet kielellisen assimilaationsa vuoksi valtakulttuurin silmissä täysin amerikkalaisiksi. Yhteiskunnan valtakielen omaksuminen avaimena hyväksyntään ja sosiaalisidentiteettiseen integroitumiseen tulee hyvin ilmi Mayon vastatessa kysymykseen suomalaisten sosiaalisesta asemasta Pohjois-Amerikassa hänen kouluvuosinaan:

*“I don’t think there was any difference, you know, as far as I can remember. You know, we were never pointed out as being different or – I think because, you know, in our generation most of us couldn’t speak Finnish to start with.”*²⁹⁶

Tutkimuksen alaisen aineiston analysoinnin pohjalta voidaan esittää, että suomalaisten yhteiskunnallinen asema oli monia muita etnisiä ryhmiä alhaisempi ja syrjitympi Pohjois-Amerikassa 1800-luvun loppupuolelta aina 1900-luvun alkuvuosikymmenille asti. Alhaisen sosioekonomishierarkkisen asemansa lisäksi suomalaiset mielsivät itsensä

---

²⁹⁴ FAHA, Sanders 29.8.2016.

²⁹⁵ FAHA, McKasy 27.9.2016.

²⁹⁶ FAHA, Mayo 15.9.2016.

valtaväestön silmissä vieraaksi ja eksoottiseksi kansaksi, jonka geneettinen alkuperä aiheutti myös epäselvyyttä ja väärinkäsityksiä. Yhdysvaltain virallisissa määritelmissä suomalaisten asema kehittyi tutkimuksen alaisella aikakaudella ”mongoloidisen rodun” edustajista omaksi rotuentiteetikseen ja lopulta kaukasialaisiin kuuluvaksi etniseksi ryhmäksi. Suomalaisten identifioituminen amerikkalaisiksi tapahtui monia muita samanaikaisesti saapuneita etnisiä ryhmiä hitaammin, mikä johtui pääasiassa englannin kielen omaksumisen vaikeuksista sekä suomalaisten halusta muodostaa tiiviitä ja sosiokulttuurisesti homogeenisia yhteisöjä. Yhteiskuntastatukseltaan suomalaiset rinnastuivat valtakulttuurin silmissä samaan sosiaaliseen asemaan skandinaavien ja puolalaisten siirtolaisten kanssa. Suomalaisväestön keskuudessa tapahtui ekonomisen aseman nousua 1900-luvun alkupuolen kuluessa, mutta monet suomalaisperheet jäivät muutoksesta huolimatta sosioekonomiselta statukseltaan alhaiseen asemaan suhteessa yhteiskunnan rakennekokonaisuuteen. 1940-luvun loppuun mennessä suomalaiset olivat muuttuneet yhteiskunnalliselta asemaltaan pohjoisamerikkalaisiksi ja etnisenä ryhmänä itsestään selväksi osaksi Yhdysvaltojen ja Kanadan yhteiskuntia ja paikallisyhteisöjä, joka johtui suurimmassa määrin heidän kielellisestä assimiloitumisestaan englanninkieliseen valtakulttuuriin.

6 PÄÄTÄNTÖ

Suomalaisten ja intiaanien vuorovaikutus näyttäytyy tutkielmassa suoritetun analysoinnin pohjalta merkittävänä ja tiedostettuna ilmiönä 1850- ja 1940-lukujen välisen ajan Pohjois-Amerikassa niillä alueilla, joille suomalaisia siirtyi suurissa määrin siirtolaisina kyseisen aikakauden kuluessa, kuten Yhdysvaltain Michiganissa ja Minnesotassa sekä Kanadan Ontariossa. On kuitenkin realismin mukaista tiedostaa, että suomalaisten amerikansiirtolaisuus muodosti vain murto-osan siitä kokonaissiirtolaisuudesta, joka kohdistui mantereelle 1900-luvun taitteen molemmin puolin. Asemansa marginaalisuudesta huolimatta suomalaiset muodostivat ”uudessa maassa” alueellisesti merkittäviä vähemmistöjä ja joillakin yksittäisillä paikkakunnilla jopa enemmistöjä paikallisyhteisöjen etnisiin kompositioihin. Suomalaisten kanssa kontaktissa olleet intiaanit kuuluivat etniseltä taustaltaan yleisimmin Ojibwa- ja Cree-heimoihin.

Analyysissä käytetty lähdemateriaali edusti aineistotyypiltään muistitietoa suomalaisten ja intiaanien välisestä vuorovaikutuksesta, minkä lisäksi alkuperäislähdeaineiston tulkintaa tukivat aiheeseen liittyneet viralliset lähdejulkaisut, painetut teokset, arkistodokumentit ja monialainen tutkimuskirjallisuus. Analysoinnin tutkimusmenetelminä hyödynnettiin lähdeaineiston lähilukua ja keskinäistä vertailua teoreettisen viitekehyksen pohjaututtua puolestaan psykologian, viestintätieteiden ja kulttuurintutkimuksen teorioihin kulttuurien välisestä kanssakäymisestä ilmiönä. Lähdeaineistosta muodostetut tulkinnat suomalaisten ja intiaanien sosiaalisesta kanssakäymisestä, ryhmien jäsenten näkemyksistä toisiaan kohtaan sekä molempien ryhmien sosiaalisista asemista Pohjois-Amerikassa voidaan tiivistää seuraavalla tavalla:

Työpaikat ja koululaitos toimivat yleisimpinä normatiivisina ympäristöinä suomalaisten ja intiaanien väliselle kanssakäymiselle. Myös metsästys esiintyy lähdeaineistossa yleisenä vuorovaikutuskontekstina, ja kyseisen normatiivisen ympäristön yleisyyttä selittää metsästysoimen tärkeys sivuelinkeinona kummallekin etniselle ryhmälle tutkimuksen alaisella aikakaudella. Vuorovaikutusta tapahtui virallisten ja ulkopuolelta

normitettujen tilanteiden lisäksi myös epäformaaleissa yhteyksissä kuten erämaassa ja kummankin ryhmän jäsenten kodeissa. Metsä, erämaa ja kummankin etnisen ryhmän jäsenten asumukset ilmenevät aineistossa yleisimpinä konkreettisina vuorovaikutusmiljöinä. Vuorovaikutusta tapahtui nuoremman väestön keskuudessa myös kaupungeissa ja urheiluaktiviteettien parissa.

Työnteko ja kaupankäynti toimivat yleisimmin motiiveina suomalaisten ja intiaanien väliselle kanssakäymiselle. Myös avun antaminen, tiedon jakaminen sekä ihmiselle lajityypillinen tarve sosialisointiin ja ihmissuhteiden muodostamiseen nousevat lähdeaineistossa esiin joko primäärisinä tai sekundaarisina intresseinä vuorovaikutustilanteiden taustalla.

Suomalaisten ja intiaanien välisten konkreettisten kanssakäymistilanteiden molemminpuoliseen kokemiseen eniten vaikuttaneita tekijöitä olivat tilanteessa etenemisen pelisääntöjen selkeys tai niiden puute sekä toisen osapuolen käytös tai olemus. Edellisten lisäksi vuorovaikutusta ohjanneiksi tilannetekijöiksi voidaan mieltää suomalaisten ja intiaanien kontrollin tuntemus tilanteessa, tilanteen tuttuus tai tuntemattomuus sekä motivaatio tulla toimeen toisen osapuolen kanssa. Lisäksi suomalaiset nostavat kielellisen yhteisymmärryksen löytymisen merkittäväksi osatekijäksi suhtautumiselleen ryhmien väliseen kanssakäymiseen.

Suomalaiset omasivat kanssakäymisen alkuaikoina 1800-luvun jälkimmäisellä puoliskolla näkemyksiä intiaaneista sivistymättöminä ja eksoottisina olentoina, joiden olennaiseksi määreeksi nostettiin erityisesti joidenkin intiaaniheimojen maanviljelysyhteiskunnasta eronnut liikkuva elämäntapa. Myös ihonväri, ruokailutottumukset, liikkumisvälineet ja ajankäytön tyyli erottivat intiaanit omaksi erilliseksi ryhmäkseen suomalaisten mielikuvissa. Myöhemmin 1900-luvun puoliväliä lähestyttäessä intiaanit näyttäytyivät kuitenkin suomalaisille jo samankaltaisina kuin kaikki muutkin ihmiset, asenne joka nousee esille etenkin Amerikan mantereella syntyneiden etnisten suomalaisten representaatioissa. Vaikka suomalaisten keskuudessa

esiintyi negatiivisiakin mielikuvia ja ennakkoluuloja intiaanien tapoja ja kulttuuria kohtaan, korostuu aineistossa, etteivät kyseiset asenteet kuitenkaan tulleet ilmi suomalaisten tavassa kohdella intiaaneja. Nuoremman suomalaispolven representaatioissa nousee esiin myös näkemys intiaaneista hyvinä urheilijoina, minkä lisäksi suomalaiset osoittivat ihailua intiaanien metsästystaitoja ja luonnossa liikkumisen taitavuutta kohtaan. Luontosuhde, sosioekonominen asema, mytologia ja tunteiden ilmaisutyyli näyttäytyivät suomalaisille molempia etnisiä ryhmiä yhdistäneinä tekijöinä.

Intiaanien asenteet suomalaisia kohtaan olivat luonteeltaan pääasiassa positiivisia tai neutraaleja läpi tutkimuksen alaisen aikakauden. Asenteiden myönteisyyteen vaikuttivat ensisijaisesti intiaanien näkemykset suomalaisista konkreettiselta käytökseltään suvaitsevaisina, ahkerina työntekijöinä sekä monissa asioissa intiaanien kanssa samalla tavalla toimineina ihmisinä. Esimerkiksi saunomiskulttuuri, kalan savustaminen ja vuorovaikutustyyli nousevat intiaanipuolen näkemyksissä esiin molempia etnisiä ryhmiä yhdistäneinä tekijöinä. On lisäksi huomionarvoista, että 1940-luvulle tultaessa suomalaiset olivat muuttuneet yhdysvaltalaisen intiaanien silmissä jo täysin amerikkalaisiksi siirtolaisstatuksen omaamisen sijaan.

Intiaaniväestön kohtelu yhteiskunnassa oli luonteeltaan holhoavaa, kontrolloivaa ja segregoivaa niin Yhdysvaltain kuin Kanadankin puolella. Yhteiskunnan kohteluun eniten vaikuttaneita tekijöitä olivat intiaanien vähentynyt merkitys valtioiden taloudelle sekä yhteiskuntien halu assimiloida heidät osaksi valtakulttuuria häivyttämällä heidän perinteensä ja tapansa. Paikallisyhteisötasolla intiaanit saivat osakseen syrjivää ja ennakkoluuloista käytöstä etenkin eurooppalaistaustaisen väestön taholta. Kohtelun voidaan katsoa saaneen inhimillisempiä ja arvostavampia sävyjä 1920-luvulta alkaen erityisesti Yhdysvaltain puolella, mutta paikallisyhteisöissä esiintyi intiaanipolitiikan muutoksista huolimatta syrjintää ja ennakkoluuloisuutta alkuperäisväestöä kohtaan vielä 1940-luvullakin.

Intiaaniväestön keskuudessa esiintyi 1800-luvun puolivälistä pitkälle 1900-luvun

puolelle asti näkemystä etnisestä identiteettistään sosiaalisena stigmana ja häpeällisenä asiana, jota etnisen ryhmän jäsenet halusivat peitellä ja salata. Virallinen valtion tunnustama alkuperäisasukasstatus osoittautui intiaaneille monesti myös juridiseksi taakaksi huolimatta sen suomista lukuisista etuoikeuksista, estäen heiltä muun muassa kansalaisuuden saamisen. Poliittiset toimenpiteet johtivat intiaanien taloudellisen aseman ja autonomian heikentymiseen, jonka ilmentymänä suuri osa etnisen ryhmän jäsenistä joutui luopumaan maaomaisuudestaan, hylkäämään perinteisen elämäntyylinsä ja ajautumaan velkakierteeseen yksityisille yrityksille. Yhdysvaltain ja Kanadan kansantalouksien rakennemuutos yhdistettynä passiiviseen sosiaalipolitiikkaan sysäsi alkuperäisväestön kapitalistisen talousyhteiskunnan marginaaliin. Yhdysvaltain puolella intiaanien sosioekonominen asema parantui liittovaltion poliittisten käytänteiden muutoksen seurauksena 1930-luvulta alkaen, mutta heidän sosiaalinen asemansa yhteiskuntahierarkiassa säilyi tukitoimista ja kasvaneesta autonomiasta huolimatta heikkona 1940-luvunkin läpi.

Suomalaisten ryhmäidentiteetti ja yhteiskunnallinen asema oli monia muita eurooppalaisperäisiä etnisiä ryhmiä alhaisempi Pohjois-Amerikassa 1800-luvun loppupuolelta 1900-luvun alkuvuosikymmenille asti. Alhaisen sosioekonomishierarkkisen asemansa lisäksi suomalaiset mielsivät itsensä valtaväestön silmissä vieraaksi ja eksoottiseksi kansaksi, jonka geneettinen alkuperä aiheutti epäselvyyttä ja väärinkäsityksiä. Suomalaiset kohtasivat siirtolaisuutensa alku- ja ydinvaiheissa syrjintää ja negaatioita pohjoisamerikkalaisissa yhteiskunnissa ja paikallisyhteisöissä. Syrjinnän pääsyitä olivat suomalaisten asema uudempina tulokkaina, näkemys heistä ”mongoloidiseen rotuun” kuuluvina, sekä heidän muista eurooppalaisista eronnut kielisukutaustansa ja tapakulttuurinen toimintansa. Edellä mainittujen syiden lisäksi suomalaiset näyttäytyivät heitä edeltäneille siirtolaisryhmille aluksi uhkana: ”ensimmäisen aallon” siirtolaiset pelkäsivät ”toiseen aaltoon” kuuluneiden suomalaistulokkaiden vievän heidän työpaikkansa, ja tätä kautta horjuttavan niitä sosioekonomisia asemia, jotka he olivat kovalla työllä ja vaivannäöllä itselleen saavuttaneet.

Yhdysvaltain virallisissa määritelmissä suomalaisten asema kehittyi tutkimuksen alaisella aikakaudella ”mongoloidisen rodun” edustajista omaksi rotuentiteetikseen ja lopulta kaukasialaisiin kuuluvaksi etniseksi ryhmäksi. Suomalaisten identifioituminen amerikkalaisiksi tapahtui monia muita samanaikaisesti saapuneita etnisiä ryhmiä hitaammin, mikä johtui pääasiassa englannin kielen omaksumisen vaikeuksista sekä suomalaisten halusta muodostaa tiiviitä ja sosiokulttuurisesti homogeenisiä yhteisöjä. Yhteiskuntastatukseltaan suomalaiset rinnastuivat valtakulttuurin silmissä samaan sosiaaliseen asemaan skandinaavien ja puolalaisten siirtolaisten kanssa. Suomalaisväestön keskuudessa tapahtui ekonomisen aseman paranemista 1900-luvun alkupuolen kuluessa, mutta monet suomalaisperheet jäivät muutoksesta huolimatta sosioekonomiselta statukseltaan alhaiseen asemaan suhteessa yhteiskunnan kokonaisuutensa. Syrjintä ja ennakkoluulot suomalaisia kohtaan kuitenkin lientyivät yhteiskunnassa ja paikallisyhteisöissä 1940-luvulle tultaessa siihen pisteeseen, ettei heihin enää kohdistunut negatiivista kohtelua muiden etnisten ryhmien taholta Pohjois-Amerikassa. 1940-luvun loppuun mennessä suomalaiset olivat jo muuttuneet yhteiskunnalliselta asemaltaan amerikkalaisiksi ja etnisenä ryhmänä itsestään selväksi osaksi Yhdysvaltojen ja Kanadan yhteiskuntia ja paikallisyhteisöjä, joka johtui suurimmassa määrin heidän kielellisestä assimiloitumisestaan englanninkieliseen valtakulttuuriin.

Tutkielman loppukaneettina voidaan kiteyttää, että suomalaissiirtolaiset ja eri intiaaniheimojen edustajat pääsivät näyttelemään omaa osaansa etnisten ryhmien välisen kanssakäymisen globaalilla estradilla. Huolimatta vuorovaikutusilmion pääasiallisesta sijoittumisesta maantieteellisesti pienille ja rajatuille alueille suomalaiset ja intiaanit muodostivat etenkin Pohjois-Amerikan Suurten Järvien ympäristössä merkittäviä etnisiä paikallisväestöryhmiä, joiden keskinäisen kanssakäymisen vaikutukset muodostuivat merkittäviksi myös paikallis- ja sosiaalishistoriallisesti tarkasteltuina. Suomalaisten ja intiaanien välinen vuorovaikutus Pohjois-Amerikassa on saanut lähiaikoina runsaasti huomiota osakseen, mutta ilmiön kokonaisuutensa kartoittamisessa esiintyy silti

vieläkin tarvetta lisätutkimukselle. Kvantitatiiviseen tutkimusotteeseen pohjaava ja suurelle otannalle perustuva analyysi jää tämänkin tutkielman jäljiltä uupumaan. Suomalaisessa kulttuuripiirissä esiintyvän kiinnostuksen lisäksi innostusta ilmiön tutkimiseen olisi tulevaisuudessa hyvä löytyä myös Ojibwojen ynnä muiden intiaaniheimojen keskuudesta, jotka olivat merkittävässä määrin tekemisissä etnisten suomalaisten kanssa Pohjois-Amerikassa. Kokonaisvaltainen ja eri näkökulmat tasapuolisesti huomioiva analyysi kyettäisiin saavuttamaan vain amerikan- ja kanadansuomalaisten sekä vuorovaikutuksen osapuolina olleiden intiaanikansojen yhteistyön lopputuloksena.

LÄHTEET

ALKUPERÄISLÄHTEET

Arkistolähteet

Finlandia University's Finnish American Historical Archive (FAHA), Hancock, Michigan.

Veronica Adamsin haastattelu 27.9.2016, Oral History Collection, ark. tun. 2016.108.01.

Dorothy Mayon haastattelu 15.9.2016, Oral History Collection, ark. tun. 2016.108.02.

Shirley McKasyn haastattelu 27.9.2016, Oral History Collection, ark. tun. 2016.108.03.

Patricia Sandersin haastattelu 29.8.2016, Oral History Collection, ark. tun. 2016.108.04.

Rose Hillin haastattelu 10.6.1976, Heritage Line Oral History Program, Baraga Tribal Center.

Louis LaFernierin haastattelu 16.4.1975, Heritage Line Oral History Program, American Indian Heritage.

Dominic Lundeinin haastattelu 19.2.1975, Heritage Line Oral History Program, Baraga Centennial.

Työmies, 2.4.1917, vol. 15.

Warner Wirran puhe 25.7.1992, Finndians.

Siirtolaisinstituutin arkisto (SiA), Turku.

Antti Samuli Uotilan muistelmia (AUM), ark.tun. 42/1992 Uotila.

Lähdejulkaisut

Kero, Reino (1985): *Kultaa vuolemassa ja "kolia" kaivamassa* – siirtolaiskirjeitä Pohjois-Amerikasta Suomeen. Teoksessa Kuparinen, Eero (toim.): *Maitten ja merten takaa*. Vuosisata suomalaisia siirtolaiskirjeitä. Tammisaari: Turun Historiallinen Yhdistys.

Alkuperäislähteenä käytetty kirjallisuus

Jasberg, J. H. (1923): *Amerikoissa*. Pakinoita ja puheita Amerikan suomalaisten siirtolaisoloista. Hancock, Michigan: Kustannusyhtiö Suomi Publishing.

Kalm, Pehr (1771): *Travels into North America*. European Libraries, <https://archive.org/details/travelsintonort00forsgoog>, viitattu 28.1.2017.

Lahtinen, K. E. (1946): *Suomalaisia intiaanien poluilla*. Turkismetsästäjän muistelmia. Jyväskylä: Gummerus.

Roufs, Timothy G.: *Living Amongst the Whites... the Best We Can*. Vol. III of the Paul Buffalo Trilogy (Buffalo). Duluth: University of Minnesota.

Pääsivu: <http://www.d.umn.edu/cla/faculty/troufs/Buffalo/pbwww.html#title>, viitattu 28.1.2017.

Luku 38: <http://www.d.umn.edu/cla/faculty/troufs/Buffalo/PB38.html#title>, viitattu 28.1.2017.

Luku 39: <http://www.d.umn.edu/cla/faculty/troufs/Buffalo/pbwww.html#title>, viitattu 28.1.2017.

TUTKIMUSKIRJALLISUUS

Alasuutari, Pertti: *Laadullinen tutkimus 2.0*. Vastapaino, Tampere 2011.

Andersson, Rani-Henrik & Henriksson, Markku: *Intiaanit*. Pohjois-Amerikan alkuperäiskansojen historia. Gaudeamus, Tampere 2010.

Bayor, Ronald H.: *Race and Ethnicity in America*. A Concise History. Columbia University Press, New York, New York 2003.

Brislin, Richard W.: *Cross-Cultural Encounters*. Face-to-Face Interaction. Pergamon Press inc., New York, New York 1981.

Calloway, Colin G.: *First Peoples*. A Documentary Survey of American Indian History. Bedford/St. Martin's, Boston, Massachusetts 1999.

Dower, John W.: *War without Mercy*. Race and Power in the Pacific War. Pantheon Books, New York, New York 1986.

Evans, Sterling (toim.): *Native Americans in American History 1870-2001*. A Companion Reader. Praeger, Westport, Connecticut 2002.

- Fingeroos, Outi et al. (toim.): *Muistitietotutkimus*. Metodologisia kysymyksiä. SKS, Helsinki 2006.
- Gudykunst, William B. (toim.): *Cross-Cultural and Intercultural Communication*. Sage Publications, Thousand Oaks, Kalifornia 2003.
- Haapala, Pertti: *Sosiaalhistoria*. Johdatus tutkimukseen. SHS, Helsinki 1989.
- Hall, Stuart: *Identiteetti*. Vastapaino, Tampere 1999.
- Holmio, Armas K. E.: *Michiganin suomalaisten historia*. Michiganin Suomalainen Historia-Seura, Hancock MI 1967.
- Honigmann, John J.: *West Main Cree*, teoksessa Sturtevant, William C. & Helm, June (toim.): *Handbook of North American Indians*. Vol. 6, Subarctic. Smithsonian Institution, Washington 1981.
- Hunnisett, Stanley F.: *From Pohjanmaa to the shores of Gitchee Gumee*. Finns and Indians in the northern Lake Superior region. University of Iowa, Iowa City, Iowa 1988.
- Kansteiner, Wulf: *Finding Meaning in Memory*. A Methodological Critique of Collective Memory Studies. History and Theory, vol. 41, nro. 2, Wiley-Blackwell Publishing, Middletown, Connecticut 2002.
- Kero, Reino: *Suureen länteen*. Siirtolaisuus Suomesta Pohjois-Amerikkaan. Gummerus, Jyväskylä 1996.
- Kettu, Katja, Koutaniemi, Meeri & Seppälä, Maria: *Fintiaanien mailla*. WSOY, Euroopan Unioni 2016.
- Klein, Kerwin Lee: *On the Emergence of Memory in Historical Discourse*. Representations, vol. 69, University of California Press, Oakland 2000.
- Kostiainen, Auvo: *Finns in the United States*. A History of Settlement, Dissent, and Integration. Michigan State University Press, East Lansing, Michigan 2014.
- Lehtonen, Jaakko (toim.): *Kulttuurien kohtaaminen*. Näkökulmia kulttuurienväliseen kanssakäymiseen. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä 1993.
- Leskelä-Kärki, Maarit et. al. (toim.): *Kirjeet ja historiantutkimus*. SKS, Saarijärvi 2011.
- Lindström-Best, Varpu: *The Finns in Canada*. Canadian Historical Association, Ottawa 1985.

Louhi, E.A.: *The Delaware Finns or the First Permanent Settlement in Pennsylvania, Delaware, West New Jersey and Eastern Part of Maryland*. Suomi Publishing inc., Hancock, Michigan 1925.

Malle, Bertram F.: *How the Mind Explains Behavior*. Folk Explanations, Meaning, and Social Interaction. The MIT Press, Cambridge, Massachusetts 2004.

Miller, J. R.: *Skyscrapers Hide the Heavens*. A History of Indian-white Relations in Canada. University of Toronto Press, Toronto 2000.

Ritzenthaler, Robert E.: *Southwestern Chippewa*, teoksessa Sturtevant, William C. & Trigger, Bruce G. (toim.): *Handbook of North American Indians*. Vol. 15, Northeast. Smithsonian Institution, Washington 1978.

Ritzer, George & Dean, Paul: *Globalization: A Basic Text* (second edition). Wiley-Blackwell, Iso-Britannia 2014.

Sariola, Sakari: *Amerikan kultalaan*. Amerikansuomalaisten siirtolaisten sosiaalhistoriaa. Tammi, Helsinki 1982.

Satzewich, Vic & Wotherspoon, Terry: *First Nations*. Race, Class and Gender Relations. Nelson Canada, Scarborough 1993.

Sjöblom, Paul: *The Indians' Finnish friends*. Suomi-Seura, Suomen silta, nro. 2 1989.

Stone, Lyle M. & Chaput, Donald: *History of the Upper Great Lakes Area*, teoksessa Sturtevant, William C. & Trigger, Bruce G. (toim.): *Handbook of North American Indians*. Vol. 15, Northeast. Smithsonian Institution, Washington 1978.

Taylor, Colin F. & Sturtevant, William C.: *Suuri intiaanikirja*. Pohjois-Amerikan alkuperäiskansat. Gummerus, Italia, 1995.

Wasastjerna, Hans R. (toim.): *History of the Finns in Minnesota*. Minnesota Finnish-American Historical Society, Duluth, Minnesota 1957.

LIITTEET

LIITE 1

K. E. Lahtisen metsästysporukan jäseniä ja intiaanituttavaperhe intiaanien teltan edustalla, Lahtinen 1946.

LIITE 2

Lyhenneluettelo

AUM = Antti Uotilan muistelmia

Buffalo = The Paul Buffalo Trilogy, vol. III

FAHA = Finlandia University's Finnish American Historical Archive

SiA = Siirtolaisinstituutin arkisto